Dayanışma

HAZİRAN 1987 | SAYI: 59 2.5 DM

Desen: Sait Günel

Referandumda evet Anayasaya hayır!

Özal hükümetinin Anayasada değişiklik yapan yasası Eylül'de referanduma sunulacak. Kesinleşen yasaya göre, Demirel, Ecevit, Erbakan ve Türkeş'e konan 10 yıllık siyaset yasağının sürüp sürmeyeceğine "millet karar verecek". Bu liderlerin yasağı ile birlikte halka şunlar da sorulacak: MHP, MSP, AP, CHP yöneticilerinin yasağı kalksın mı? Parlamento üye sayısı 400'den 450'ye çıkarılsın mı? Anayasayı değiştirmek için meclisteki yeterli oy sayısı 267'den 240'a insin mi? Seçmen yaşı 20'ye insin mi?

Ve hepsi bu kadar. Sosyalist partilerin başkan ve yöneticileriyle birlikte, milyonlarca memur, öğrenci, sendikacı üzerindeki siyaset ve dernekleşme yasağı sürecek, grev, toplantı, gösteri, örgütlenme yasakları sürecek. 12 Eylül yöneticilerini eleştirme, haklarında dava açma, onların

(Devamı 7. sayfada)

Eylül'de yapılacak referandum, rejimin ömrünü uzatma ve anayasal konumunu güçlendirip genişletme manevrasına sahne olacak. Rejimin hesaplarını boşa çıkarmak ve referandum ortamını 12 Eylül'ün ve anayasasının teşhiri yönünde kullanmak, anayasa sorununu referandum sonrasında da sürekli gündemde tutmak demokrasi güçlerinin görevidir.

TSİP yöneticilerine mahkumiyet

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi hakkında 6 Eylül 1985 tarihinde İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 No'lu Askeri Mahkemesi'nde açılmış olan dava yaklaşık bir buçuk yıl sürdükten sonra 14 Mayıs 1987 tarihinde sonuçlandı. İçlerinde parti yöneticilerinden bazılarının da bulunduğu TSİP mensuplarına çeşitli cezalar verildi. Buna göre:

(Devamı 7. sayfada)

Dinsel irticanın siyasal terörü

Devlet terörüyle sokak terörü kolkola: Van'da sol görüşlü bir öğrenci dinci faşistlerce öldürüldü.

Faşist devletle bütünleşmiş dini irtica, giderek siyasal terörünü artırıyor. Van'da bir sol görüşlü öğrencinin dinci faşistler tarafından öldürülmesi, devlet terörüyle sokak terörünün birliğini ve yakın gelecekte, demokratik hareket üzerinde azgınca kullanılmak isteneceğini gösteriyor.

Van'daki cinayetin kendisinden daha önemli olan, bu cinayet karşısındaki tutumdur. Gerici

(Devamı 7. sayfada)

Petrol-İş İzmit mitinginden bir görünüm

Petrol-İş grevleri sürüyor

TPAO ve rafinerilerinde Petrol-İş üyesi 600 işçi yemek boykotu ve fazla mesai yapmama şeklindeki eylemlerini sürdürürken, grevlerdeki işçi sayısı 10.400'e ulaşmış bulunuyor.

Petrol-İş'in grev yasağı olan TPAO ve rafinerilerinde sosyal haklarla birlikte toplam % 34'lük bir ücret artışı talep ettiği toplu iş sözleşmesi görüşmeleri uyuşmazlığa gitmişti. Bu durumu protesto eden Türk-İş'e bağlı Petrol-İş sendikası üyesi 600 kadar işçi yemek boykotu ve fazla mesai yapmama eylemini sürdürüyor.

Bu arada Türk-İş'e bağlı Petrol- İş sendikasının üç kademe-

(Devamı 7. sayfada)

DİSK ve DGB F.Almanya'da ortak toplantı düzenliyor

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) ve Alman Sendikalar Birliği'nin (DGB) Köln'de, "Türkiye'de Sendikal Hak ve Özgürlükler"i konu alan büyük bir salon toplantısı düzenleyecekleri açıklandı.

Toplantıya konuşmacı olarak DGB Genel Başkanı Ernst Breit ile DİSK Genel Başkanı A. Baştürk'ün katılacağı ve toplantının organizasyon komitesinde, DİSK yurtdışı temsilcisi Yücel Top, DİSK Genel Yönetim Kurulu üyesi Yaşar Arıkan ve Turan Ata, Dev-Maden Sen Yürütme Kurulu üyesi Süleyman Kırteke'nin yer aldığı bidirildi.

Organizasyon Komitesi, tüm demokratik kitle örgütlerine

(Devamı 7. sayfada)

Güney Kore'de yoğun gösteriler

1980 yılı Mayıs ayında Kwangju'da bine yakın insanın öldürülmesiyle kanlı biçimde bastırılan ayaklanmanın yıldönümünde onbinlerce kişi ülkenin çeşitli şehirlerinde gösteri yaptı, sokaklarda polisle çatıştı.

Sıkıyönetim ilanını protesto etmek üzere başlayan olaylar, aralarında bugünkü diktatör Chun'un da bulunduğu generaller tarafından ordu birliklerinin sevkedilmesiyle 9 gün süren kanlı çatışmalardan sonra bastırılmıştı. Birkaç ay sonra da Chun Doo Hwan iktidarı ele geçirdiğini açıklamıştı.

(Devamı 7. sayfada)

Anayasa Değişiklikleri Ne Getiriyor?

Cunta'nın sopa zoruyla seçmene onaylattığı anayasada bazı değişikliklerin yapılması kimilerince "anayasanın delinmesi" olarak yorumlandı. Bize göre biraz aşırı bir yorum. Çünkü yapılan değişiklikler anayasanın demokratik hak ve özgürlükleri fiilen yasaklayan özüne değgin değil. Bu nedenle anayasanın "esprisi" aynı kaldı, herhangi bir "delinme"ye uğramadı. Zaten böylesi beklenemezdi de.Çünkü değişiklikleri parlamentoya getirenler, bu anayasanın başlıca "evet"çilerinden olan Özal ve taifesiydi. Ayrıca Cunta şefi de "deldirtmem" dediği anayasasında yapılan değişiklikleri huzur-u kalp ile onayladı.

Böyle de, yapılan değişikliklerin hiç mi önemi yok?

Bir ölçüde var. Çünkü hem mesele politikanın birinci gündem maddesi olarak günlerce kamuoyunu işgal etti, hem de yapılan değişiklikler, örneğin referandum, erken seçim vb. konularda politikanın seyrini etkileyecekler. Bu açıdan değişikliklerin ne anlama geldiklerine kısaca değinmenin yararı var.

Eski siyasilere yasak koyan geçici 4. maddenin referanduma sunulması önemli bir değişiklik sayılmaz. Çünkü anayasa delindiyse zaten bu konuda *de facto* delinmişti. Şimdi referandum bu fiili delinmişliğin tasdiki anlamına gelecek. Ancak referandum, nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın önemli bir yararı olacak. Referandum sonucunda büyük bir ihtimalle yasak kalkacak ve böylece Demirel'in mevcut rejime olan itirazının başlıca gerekçelerinden birisi de ortadan kalkmış olacak. Ondan sonra Demirel'den "Türkiye'de demokrasi olmadığı" mealinde demeç almak mümkün olmayacak. Böylece Demirel'in demokratlığına ilişkin illüzyonlar da son bulacak. Bu noktada hâlâ daha direnenler olursa onlara en iyi cevabı, artık daha da net olarak Demirel'in kendisi verecek.

Anayasa değişiklikleri ile ilgili bir önemli nokta ise anayasanın değiştirilmesi için gerekli oy oranına ilişkin tartışmalar idi.

Anayasa, bilinir, varolan düzenin temel yasasıdır ve varolan düzeni muhafaza etmeyi amaçlar. Bu nedenle sömürücü sınıfların egemen oldukları sosyo-ekonomik düzenlerin anayasaları da sömürü düzeninin temel hukuki sistemini vazederler. Bu anlamda burjuva toplumların anayasalarının esas esprisi, *tutucu* olmalarıdır. Anayasalarda kişisel hak ve özgürlüklerin, demokratik hakların garantiye alınmış olması bu gerçeği değiştirmez. Çünkü bu haklar anayasalara, yığınların mücadeleleri sonucu, kazanıldıkları oranda geçer. Ve haklar mücadelesi de bitmez Yani kazanılan haklar daha başkalarını da peşinden getirir ve hayat ileri doğru akar. Yeni kazanımların anayasal hak haline gelmeleri ne kadar kolay olursa bu çalışanlar kitlesinin lehinedir. Bir başka deyişle anayasaların kolay-değiştirilir olmaları halkın çıkarınadır.

(Devamı 7. sayfada)

Dayanışma

Direniş yapan öğrenciler DGM'de yargılanıyor.

İlk cinayet ilk miting

Öğrenci gençlik tüm baskılara rağmen direnmeye devam ediyor. 16 Mayıs'ta İzmir'de yapılan 12 Eylül sonrasının ilk öğrenci mitingi yoğun polis terörü altında yapıldı. Çok sayıda öğrenci gözaltına alındı.

Mevcut öğrenci derneklerini kapatıp, tek tip öğrenci derneklerinin kurulabilmesine olanak tanıyan bir yasa tasarısı, Nisan ayı içerisinde, ANAP milletvekili İsmail Dayı tarafından hazırlanarak, meclise sunulmuştu. Beklendiği gibi bu girişim bütün öğrenci derneklerinin, oldukça enerjik ve kararlı bir tavır almalarına neden olmuştu.

Sözkonusu oyunlara karşı, haklı mücadelelerini kamuo-

(Devamı 7. sayfada)

Türkiye'de işçi sınıfı direniyor

Faşizmin tüm saldırı ve yasaklamalarına rağmen Türkiye işçi sınıfı mücadelesini fabrikalarda, atölyelerde, işyerlerinde sürdürüyor, değişik eylemlerle demokrasi mücadelesinin başını çekiyor. Geçtiğimiz haftalarda Türkiye'de yeralan işçi eylemlerinin kısa bir dökümünü 2. sayfamızda bulacaksınız.

Gençlik örgütleri temsilcileri:

Öğrenci hareketi desteklenmelidir

Türkiye'de demokratik öğrenci hareketi, tüm baskı ve tehditlere rağmen giderek güçleniyor. Öğrenci gençliğin bu haklı mücadelesine yurtdışından bir dayanışma örgütlemek amacıyla biraraya gelen DDKD, DHKD, GEB, Genç Öncü, İGD ve SGB temsilcileri ortak bir açıklama yaptılar. Konuyla ilgili haberimizi 2. sayfamızda bulacaksınız.

Sovyetlerin Kıbrıs'a barış önerileri

Sovyetlerin Kıbrıs sorununa köklü bir çözümü öngören uluslararası bir konferansın toplanması önerisi, adanın barut fıçısı halinde kalmasını isteyen emperyalizmin işine gelmiyor.

Sovyetler Birliği'nin Kıbrıs konusunda kalıcı ve adil bir çözümün bulunması ve Doğu Akdeniz'deki bu gerginliğin giderilmesi amacıyla bir uluslararası konferans toplanması önerisi, Washington nezdinde yapılan bir Sovyet girişimi ile Mayıs ayı içerisinde bir kez daha gündeme geldi.

Bilindiği gibi Sovyetler Birliği daha 1960'lı yıllardan başlayarak Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı ve toprak bütünlüğünü koruyacak ve adada yaşayan iki toplumun meşru haklarını gözetecek bir çözümden yana olduğunu sürekli vurgulamıştır. SSCB Kıbrıs konusunda anlaşmazlığın iç yönünün Kıbrıslılar arasında çözüm-

(Devamı 7. sayfada)

"Atom füzelerini hurdaya çıkaralım"

F. Almanya Barış Hareketi 13 Haziran Cumartesi günü başkent Bonn'da yapılacak büyük barış gösterisi için çıkardığı çağrıda şöyle diyor: "İlk adım olarak atom füzelerini hurdaya çıkaralım."

Barbie yargılanıyor

1942-44 yılları arasında Lyon'da binlerce insanın işkence ile katledilmesinden sorumlu olan "Lyon Kasabı" Gestapo şefi Klaus Barbie'nin yargılanmasına başlandı. Şubat 86 sayımızda cinayetlerini ayrıntılarıyla anlattığımız Barbie savaştan hemen sonra CIA'nın yardımıyla kaçmış ve 1951'den 1983'e kadar Bolivya'da yaşamış, bu ülkede CIA emrinde askeri cuntalara akıl hocalığı yapmıştı. Barbie silah tüccarları ve uyuşturucu madde kaçakçılarıyla işbirliği halinde uluslararası terör olaylarında aktif rol oynamıştı. Barbie, Fransa'ya iadesinden sonra, burjuvazinin tüm isteksizliğine rağmen kamuoyu baskısıyla nihayet yargılanmaya başlandı.

Türkiye'deki mücadeleyle etkin dayanışma örgütleniyor

Öğrenci hareketi desteklenmelidir!

Türkiye'de özellikle 1987 yılı başından beri oldukça hareketlenen demokratik öğrenci hareketi, dostun düşmanın dikkatlerini üzerine çekiyor. Egemen güçler her geçen gün, öğrenci hareketine karşı yeni yeni oyunlara girişmekte ve bu gelişmeleri engellemeye çalışmaktadır. Bu gelişme karşısında, yurt dışında bulunan gençlik örgütleri temsilcileri, zaman zaman değişik sayıdaki gençlik örgütü temsilcileriyle bir araya gelerek, ülkemizdeki gençlik mücadelesine değgin sorunları görüşüp, fikir alış verişinde bulunuyorlar.

Bu süreçte öne çıkan:

●Gençliğin, faşist, ırkçı-şoven, gerici ve militarist baskılara ve saldırılara karşı korunması, gençler arasında bu ideoloji ve görüşlerin egemenliğinin, etkinliğinin etkisizleştirilmesi,

●Gençliğin temel demokratik hak ve özgürlüklerinin hayata geçirilmesi; öğrenim, meslek edinme, çalışma ve toplumsal-politik yaşama her düzeyde katılım hakkının sağlanması, sınırsız, koşulsuz örgütlenme hakkının elde edilmesi,

●Kürt gençliğinin demokratik hak ve özgürlüklerinin tanınması ve sağlanması,

●Şimdiye değin saptanan ortak noktalar ışığında öğrenci gençliğin YÖK'e karşı özerk üniversite istemiyle, ekonomik-demokratik ve akademik çıkarlarını savunmak ve örgütlenme hakkını yaşama geçirmek için yürüttükleri mücadelenin güçlendirilmesi,

●Bu amaçla mücadele veren öğrenci derneklerinin saldırılardan korunması, örgütsel demokratik birliğinin sağlanması, güçlerin birleştirilerek merkezi bir yapıya ulaştırılmasının desteklenmesi,

●Türkiye ve T.Kürdistanı'ndaki gençlik mücadelesine yurt dışında etkin bir uluslararası dayanışmanın sağlanması gibi asgari noktalar etrafında, Avrupa'da bir gençlik örgütleri platformu oluşturma girişimde bulunuldu. Toplantıya katılan örgütlerin temsilcileri, bu toplantıların diğer gençlik örgütlerine de açık tutulması ve gelişmeler hakkında sürekli bilgi verilmesi konusunda görüş birliğine vardılar. Toplantıya katılan DDKD, DHKD, GEB, Genç Öncü, İGD ve Sosyalist Gençler Birliği temsilcileri toplantı sonunda bir ortak açıklama çıkardılar. Açıklamada özetle şöyle denildi:

"Faşist diktatörlüğün, tüm baskı ve saldırılara karşı yüksek öğrenim gençliğinin çok zor koşullar altında kurup yaşattığı Öğrenci derneklerini kapatmak için "tek tip" öğrenci derneği uygulamasını dayatmak istemesi bunun son örneğidir. Yüksek öğrenim gençliği, yasal örgütlenmelerini yok etmeyi amaçlayan bu saldırıyı güçlü, yığınsal, kararlı çıkışlarla karşıladı. Eylemlerle karşılık verdi.

Faşist rejim çıkardığı yasalar, keyfi uygulamalar ve baskılarla öğrenci gençliğin haklı mücadelesini durduramayınca resmi kurumların desteği ve koruması altındaki sivil faşist çeteler öğrenci gençliğe karşı silahlı saldırılar düzenlemeye başladı. Van 100. Yıl Üniversitesi'ndeki saldırı sonucu yurtsever Kürt öğrenci Mehmet Şirin Tekin'in katledilmesi bunun bir halkasıdır.

Bizler, diktatörlüğün, öğrenci gençliğin yasal örgütlenmesini çökertmeyi ve demokratik mücadelesini bastırmayı amaçlayan saldırılarına şiddetle karşı çıkıyor, öğrenci gençliğin dernekleri öncülüğünde yürüttükleri özerk-demokratik üniversite mücadelesini destekliyoruz. Tüm ilerici, yurtsever, demokrat kişi, örgüt ve kuruluşları demokratik öğrenci hareketiyle dayanışmalarını güçlendirmeye çağırıyoruz."

Türkiye'de işçi sınıfı direniyor

Faşizmin tüm saldırı ve yasaklamalarına rağmen fabrikalarda, atölyelerde, işyerlerinde işçi sınıfının mücadelesi sürüyor. Bu konuda, geçtimiz haftalarda günlük basında yer alan haberlere kısaca göz atmak yeterli:

●NETAŞ işçileri, işten çıkarmaları siyah çelenkle protesto ettiler.

●Son olarak, Ümraniye'deki fabrikadan 158 ve Ankara'dan da 7 olmak üzere toplam 165 kişinin işten çıkarılmasıyla, işten atılanların toplam sayısı 314'e ulaşmış oldu.

Otomobil-İş sendikası Genel Başkanı İlhan Dalkılıç bu olaylar üzerine yaptığı açıklamada grev komitesinde yer alan, daha önce işyeri temsilcisi olan ve sendikal mücadelede önderlik eden işçilerin işten çıkarılmakta olduklarını belirtti. Dalkılıç açıklamalarını şöyle sürdürdü: "NETAŞ'ta bu yasalarla grev yapılamaz, yapılsa da başarıya ulaşamaz düşüncesinin hakim olduğu bir dönemde, yasaların tüm olumsuzluklarına karşın zaferle bitirilmiş bir grev yaşanmıştır. İşveren grev sırasında grevi başarısız kılmak için elinden geleni yapmış ancak sonuç alamamıştır. İşte, işten çıkarmaların altında yatan gerçek budur."

Diğer taraftan, Bağımsız-Otomobil-İş sendikasının yetkili olduğu Kale Kilit ve Kale Vida işyerlerindeki görüşmelerin uyuşmazlıkla sonuçlanması üzerine, bu işyerlerinde çalışan 723 işçi greve başladı.

●Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı'na bağlı Orman Ürünleri Sanayi Kurumu'nda (Orüs) çalışan 4500 işçiyi kapsayan toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşma sağlanamadı. İşçiler üye oldukları Ağaç-İş sendikasına gönderdikleri mektuplarda: "Senelerdir çalışıyoruz. Hâlâ ayda 30 bin TL alıyoruz. Son sözümüz grev, grev, grev..."

"Kaybedecek hiç bir şeyimiz yok, grevde para da istemiyoruz" diyorlardı. İşçilerin bu yoğun talebi üzerine Ağaç-İş sendikası Genel Başkanı Gürel Erçakır grev kararı alacaklarını duyurdu.

●Yol-İş sendikasının 115 bin üyesini kapsayan toplu sözleşme görüşmeleri üç ay sürdükten sonra uyuşmazlıkla sonuçlandı. Uluslararası Kamu Görevlileri Sendikası (PSI), Yol-İş sendikasına maddi ve manevi her türlü destek sağlayacaklarına dair mesaj gönderdi.

●Ziraat Bankası'na bağlı Türk-Otomotiv Endüstrisi A.Ş'nin (TOE) Gebze'deki fabrikasında çalışan 550 işçi ücret ve sosyal haklarının uzun süre ödenmemesi üzerine açlık grevine başladılar.

NETAŞ işçileri işten çıkarmaları protesto ediyor.

●Türkiye Şişe ve Cam fabrikalarına bağlı 10 iş yerinde çalışan yaklaşık 13 bin işçinin yararlanacağı toplu sözleşme imzalandı. Kristal-İş sendikası ile işveren sendikası arasında imzalanan sözleşme ile saat ücretlerine birinci yıl %54, ikinci yıl %38 oranında artış sağlandı. Sosyal yardımlardan yakacak parası birinci yıl 100 bin, ikinci yıl 110 bin, yemek parası birinci yıl 700, ikinci yıl 900, izin parası 40 bin, bayram parası 50 bin, giyim parası 25 bin TL olarak belirlendi. Ayrıca gece zammı saatte birinci yıl 40, ikinci yıl 50 TL'ye çıkartıldı. Sözleşme 1 Ocak 1987 tarihinden itibaren iki yıl geçerli olacak. Öte yandan Kristal-İş sendikasının, Eskişehir Kılıçoğlu Toprak Sanayii'nde 560 işçinin katılımıyla sürdürdüğü grev ikinci ayını geride bıraktı.

Öte yandan yine günlük basından özetle, iş cinayetleri, hayat pahalılığı, sendikalara ve işçilere yönelik baskılar kısaca şöyle:

●TTK Amasra Müessese Müdürlüğü Nanepınarı maden ocağı işçilerinden Mithat Karaduman "iş kazası" sonucu öldü. Zonguldak maden havzası maden ocaklarında bu yıl Karaduman'la birlikte 12 kişi "iş kazaları" sonucu hayatlarını yitirdi.

●Türkiye'de yıllardır, en çok konuşulan konuların başında "hayat pahalılığı" geliyor. Aylık kamuoyu yoklamalarında sürekli bu tespit yapılmaktadır.

Bizzat Özal, 30 Eylül 1985'te asgari ücretle 46 kg. et veya 50 kg. peynir alınacağını söylüyordu. Bugün ise 46 kg. et için 121 bin 440 TL, 50 kg. peynir için de 99 bin 278 TL gerekiyor.

Yeniden belirlenmesi gereken asgari ücretin, sadece 1963 yılındaki alım değerini koruyabilmesi ancak bugünkünün en az 3-4 katına yükseltilmesi ile mümkün.

Başbakan Özal'ın kendi ölçüleri içinde düşündüğü yirmi ay önceki alım gücü hesabının korunabilmesi için dahi asgari ücretin net 100 bin TL civarına çıkartılması zorunluluğu vardır.

Asgari ücret günün şartlarına uygun olarak, ailedeki kişi sayısı hesaba katılarak hesaplanmalı, vergi kesilmemeli ve net olmalıdır.

●İş ve İşçi Bulma Kurumu rakamlarına göre Türkiye'de kayıtlı işsizlerin sayısı Mart 1987 itibarıyla bir önceki yıla göre %8,3 artış kaydetti. Devlet Planlama Teşkilatınca kabul edilen işgücü verilerine dayanılarak yapılan hesaplamalara göre ise işsiz sayısı Mart ayında 3 milyon kişiye ulaştı. İşsizlik oranı ise %16,1'e çıktı. Gerçek rakamın ise resmi istatistiklerde belirtilenlerin çok üstünde olduğu biliniyor.

●İşsizlik oranı hızla yükselirken, işçi çıkarmalar yoğun biçimde sürüyor. Yurdun çeşitli bölgelerinde gün geçmiyor ki işçiler topluca kapı önüne konmasın. Örneğin, Kütahya Değirmisaz kömür işletmelerinden 42 işçi işten atıldı. Bunun üzerine işçiler açlık grevine başladı.

İzmir Ağır Sanayi Makineleri (ASMAŞ) işvereni Atila Yurtçu 35 işçinin işine son verdi.

●Türk-İş başkanlığına, işçilerin içinde bulundukları sıkıntıları dile getirecek şekilde bir uyarı mektubu yazan Tez Koop, Teksif, Petrol-İş, Türk-Metal, Çimse-İş, Tarım-İş, Tekgıda-İş, Belediye-İş, Şeker-İş, Demiryol-İş, Tes-İş, Harb-İş, Maden-İş, Yol-İş, Sağlık-İş, Kristal-İş sendikalarının Eskişehir şube başkanları hakkında dava açıldı.

İskenderun Demir-Çelik'teki baskılar bizi yıldırmayacaktır

12 Eylül'den bu yana işyerimizde çalışan ilerici ve demokrat işçilere sürekli baskılar yapılmaktadır. Bu baskılar gün geçtikçe artmaktadır. Her gün bir çok arkadaşımız idareye çağrılıp işten atılmakla tehdit edilmektedir.

İşyerimize yakın bir ilçede yapılan belediye başkanlığı seçimleri için, o ilçeden gelen işçi arkadaşlara oylarını Anavatan Partisi'nin adayına vermeleri için yoğun baskılar yapıldı. Şöyle ki: İşletme Müdürü bizzat o ilçeye kadar gidip işçilerin bir çoğunu ANAP adayının evine çağırıp oy vermelerini istedi. Oy vermeyecekleri işten çıkarmakla tehdit etti.

İşletme Müdürünün bu hareketi işçilerin sınıf kininin daha da artmasına yaradı. Oyunu sağ partilere veren bir çok işçi bile bu baskılara boyun eğmedi.

Bir çok arkadaşımızın çalışma yerleri değiştirildi. Daha zor görevlere verildi. Ama bunlar bizi hiç bir zaman yıldıramaz.

Mücadelemiz devam edecektir.

Yaşasın işçilerin birliği.
Yaşasın sosyalizm.

İsdemir'den bir okur.

BAKIŞ

E.Mahmut Soner

Bukağı

18 yaşındadır. Bir yıldır ayaklarından zincire bağlanmış, böyle yaşamaktadır. Babasına, sadece babasına göre de değil, mahalleye, çevreye, kendisini "tedavi eden"(!) doktorlara göre de akıl hastasıdır.

"Cehennem var ya cehennem, bizim evden daha iyidir" dediği evinden beş kez kaçtığı için zincire vurulmuştur. Evinden kaçmak ha... "Yaşamak istiyormuş, özgür olmak istiyormuş, hiç serbest olmamış, hiç." Dahası "çalışmak" bile istiyormuş. Doktorlar "26 kere cereyan şoku vermişler", kaçmaya yeltenirse "tedavisi" sürecekmiş. Bunları kendisi söylüyor, şu canavar çehreli fotoğrafı da onaylıyor, öyle değil mi? (*Cumhuriyet*, 13.5.1987,)

Bu baba "tekil", bu kızı "tedavi eden" doktorlar da "tekillerdir" ama bu tekillerden Türkiye'de o kadar çok var ki, milyonlarca, on milyonlarca hatta. Ve galiba ilginç bir toplumsal rahatsızlık belirtisiyle karşı karşıya bulunuyoruz.

Özgürlük isteyene karşı toplumda belirgin bir kuşku var. Bu toplumun özgürlük isteği, generaller tarafından 12 Eylül zincirine vuruldu. Tıpkı bu özgürleşmek isteyen küçük kız gibi, rehabilitasyondan geçirildi ve bu topluma çeşitli "şoklar" verildi. Ayakları, tıpkı bu kızınkiler gibi zincirlendi. Özgürlük istemesinin bedelini oldukça ağır ödedi, ödüyor Türkiye toplumu.

Özgürlük istedikleri için hapse atılan, en ağır işkencelerden geçirilen, öldürülen, asılan insanların haddi hesabı yok. Ve bütün bu insanlara, K.Evren yönetimi, Özal ve CIA "deliler, akıl hastaları" diye bakıyor. İstanbul'da bu "özgürlük hastalığına" yakalanmış insanların "tedavileri" için Özal hükümetiyle CIA'nın ortaklaşa düzenledikleri uluslararası toplantıyı unuttunuz mu yoksa?

Buraya kadarını anlamak kolay da, toplumun bu "tedavi" sürecinde ve bunun sonuçlarından olarak yakalandığı hastalıklar üzerine iyice düşünmek, kendi sağlık belirtilerine "hastalık" teşhisi koyan 12 Eylül'den sonra bu kez kendisinin, kendi içinden çıkarmakta olduğu sağlıklı gelişmelere, pek sağlıklı bakamadığını görmek, kendine sağlıklı bir gündem hazırlayamayışının nedenleri üzerinde durmak gerekiyor.

Bunu örneklerden görelim, daha iyi. Siyasi tercihlerine bakalım. Bu toplum, iki sağ partiyi iktidar adayı olarak sırtında taşıyor. Nerede görülmüştür ki başka örneği. Sosyal demokratları –ne kadar sosyal demokratlarsa işte onları– öyle bir baskı altında tutuyor ki, zavallı sosyal demokratlar, aman bu millet bize komünist der mi korkusunu bir türlü yenemiyor, kendi korkaklıkları bir yana, "millet korkusundan" 1 Mayıs'ı bile kutlayamıyorlar. "Millet" her kimse, öyle kenarda kendi kabuğu içinde durmasa, sağcılar bu kadar cesur, korkanlar da bu kadar korkak olurlar mıydı?

İsteği özgür olmak, çalışıp bağımsız yaşamak olan bir çocuğa "deli" diye bakan ilkel kafalı baba ile, bu çocuğu "tedavi" eden doktorlar nereden bakıyorlarsa, demokrasi için mücadele eden, sömürüye karşı mücadeleyi, özgürlük için mücadeleyi "kelle koltukta" yürütenlere maceracı, enayi, Don Kişot gözüyle bakanlar da aynı pencereden bakıyorlar. İnsanca ve sağlıklı olan şeylere "garip", "aykırı" damgasını kolayca vuran bir kültür ortalaması sağlıklı olabilir mi?

"Deliler" ne kadar çoğalırsa o kadar iyi olacak. Bazı şeyleri delice isteyip savunmak gerekiyor. Deliler akıllılardan fazla olduğu zaman galiba kavramlar doğal yerine oturacak. Türkiye ne yazık ki bu gün yeterince "deliye" sahip değil.

Berlin-Kreuzberg olayları

Kreuzberg Batı Berlin'de bir semt. Türkiyeliler bu semte "küçük İstanbul" diyorlar. Kasabı, manavı, seyehat acentası, fırını ve kahvehanesi ile gerçekten Türkiye'de her hangi bir bölgeyi aratmayan bir semt. Bu semtte Türkiyelilerin ve diğer yabancıların yoğun olması, semtin özelliklerinden bir tanesi. Bunun yanısıra görünmek istenmeyen bir başka ve önemli özellik var. Kreuzberg denilince, işsizlerin, evsizlerin, fakirlerin, kendi haline bırakılmışların, mesleksiz gençlerin sokaklarını doldurduğu, polisin sürekli olarak insanları baskı altında tuttuğu, çeşitli şekilde gözdağı gösterilerinde bulunduğu, belediyenin hizmet götürmediği bir semt akla gelir.

"İkinci Dünya Savaşı'ndan beri böylesi yaşanmamıştı" diye adlandırılan olaylar 1 Mayıs gecesi başladı. Gün boyunca sakin bir ortamda geçen 1 Mayıs gösterilerinin sonuna doğru, görgü şahitlerinin belirttiğine göre polis barikatının içinde sivil giyinmiş polislerin göstericilere taş atmasıyla birden tırmanan gerginlik onlarca kişinin yaralanması, milyonlarca DM tutarında maddi hasar ve 47 kişinin tutuklanması ile ilk aşamasına vardı. Daha sonra, 16 Mayıs tarihinde 4 polisin yaralandığı, 70 kişinin tutuklandığı büyük bir sokak kavgasıyla gerginlik doruk noktasına ulaştı.

Kreuzberg olaylarına sebep olarak, nüfus sayımı ve kiraların serbest bırakılması gibi iki ana neden gösterilebilir. Ama bunların, Kreuzberg'in yukarıda belirttiğimiz nitelikleriyle biraraya gelince bardağı taşıran son damlalar olduğunu da anlamak mümkün. B.Berlin yönetimi olayların sebebini açıklamadı. İçişleri senatörlüğü ve polisin "bunlar anti-Berlinci" şeklindeki açıklamasından başka bir izah yok. Olması da mümkün değil. Çünkü bu olayların üzerine gidilince, Berlin'in kuruluş yıldönümü için gereksiz yere harcanan milyonlarca markın hesabı, iki ay önce SPD'li polis şefinin "olay yaratan" bu insanlara karşı yeterince baskı yapıp, içeriye düşenleri hizaya getirmiyor gerekçesiyle görevinden alınması ve yerine CDU'lu gerici bir polis şefinin atanması, bu semtte oturan insanlara yapılan insanlık dışı baskılar vb. her şey ortaya çıkabilirdi.

Sosyal adaletsizlik, işsizlik, yoksulluk arttıkça Kreuzberg genişliyor, nüfusu çoğalıyor. Böylesi bir nüfus yoğunlaşmasının olduğu yerde olaylar da çoğalacak, kavgalar da.

DİSK'le dayanışma gecesi

F.Almanya'nın Hamburg şehrinde Winterhude adlı bölgede biraraya gelen Türkiyeli gençler "Gurbetçi Gençlik" adı altında yabancı düşmanlığına, ırkçılığa karşı, yabancıların eşit haklara sahip olması doğrultusunda çalışma yürütüyorlar. Bulundukları bölgedeki devlet kütüphanesiyle de ilgilenen gençler, daha önceleri hiç bir Türkçe yayının olmadığı bu kütüphaneyi şimdi Türkiyelilerin yararlanabilecekleri zenginliğe getirmeyi sağlamışlar.

Türkçe-Almanca haber bülteni çıkaran Gurbetçi Gençlik girişimi 17 Haziran tarihinde DİSK'le dayanışma gecesi yapacaklarını, toplantının ön çalışmalarının sürdürüldüğünü açıkladılar.

DİSK Genel Yönetim Kurulu üyesi Yaşar Arıkan'ın konuşmacı olarak katılacağı toplantıda çeşitli kültürel etkinlikler de yer alacak.

Türkiye'deki grevci işçilerle dayanışma

Hollanda'da siyasi mülteci olarak yaşayan, DİSK'e bağlı sendikacıların bir araya gelerek kurdukları "DİSK ve Türkiye'deki Sendikal Hak ve Özgürlükleri Savunma Komitesi" ile, Hollanda'daki Türkiyeli işçilerin demokratik örgütleri 10 Mayıs tarihinde biraraya gelerek, Türkiye'de grevde bulunan işçilerle dayanışma kampanyası başlatma kararı aldılar.

Kampanyayı yürütmek üzere oluşturulan komitede, DİSK'e bağlı sendikalardan Bank-Sen, Petkim-İş, Tekges-İş, Genel-İş, Maden-İş, Tekstil-İş yöneticilerinin yanısıra, Gerçek ADK-Hollanda, HTİB, İşçi Gerçeği, HTKB, DSDF, HTÖB ve KYK örgütlerinden temsilciler yer aldılar.

Maddi dayanışma gösterecekler için, biri Türkiye'de diğeri de Hollanda'da olmak üzere iki hesap numarasının açılmasını kararlaştıran "Grevci İşçilerle Dayanışma Komitesi" ön hazırlıkları sürdürülen kampanyayı Haziran ayının ilk haftalarında yapacağı bir basın toplantısıyla başlatacaktır.

Hollanda'da şoförlerin yürüyüşü

Merkezi Hollanda'nın Roterdam şehrinde olan uluslararası nakliyat şirketlerinden STOLK firması, bünyesinde çalıştırdığı 70 Türkiyeli şoförün işine bir yıl önce son verdi. Bu arada şoförlerin 2,5 milyon gulden tutarındaki alacaklarını ödememek için iflas gerekçesini gösteren firma bugün başka bir firma kurarak çalışmalarını sürdürüyor.

Hollanda hükümeti tarafından geçici sürelerle tanınan oturma haklarının süresiz olmasını isteyen Türkiyeli şoförler 8 Mayıs 1987 tarihinde Roterdam'dan Denhag'a kadar yürüyerek istemlerini yeniden dile getirdiler. Bu yürüyüşü Hollanda FNF Konfederasyonu, Hollanda'da çalışan Türk ve Kürt işçilerinin demokratik örgütleri de desteklediler.

Meclis önünde FNF sendikası adına Yuhan Kriyzer, şoförler adına Nurettin Bakankuş yaptıkları konuşmalarda haklarının alınması için mücadeleyi sonuna kadar sürdüreceklerini belirttiler.

Bonn'da basın toplantısı

23 Mayıs 1987 tarihinde F.Almanya'nın başşehri Bonn'da; İnsanlıkdışı Yabancılar Politikası ve Irkçılığa Karşı Komite yöneticisi Peter-Christian Löwisch, Hessen Yabancılar Girişiminden papaz Detlev Lüderwal, Tehdit Edilen Halklar İçin Topluluk Girişiminden Alexander von Sternburg-Sport ve KOMKAR ikinci başkanı Abubekir Saydam'ın katıldığı bir basın toplantısında, KOMKAR Genel Yönetim Kurulu üyesi Ramazan Adıgüzel'in 3 Mayıs 1987 tarihinde katledilmesi kınandı.

Toplantı sonunda basına dağıtalan ortak açıklamada Ramazan Adıgüzel'in katledilmesinin "hedeflenmiş bir cinayet" olduğu üzerinde duruldu. Ayrıca, F.Alman resmi makamlarının PKK'nın cinayet listesinin ellerinde olduğunu söylemelerine rağmen olayların gelişmesine neden engel olmadığına hayret ettikleri de belirtilen açıklamada, "dostlarımıza saldırıldığında bu saldırıları bize de yönelik olarak değerlendireceğiz" dendi.

Gerçek ADK KOMKAR'ı ziyaret etti

Yurtdışındaki Kürdistanlı emekçilerin demokratik kitle örgütü KOMKAR'a PKK'nın son dönemde yönelttiği saldırıların yoğunlaşması ve KOMKAR GYK üyesi Ramazan Adıgüzel'in 3 Mayıs'ta Hannover'de öldürülmesi üzerine, Gerçek ADK bir delegasyonla KOMKAR yöneticilerini ziyaret etti.

İki örgüt temsilcileri arasında yapılan görüşmede, özellikle bu dönemde tırmandırılan olayların hangi karanlık güçlerin işine yaradığı doğrultusunda görüşler belirtildi. Soğukkanlı olmanın, provokasyona gelmemenin üzerinde duruldu.

Gerçek Avrupa Dayanışma Komitesi ayrıca KOMKAR Genel Yönetim Kurulu'na bir de gelişen olayları kınayan, tırmanan olayların karanlık güçlerin işine yaradığına dikkati çeken, Kürt halkının hiç bir şekilde provokasyona gelmeyeceğini, mücadelesini devam ettireceğini belirten ve Hannover'de öldürülen Ramazan Adıgüzel'in tüm yakınlarına da başsağlığı dileyen bir dayanışma mesajı verdi.

Aachen'da öğrencilerin düzenlediği açlık grevinden

Türkiye'deki öğrencilerin direnişine yurtdışından destek

Geçtiğimiz haftalarda, Türkiye'de üniversite gençliğinin faşizmin tüm baskılarına rağmen kurdukları öğrenci derneklerinin kapatılmasına yönelik uygulamaya karşı, öğrencilerin çeşitli biçimlerde direndikleri görülmüştü. Bunun üzerine; öğrenci kitlesinin genel hak ve çıkarlarını tamamen kaldırmaya yönelik olarak hazırlanmış olan teklif ilgili parlamento komisyonundan geri alınmıştı. Ama gösterilere katılan ve tutuklanan öğrencilerin Devlet Güvenlik Mahkemelerindeki duruşmalarının sürmesi olayın bitmediğini, öğrenci gençliğe yönelik saldırıların süreceğini gösteriyor.

F.Almanya'da yüksek okullarda okuyan Türkiyeli öğrenciler de geçtiğimiz Mayıs ayı içinde Türkiye'de öğrencilere yönelik baskıları protesto etmek, tutuklananlarla dayanışma göstermek ve kamuoyu oluşturmak üzere çeşitli şehirlerde Alman öğrencilerin de katılımıyla açlık grevleri yaptılar.

Berlin,Hamburg, Lübech, Duisburg, Essen ve Aachen'da öğrencilerin bu dayanışma kapsamında yaptıkları açlık grevlerinde YÖK uygulamalarını açıklayan, öğrenci dernekleri üzerinde oynanmak istenen oyunları kınayan bildiriler dağıtıldı, protesto amacıyla imza kampanyaları başlatıldı.

F.Almanya'da işçi çıkarmalar devam ediyor

Üç milyona yakın işçinin çalıştığı metal işkolunda, metal işçilerinin sendikası IG Metall ile çelik işverenleri arasında sürdürülen toplu sözleşmenin sonuçlandırıldığını ve tarafların anlaştıkları noktaları gazetemizin geçen sayısında vermiştik.

Daha sonra, IG Metall ile işverenler arasında bölgelerde de sürdürülen görüşmeler tepeden yapılan anlaşma çerçevesi içinde sonuçlanıyor. Bu arada basın işkolunda çalışan işçilerin sendikası IG Druck und Papier de IG Metal'in imzaladığı koşullarda bir toplu sözleşme imzaladı. Böylece 40 saatlik haftalık çalışma süresi ikinci bir işkolunda daha aşılmış oldu.

Yine, "uyarı grevindeyken soğuktan üşümek, cumartesi günleri sıcak işyerinde çalışmaktan daha iyidir" diyerek uyarı grevlerine çıkan banka işkolunda çalışanlar ortalama 3,8 oranında ücret zammı elde etmelerine rağmen 40 saatlik haftalık çalışma süresinde bir değişiklik sağlayamadılar.

Toplu sözleşmeler ve grevler sürerken, diğer yandan, özellikle metal işkolunda, işverenlerin gerici Kohl hükümetiyle anlaşarak uygulamaya koymaya çalıştıkları politika, eğer başarılabilirse sonuçta binlerce işçinin işine son verilmiş olacaktır. Oberhausen'de, Hattingen'de metal işkolunda işten çıkarmalara karşı yoğunlaşan tepkiler işverenlerin gündemlerini değiştirmeye yetmedi. F. Almanya'nın en büyük çelik tekellerinden Thysen'den sonra, Opel fabrikası önümüzdeki dönemde 1000 işçiyi işten çıkaracağını açıkladı.

Dortmund ve B.Berlin'de Kürtçe radyo yayını başladı

F.Almanya'da bölgesel yayın yapan radyolardan "Radyo Dortmund Enternasyonal" adlı radyo, değişik dillerden yaptığı yayınına Kürtçeyi de ekledi. Kürtçe radyo yayınını hazmedemeyen Türkiyeli gericiler, boyalı basın bu yayının durdurulması için radyo yöneticilerine baskılarda bulundular. Yayın programlandığı şekliyle devam ediyor.

Yurtdışındaki demokratik işçi örgütlerinden Av. Dev-Genç, Birlik Yolu, Devrimci İşçi, DİBAF, FİDEF, Gerçek ADK, Göçmen, İşçi Gerçeği, KKDK, KOMKAR, KURDKOM, Kurtuluş ve TSK-DK Kürtçe yayına yönelik baskıları kınayan, yayının devamını isteyen ve dayanışma içinde olduklarını belirten bir açıklama yayınladılar. Çeşitli kuruluşlara da gönderilen açıklamada kısaca şöyle deniyor: "Türk ve Kürt halkının yararına olan, Türkiye ve T.Kürdistanı'ndaki baskı ve zulmün son bulması, Kürt halkının ulusal demokratik haklarının tanınması ve F.Almanya'daki yabancı işçilere eşit haklar sağlanması, Kürt işçilerine ve ailelerine anadilde ders, radyo ve televizyondan yayın ve Kürtçe sosyal danışmanlık gibi hakların verilmesi, onların ulusal varlıklarının resmen tanınması vb... Kürt halkının haklı istemlerini savunmayı gerekli ve zorunlu görüyoruz. Bu anlamda, Kürtçe yayına yönelik saldırıları gerekçesi ne olursa olsun kınıyor, dayanışma içinde olduğumuzu bildirmek istiyoruz."

Öte yandan, yine B.Berlin'de "RADYO 100" adı altında yayın yapan bölgesel radyo da, B.Berlin'de yaşayan Kürt işçilerine yönelik Kürtçe yayın yapmaya başladı.

Kürt halkının dilinin, kültürünün, geleneklerinin tanıtılmasına yönelik bu yayınların devamı ve daha da çoğaltılması sağlanmalı, bu yönde çaba sarfedilmelidir.

TKEP'in 8. kuruluş yıldönümü kutlandı

Sol Birlik'i oluşturan partilerden Türkiye Komünist Emek Partisi (TKEP) kuruluşunun 8. yıldönümünde İsviçre'de bir toplantı yaptı.

Geniş emekçi kitlesinin katıldığı toplantıya siyasi parti ve örgütlerden mesajlar geldi. TKEP'nin 8. kuruluş yıldönümü vesilesiyle düzenlenen toplantıya TSİP MK adına gönderilen mesajda, yığınlardaki öfkeli bekleyişin yerini aktif eylemlerin almaya başladığı bir döneme girildiği belirtildikten sonra, şöyle deniyor:

"Tüm bu gelişmeler diktatörlüğe karşı yürüttüğümüz mücadelenin daha etkin ve örgütlü mevzilerden sürdürülmesi, daha geniş olanaklara kavuşturulması için sosyal demokrasinin solunda kalan güçlere ve özellikle SOL BİRLİK partilerine önemli sorumluluklar yüklemektedir... Mevcut siyasi yelpazede, solun ortak hedeflerini duyuracak, emekçi yığınların geniş kapsamlı ekonomik ve demokratik taleplerini savunup, bunların kazanılması için mücadele edecek, bu hedef ve talepleri sosyalistlerin yaklaşımları açısından bağımsızlaştıracak ortak bir sol çıkış, inanıyoruz ki, solun toparlanmasında ve rejime karşı gelişen emekçi muhalefetin örgütlü biçimlere kavuşturulmasında önemli bir rol oynayabilir."

Lübnan Komünist Partisi'ne saldırı

Dr. Hasan Hamdan

Lübnan'da iç savaş kanlı çatışmalarla sürerken, komünistlere yönelen terör son zamanlarda özellikle ülkenin gerici güçlerin yoğunlaştığı güney kesiminde arttı. Son cinayet Mayıs ayında işlendi: Lübnan KP MK üyesi Dr. Hasan Hamdan Beyrut'ta sokak ortasında vurularak öldürüldü.

Bilindiği gibi geçtiğimiz aylarda Lübnan KP'ye yönelik saldırılarda aralarında yazar ve felsefeci Hüseyin Mroue'nun da bulunduğu üçü Lübnan KP MK üyesi onlarca komünist öldürülmüştü. Dr. Hamdan'ın öldürülmesinin ardından 21 Mayıs'ta büyük protesto gösterileri düzenlendi. Beyrut'un müslüman kesiminde, Sayda, Tripoli ve diğer şehirlerde okullar, bankalar, dükkanlar, resmi daireler kapandı. Lübnan KP Dr. Hamdan'ın katli üzerine yaptığı açıklamada, olaydan "din adına diyerek İsrail'e hizmette bulunan, silah ticareti için Beyrut'u terörize eden, insanları kaçıran" grupları sorumlu tuttu ve bu güçlerin Lübnanlıların demokratik, Arap olan, mezheple ilgisi olmayan, bağımsız bir cephesinin oluşturulması çabalarını sabote etmek istediklerini kaydetti.

Komünistler Lübnan'daki iç savaşta bugüne dek çok sayıda kurban verdiler, 1000'den fazla KP üyesi bu yolda öldü.

Fiji: Darbe girişimi ve sonrası

Nisan'da demokratik seçimle işbaşına gelen koalisyon hükümetine karşı darbe tepkiyle karşılandı.

İngiliz Uluslar Topluluğu (Commonwealth) içinde yer alan bir Pasifik ülkesi olan Fiji'de 14 Mayıs'ta bir askeri darbe oldu. Darbeciler demokratik ve sendikal hakların yasaklandığını açıkladılar. Darbe, 28 Nisan'da yapılan seçimlerin ardından kurulan ve başbakanlığı İşçi Partisi lideri Dr.Timoci Bavadra'nın üstlendiği İşçi Partisi-Ulusal Federasyon Partisi Koalisyonu hükümetine karşı yapıldı. Fiji 1970'de bağımsızlık ilan edildiğinden bu yana tutucu İttifak Partisi tarafından yönetiliyordu. Nisan 1987 seçimlerinde ise bu durum değişti. 52 sandalyeli Fiji parlamentosunda İşçi Partisi ile Muhafazakâr Ulusal Federasyon Partisi toplam 28 üyelik kazanarak çoğunluğu ele geçirdiler.

Nüfusun % 49'unu Hintlilerin, % 47'sinin yerlilerin (Melanezyalılar) oluşturduğu ülkede ilk kez Nisan ayındaki seçimlerden sonra kabinede Hintlilerin ağırlıkta olduğu bir hükümet görev başına gelmişti. Parlamentodaki koalisyon partilerinin 28 üyesinden 19'unu, kendisi yerli olan Bavadra'nın kabinesindeki 14 bakandan 8'ini Hintliler oluşturuyor. Ülkenin ana ihraç ürünü şeker üretiminin % 80'ini sağlayan Hint kökenli işçilerin ve sendikaların geniş biçimde desteklediği yeni hükümet emekçilerin yaşama koşullarını iyileştirmeye yönelik kapsamlı bir iç politika ve diğer Güney Pasifik devletleriyle birlikte, Pasifik'in nükleer silahlardan arındırılmasını öngören, bağlantısız bir dış politika çizgisi ile kendisinden önceki, Ratu Mara başkanlığındaki İttifak Partisi iktidarından ayrılıyor. Kurulduğu 1985 Temmuz'undan sonra hızla güç kazanan İşçi Partisinin Pasifik'te nükleer silahsızlanmayı destekleyen politikası Fiji limanlarının nükleer silah yüklü ABD gemilerine kapanması anlamına geliyor.

Demokratik seçimle işbaşına gelmiş olan hükümete karşı girişilen darbe, ülkede ve dünya kamuoyunda tepkiyle karşılandı. Bu tepki sonucunda darbeciler tutukladıkları başbakan Bavadra ve diğer hükümet üyelerini serbest bırakmak zorunda kaldılar. Ne ki darbenin elebaşısı yarbay Rabuka'nın ilan ettiği hükümette eski başbakan Ratu Mara'nın dışişleri bakanı olduğunun açıklanması darbenin açıkça desteklemeseler de ABD ve Batılı müttefiklerinin işlerine geldiğine işaret ediyordu. Nitekim ülkede İngiltere Kraliçesi II. Elizabet'in temsilcisi durumundaki Genel Vali Ganilau darbeye karşı olduğunu belirttiyse de sonuçta parlamentonun feshedilmesine, darbecilerin affedilmesine, ülkede yıl sonunda seçim yapılmasına karar verildiği açıklandı. Seçimlerden önce anayasada değişiklik yapılarak, ülkenin demokratik anayasası ırkçılık güden ve böylelikle Fijilileri karşı karşıya getirecek bir yaklaşımla yeniden düzenlenmek isteniyor.

Nitekim darbenin elebaşısı Rabuka, Hintlilerin ağırlıkta olmasını önleyecek bir anayasanın hazırlanacağını açıklamış bulunuyor.

Seçimlerin hemen ardından İttifak Partisi'ne mensup senatörlerin Hintlilerin hükümette ağırlık kazanması karşısında ırkçılığı körükleyen gösterilere kalkıştığı ve hükümet binalarına bombalı saldırılar yapıldığı da biliniyor. Emperyalizmin ise bu koşullardan, hele Güney Pasifik'te antinükleer hareketin iyice güçlendiği bir sırada, yararlanmak için elinden geleni ardına koymayacağı da açık.

Başkent Suva'da darbeyi protesto için dükkanlar kapatılırken.

1870'lerde İngiltere'nin ilhak ettiği Fiji; 10 Ekim 1970'de bağımsızlığı ilan edildi; Commonwealth üyesidir. Yerleşim bölgeleri 361 adadan 97'sindedir. Başlıca adaları, Viti Levu, Vanua Levu, Taveuni, Kandavu, Ovalau, Ngau, Koro'dur. Başkenti Viti Levu adasındaki Suva'dır. Toplam yüzölçümü 18 bin 274 metre kare. Nüfusu 679 bin (1984), kişi başına milli geliri 1790 dolardır (1983). Başlıca tarım ürünleri şeker kamışı, pirinç, Hindistan cevizi, muz, zencefil; madenleri altın ve gümüş.

Şili: Sürgünler dönüyor

Mart ayı sonlarında Pinochet'in kesin yasaklarına rağmen ülkeye dönen Şili Sosyalist Partisi Genel Sekreteri Clodomiro Almeyda'dan sonra Şili KP MK üyeleri, Allenda iktidarının Çalışma Bakanı Mireya Baltra ile senatör Julieta Campusano da geçtiğimiz günlerde Şili'ye döndüler. Santiago'da çıkarıldıkları mahkemede ülkelerinde yaşamanın en temel hakları olduğunu belirten MK üyelerinden Campusano birkaç gün içinde Santiago'nun 2 bin km. kuzeyindeki 2200 m. yükseklikte, dağlık bir bölgeye sürgüne gönderildi. Camina'daki sürgün yeri olan Sierra Gorda'ya giderken Campusano bu tecrit uygulamasını şiddetle protesto etti. Öte yandan Campusano daha sürgün yerine vardığı ilk gün ülkenin dört bir yanından dayanışma mesajları aldı, ayrıca maden işçileri Sierra Gorda'ya doğru bir dayanışma yürüyüşü düzenlediler.

Bilindiği gibi daha önce 12 yıllık sürgünden sonra dönen Cladomiro Almeyda ülkenin güneyindeki Chile Chico'ya sürgüne gönderilmişti.

Pinochet suikast girişiminin ardından 8 Eylül 1986'da ilan etttiği "olağanüstü hal"i 15 Ocak 1987'de kaldırdığını açıklarken ve "sürgünlerin dönüşüne izin verme" vaadinde de bulunmuştu. Ama bunun ne denli boş ve sahte olduğu hemen anlaşıldı. Zira Pinochet "yıkıcı ve zararlı" sürgünlerin dönmesine izin verilmeyeceğini, dönen sürgünlerin ise siyasi faaliyetlerinin iyice kısıtlama altında bulunacağını açıklamaktan geri kalmadı!

Yasaklara rağmen dönmekte olan siyasi sürgünleri Şili halkı coşkuyla karşılıyor.

ABD'nin "ilan edilmemiş" savaşları / 4

ABD yönetimlerinin sürekli sergilediği saldırgan dış politika Reagan'ın 1980'de ABD başkanlığına seçilmesinden sonra iyice tırmandı ve Ekim 1983'te Batı yarıkürenin en küçük ülkesi olan Grenada'nın "ABD'nin güvenliğini tehdit ediyor" gerekçesiyle işgaliyle saldırganlık doruğa ulaştı. Bu işgalle ABD tüm dünyaya şu mesajı veriyordu: ABD'nin "hoşuna gitmeyen bir yolda" olan her ülkenin bağımsızlığı tehdit altındadır. "Dünya jandarmalığı" yapma gayretlerinden vazgeçmek istemeyen ABD yönetimi Grenada'nın işgaliyle "hiç bir ülkenin komünistlere teslim edilmeyeceği"ni dünya aleme duyurmaktır!

GRENADA 1979: BİSHOP İKTİDARI

1498 yılında Kolomb tarafından keşfedildikten sonra 17. yüzyıl ortalarından başlayarak 300 yılı aşkın süre önce Fransa'nın sonra Britanya'nın sömürgesi olan Grenada 1974 yılında Commonwealth (İngiliz Uluslar Topluluğu) bünyesinde bağımsızlığına kavuşmuştu. İşbaşında bulunan ve kendisini komünizmin muhalifi ilan eden Eric Gairy hükümeti Britanya ve Amerikan emperyalizmi ile tam bir işbirliği içindeydi.

Ülkede yoğun biçimde hüküm süren keyfilik, işsizlik, açlık ve sefalet karşısında güçlü bir halk hareketi sesini duyuracak ve New JEWEL (Refah, Eğitim ve Kurtuluş İçin Ortak Çaba) adıyla anılan hareket 13 Mart 1979'da iktidarı ele geçirecekti. İşbaşına gelen devrimci Maurice Bishop hükümetinin programı köklü sosyo-ekonomik dönüşümler öngörüyordu, nitekim bunlar hızla gerçekleşmeye de başlamıştı.

1979-1983 yılları arasında küçük Karayip adası muazzam adımlara sahne oldu. İşçi konseyleri, kitlesel köylü, kadın, gençlik örgütleri kuruldu. Yeni demokratik bir anayasa kabul edildi; hemen hemen tüm işçiler sendikalaştı, işsizlik oranı % 49'dan % 14'e düştü, kadın işçilerin eşit ücret talebi hayata geçirildi, fiyatlar düşürüldü, ilk kez ücretsiz eğitim ve sağlık hizmetleri sağlandı ve 6-12 yaş arasındaki tüm çocuklar okula gitmeye başlarken, ortaöğretimdeki öğrenci sayısı iki katına çıktı. Tarımda kooperatifleşmeye hız verilerek kırsal bölgelerde işsizlik giderilmeye çalışılırken, turizm gelirlerinde önemli bir artış getirecek olan modern bir havaalanının inşaasına başlandı. Havaalanı inşaatı 16 ülkenin katkılarıyla gerçekleştiriliyordu ve taslak planlarını İngiliz firması Plessey Airports çizmişti.

Grenada uluslararası alanda da sesini duyurmaya başlamıştı. İzlemeye başladığı barış içinde yan yana varolma politikasıyla, Bağlantısızlar Hareketi'nin aktif bir üyesi haline gelmiş, bu arada Küba ve Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle ilişkiler kurmuştu.

Tüm bu değişiklikler karşısında Washington'un boş durması elbette beklenemezdi. Zaten durmuyordu da!

Washington'da kurulmuş olan "Karayip sorunlarıyla ilgili operasyon" masası, eski diktatör Gairy'nin karşı devrimci Kübalılardan, Şililerden ve diğer ülkelerden paralı askerlerden oluşan bir güruhun toparlanmasına önayak olmasını sağlıyordu. CIA'nın girişimi ve desteğiyle daha Ekim 1979'dan başlamak üzere bir dizi darbe ve suikast girişimi birbirini izledi. Örneğin 1980'de başkent St.George'da yapılan bir toplantıda Bishop ve hükümet üyelerinin bulunduğu platformda patlayan bomba üç kişinin ölümüne ve 20 kişinin yaralanmasına yolaçtı. Küçücük adada CIA damgalı komplo girişimlerinin ortaya çıkarılmadığı gün yok gibiydi. Mart 1983'de *The Washington Post* gazetesi CIA'nın Grenada'ya karşı yeni bir gizli plan hazırlığı içinde olduğunu açıklıyordu. Florida'da bulunan Karayip bölgesi özel operasyon birlikleri merkezi ise daha 1979 yaz aylarında adanın deniz ve havadan işgali provalarının yapıldığı askeri tatbikatlara başlamıştı bile.

Bu arada, ABD'nin başlattığı abluka ve ekonomik boykot kararları uyarınca Grenada'ya verilen IMF ve Dünya Bankası kredileri kesilmiş, 1981'de kurulan Doğu Karayip Devletleri Örgütü ve 1982'de oluşturulan "bölgesel güvenlik ve savunma sistemi" ile Grenada tam bir tecrit çemberine alınmıştı. Bölge ülkeleri Antigua ve Barbuda, Dominika, St.Vincent ve Grenadin adaları ile St.Lucia azman ağabeyleri ABD'nin buyruk ve gölgesinde Grenada'ya karşı bir mini-blok oluşturmuşlardı.

Komplo, terör ve askeri baskının yanısıra ABD, Grenada'ya karşı tam bir psikolojik savaş başlatmıştı. ABD'li turistlerin bu adaya gitmesi yasaklanırken, başkan Reagan, başbakan Bishop'un Washington ziyareti sırasında onunla görüşmeyi reddediyordu.

Bu arada, işgalin göstermelik bir gerekçesi olarak havaalanı inşaatı aleyhine yoğun bir kampanya başladı. Sözde bu küçük Karayip adasının eni-boyuyla mütenasip olmayacak büyüklükte ve "komünistlere hizmet edecek" bir havaalanı inşa ediliyordu ve ABD'nin güvenliği tehdit altındaydı!

"Sovyet ve Küba üssü" olma yolundaki Grenada'ya ders verme zamanı gelmişti ve hatta geçiyordu! Ekim 1983'te Bishop yönetimine karşı girişilen harekatın ardından Reagan yönetimi adayı işgal ediyordu.

EKİM 1983. GRENADA'NIN İŞGALİ

Amerikan basını, Kongresi ve ABD'nin müttefiklerinden dahi gizlenen işgal sırasında 7500 kadar Amerikan piyadesi ve paraşütçüsü akın akın adaya indi, başkent St. George'un hastahane dahil sivil yerleşim bölgeleri sürekli bombalandı, adada 59 saat süreyle makinalı tüfek takırtıları duyuldu. İşgal 25 Ekim'de başlamıştı ama Kasım ayının ilk günlerine dek küçücük adanın yiğit halkının direnişini kıramadı.

Reagan işgalin üçüncü günü "kesin zaferi" açıkladığında 18'i Amerikalı 88 kişi ölmüş, 533 kişi yaralanmış, gambot politikası Reagan'ın şahsında öncekileri kat kat aratır yeni bir şampiyona sahip olduğunu göstermişti! Grenadalılar ise daha bir kaç gün karşı koymayı sürdürebildiler. Adayı işgal etmek Washington'un hesapladığı gibi kolay ve çabuk olmamıştı. Kılıf hemen bulundu: Adadaki Kübalı savaş uzmanları! Reagan'ın Grenada "zaferi" geciktikçe Beyaz Saray'dan yapılan açıklamalarda Küba taburlarının sayısı da artıyordu! Gerçekte ise adada toplam 784 Kübalı bulunuyordu, bunlardan 18'i diplomat, 44'ü kadın, bir kaç düzinesi doktor, öğretmen, Küba havayolları personeli, 636'sı inşaat işçisiydi ve Kübalılar hiç bir ABD askerine saldırmama, yalnızca kendilerini savunmak gerektiğinde ateş etme emrini almışlardı.

İşgalden hemen sonra ABD Grenada'ya 60 milyon doların üstünde para yardımı yapılacağını açıklarken, işgale gerekçe gösterdiği uluslararası havaalanı inşaatını tamamlıyordu. ABD'nin işbaşına getirdiği Herbert Blaize hükümeti ise "hükümete güveni korumak" üzere dört milyon dolar tahsis edilmesini istiyor ve işgalin hemen ardından Grenadalı yurtseverler toplama kamplarına dolduruyorlardı.

Grenada'nın işgali Washington'un devlet terörizmini dış politika olarak hangi boyutlara ulaştırdığını açık seçik gösteriyordu. Ve daha başka ülkeler, daha başka halklar bu saldırgan dış politikanın doğrudan hedefi olacaklardı. Bunların başında da Nikaragua geliyordu.

(Sürecek)

Maurice Bishop

Grenada'ya "özgürlük" götüren Yankeeler

Duisburg'un geleneksel sanat-kültür etkinliğinde DAC'li sanatçılar ilgiyle izlendiler

DAC'li kadın yazar Eva Natus-Salamoun'un "Tavşan ve Ay" adlı çocuk kitabında yer alan bir illüstrasyon.

F.Almanya'nın Duisburg şehrinde "Duisburger Akzente" (Duisburg Şiveleri) adı altında düzenlenen sanat ve kültür etkinliklerinin 11'incisi "DAC'nden Kültür ve Sanat/Kültür Mirası ve Günümüz" sloganıyla 7-31 Mayıs tarihleri arasında yapıldı.

DAC kültür ve sanatına topluca bir "bakış" ın amaçlandığı programda, çocuk filmleri, değişik filmler, sergiler, kültür ve sanat üzerine toplantıların yanısıra tiyatro gösterileri de yer almaktaydı. Tiyatro gösterileri arasında, W. Shakespeare'nin "Kral Johan" oyunu ile Leo Tolstoy'un "Savaş ve Barış" eserinin sahneye uyarlanması ilgi çekenlerdi.

78 değişik yayın evinin faaliyet gösterdiği DAC'da, yılda 6500 kitabın yaklaşık 150 milyon baskısı yapılıyor ve bunun 1000'den fazlası (30 milyon basım) DAC'lı yazarların kaleminden çıkmakta.

"Duisburger Akzente" kültür etkinliklerine aralarında Günter Görlich, Helga Schubert, Günther Rücker, Irmgard Morgner, Gerhard Holtz-Baumert ve Stefan Heyn gibi ünlü isimlerin de bulunduğu DAC'lı yazarlar da katıldı ve "okuma"lar yaptılar.

DAC'da kişilerin kendi kitaplıklarındaki kitapların sayısının 650 milyon, sendika, işyeri ve şehir kütüphanelerinde ortak kullanıma sunulmuş kitapların sayısının da 115 milyon civarında oluşu DAC'da okuma alışkanlığının yaygınlığını açıklamak bakımından somut bir örnek teşkil ediyor. Okurunun ve yayınının bu kadar zengin olduğu DAC edebiyatı, "Duisburger Akzente"ye katılan yazarların yaptıkları okuma akşamlarında ve sohbet toplantılarında bir kere daha sergilendi.

7 Mayıs günü düzenlenen açılış toplantısında bir konuşma yapan DAC Kültür Bakanı Dr. H.J.Hoffmann, DKP'nin günlük yayın organı Unsere Zeit gazetesinin kendisiyle yaptığı söyleşide, bu tür etkinliklerin özellikle F.Almanya'da yaygın olan DAC ile ilgili önyargıları yıkmaya hizmet edeceğini söyledi. DAC Kültür Bakanı Dr.Hoffmann söyleşide özetle şunları söyledi:

"... Bugünkü şartlarda komşuların birbirlerini tanımaları önemlidir. Biz de komşuyuz. Komşuyu seçebilme imkanı da yok. Ve bunun sonucu olarak doğan çelişkileri örtbas edemeyiz. Bu çelişkiler öyle keskin ve öyle barizdirler ki, yumuşama politikası dahi bunların azalmasına yardım edemiyor. Kastettiğim özellikle sosyal çelişkilerdir. Tekelci burjuvazinin çıkarları ile işçi-köylü iktidarının çıkarları taban tabana zıttır. Fakat buna rağmen, barış ve yumuşamanın gerçekten korunmaması halinde bizi bekleyen felaketin yanında bu çelişkilerin önemi fazla olmayacaktır.

Bu bakımdan dünyadaki tüm komünistler tamamen yeni bir durumla karşı karşıyadır. Sınıf mücadelesini artık alışılmış silahlarla sürdüremeyiz. Yeni mücadele alanları bulmalıyız, yeni şeyler düşünmeliyiz... Bu bakımdan insanların biraraya geldikleri böylesi kültürel etkinlikler, düşüncelerin, fikirlerin tamamen ilginç ve başka türden değiş-tokuşu için yeni olanaklar yaratmaktadır..."

Nihilizmi kabullenmeyecek şekilde insanları cesaretlendirmekle de çok şey başarılmış olur. Kendini yeni ortama alıştırmak, yeni kavramlar geliştirmek, yeni düşünce biz komünistlere yabancı değildir. Sürekli öğrenmek zorundaydık. Bu bakımdan, düşündüğümüz ve bildiklerimizden çok daha fazla aynı duyguları paylaşan insan var."

Günter Görlich

Duisburg belediyesi, "Duisburger Akzente" kültürel etkinlikleri nedeniyle yayınladığı bir broşürde, etkinliğe katılan DAC'li yazarları ve eserlerini tanıttı. Bunlardan DAC Yazarlar Birliği yönetim kurulu üyesi ve Berlin Yazarlar Birliği başkanı Günter Görlich'i tanıtan kısa bir yazıyı aşağıya aldık.

6.1.1928'de Breslau'da (Polonya) doğan Görlich, bir işçi ailesinden gelmektedir. 17 yaşında Sovyet esiri olan Görlich, yapı işçisi ve halk polisi olarak da çalıştı ve kısa bir pedagoji eğitiminden sonra redaktörlük ve FDJ (gençlik örgütü) yöneticiliği yaptı. Görlich Leipzig'de 1958-61 arası "Johannes R.Becher" enstitüsünde edebiyat öğrenimi gördü. Görlich bir çok ödülün de sahibi bulunuyor.

"Bir kıta adına sesleniyoruz"

Şili'de 1973'te kanlı darbe sırasında katledilen Başkan Salvador Allende'nin Venezuella'da sürgünde yaşayan yeğeni Isabel Allende'nin adından Latin Amerika edebiyat sahnesinde bugünlerde sıkça söz ediliyor. İlk iki kitabı okur listelerinde ön sıraları aldı, ilk romanı "Hayalet Evi", ikinci romanı "Sevgiden ve Gölgeden" yılbaşından bu yana "bestseller" listesinde. Yazarla yapılan bir söyleşiyi özetle sunuyoruz:

Gençliğinizden hangi güdü ve eğilimler sizi edebiyata yakınlaşmaya götürdü?

Gerçek mi bilemiyorum ama, annem, daha küçükken hikayeler anlattığımı söylüyor.

Ben 17 yıldır gazetecilik yapıyorum. Şunu söyleyebilirim, bir şeyleri bildirmeyi denemek için daima sözcüklerle, dille uğraştım. Gerçi hararetli bir okuyucuyumdur, ama günün birinde bir kitap yazacağımı hiç düşünmemiştim.

Askeri darbenin yaşamınızı tamamiyle altüst ettiğini söylediniz. Sizi kitap yazmaya teşvik eden bu mu oldu?

Evet, şayet Şili'de kalsaydım, kitap yazar mıydım, bilemiyorum. Belki de yaşamım değişik bir seyir izleyebilirdi, diye düşünüyorum. Her zaman çalıştığım gibi, gazeteci olarak kalırdım. Ve basında söyleyemediğimi bir kitapta anlatarak kurtulma konusunda böyle bir ihtiyaç duymazdım belki de. Askeri darbe benim yaşamımda bir dönüm noktası oldu. Venezuella'ya geldiğimde, gazeteci olarak çalışmak bana zor geldi, iş konusunda durum burada aslında daha kötüydü. Bir özel okulda çalışmaya başladım ve dayanılmaz bir yurt özlemi hissettim, bir yığın Şililinin çektiği hasret gibi. Çünkü göç etmek, veya ülkeyi terk etmek kesinlikle bizden ileri gelmiyordu. Biz büyük bir yurt hasreti yükü altında yaşıyoruz, bu nedenle kendimizi hiç iyi hissetmiyoruz.

Venezuella'da geçen uzun yıllardan sonra aniden bir kitap yazma imkanı doğdu, bu hemen hemen bir tesadüftü. Büyük babam ölüm döşeğinde yatıyordu. Mektup yazmaya başladım ve bu daha sonra bir kitaba dönüştü.

Kendinizi anlatmayı gerekli hissettiğiniz için mi, kişisel veya siyasi bir mesaj iletmek için mi yazıyorsunuz?

Anlatmak hoşuma gittiği için yazdığımı sanıyorum. Anlatmaktan çok hoşlanıyorum, havada duran olayları yakalamayı, onları sözlü ifadeye aktarmayı.

Politik bir mesaj veya herhangi bir tarzda bir mesaj iletmek iddiasında değilim. Benim her hangi bir hakikate sahip olduğumu sanmıyorum. Fakat ne yazıyorsam hepsinin benim için önemli olan şeylerle ilişkisi var ve bunlardan biri de bizim yerküremizin politik ve toplumsal durumu.

Diktatörlükten söz etmeyi bir kenara bırakamam, çünkü o beni çok yakından ilgilendiriyor. Kadının durumundan veya bizim şu ya da bu şekilde kurbanı olduğumuz şiddetin çeşitli şekillerinden konuşmayı bırakamayacağım gibi.

İlk kitabınız "Hayalet Evi"nde özellikle iletmek istediğiniz nedir?

Kitaba başladığımda niyetim biraz benim ailemin tarihini yazmaktı, fakat bu tarihe başka kişiler de katıldılar ve devamlı daha başka kurgular girdi. Ve öyle oldu ki, sanki tüm ülke, ülkede önemli gördüğüm her şey kitaba yerleşiverdi. Sonuçta artık şahsi değil biraz karışık bir öykü oldu.

Sanıyorum bir çok insan olayın kendileriyle ilişkili olduğunu, öykünün kendi öyküleri olduğunu hissettiler. Yazdıklarımda çok insan temsil edildi.

Bu isteyerek olan bir şey değil. Ben diğerlerinin tarihini değil, sadece yaşadığım, bende olan tarihi, büyük babamın, teyzelerimin... tarihini anlatmak istedim.

Şimdi ikinci kitapta, diğer insanların yaşayıp geçirdiği olaylardan hareket eden bir öykü meydana getirdiniz.

Bu beni duygusal olarak çok etkileyen, yaşanmış bir olay. Olayı Venezuella'da okudum, gerçek bir olay. Santiago'dan 50 km. uzakta olan, Lonquen mevkiinde terkedilmiş bir maden ocağında askerler tarafından öldürülmüş 15 köylünün cesedi bulundu. Bunlar arasında aynı aileden beş kişi bulunuyordu, Maureira ailesinden, dört oğul ve baba.

Olay beni çok etkiledi, Şili'de ortaya çıkarılan ilk gizli mezar olayıydı. En azından kamuoyuna akseden ilk hadiseydi. Şili'de binlerce kayıp var, bunlar muhtemelen ölü. Bu olay ise ordunun örtbas edemediği, suyüzüne çıkarılan ilk olanıydı.

Askerlerin mahkeme önüne çıkarıldığı ilk olaydı. Beraat ettiler elbette, fakat olay konuşuluyordu. Ve beş yıl boyunca kocalarını arayan bir kadınlar grubunun varolması beni çok etkiledi.

Beş yıl boyunca toplama kamplarında, hastanelerde, cenaze evlerinde kocalarını arayan, sonunda onların ancak cesetlerini bulan Maureira'yı ve öbür ailelerin kadınlarını düşündüm.

Şili'de, Arjantin'de, Uruguay'da ve şimdi Orta Amerika'da sıkça duyulan kayıp konusu, benim için böylece çok önem taşımaya başladı. Kayıplar sorunu bir Latin Amerika trajedisine benziyor ve ben ondan dolayı bu öyküyü anlatmak istedim, ancak bir döküman veya bir tanık ifadesi olarak değil, bir roman gibi. Buna rağmen daha önceden yapılan tüm araştırmaları bir döküman hazırlığı gibi kaleme aldım ve bu sonra anlatıma dönüştü.

Rus edebiyatının sizi çok etkilediğini doğruluyorsunuz. Çalışmalarınızda başka edebiyatların etkisi yok mu?

Çocukken okuduğum edebiyatın, serüven isteğinin, Rusların büyük aile öykülerinin, Pablo Neruda'nın şiirinin, büyük Latin Amerika yazarlarının okuduğum eserlerinin beni etkilediğini söyledim. Garcia Marquez, Mario Vargos Llosa, Jorge Amado, Borges, Sabato'nun ve bizim yazarların hemen hemen bütün eserleri.

Ve sanıyorum bunlar da bende çok kuvvetli etki bıraktılar, özellikle Alejo Carpentier. Bana öyle geliyor ki, hangilerinin etkili olduklarını söylemek, benim için zor, çünkü yazar bu etkilerin bilincinde değildir. Daha sonra ona işaret edenler eleştirmenlerdir. İnsan yazdığında, hangi etki altında olduğunun bilincinde olamıyor. Bunun gerek ressamlarda, gerekse tüm sanatçılarda böyle olduğunu düşünebiliriz. İnsan neye muktedirse onu yapar. Her halde insan bir sürü düşüncelerle, niteliklerle, izlerle yaralarla örtülü yazılmamış bir yaprak gibi. Bunlar daha sonra esere yansıyor ve onların varlığını insan bilemiyor.

Kendinizi bir Latin Amerikan edebiyatının, akımının bir parçası hissediyor musunuz?

Evet, hepimizin aynı öyküyü anlattığımızı seziyorum. Biz Latin Amerikalı tüm yazarlar —farklı nüanslarla ve ses tonlarıyla— tek bir sesi oluşturuyoruz. Biz bir halk için, yerkürenin bir bölümü için sesleniyoruz. Biz bir gerçeği, bu gerçeğin farklı görünümlerini anlatıyoruz.

Bu nedenle "büyülü realizm" üzerinde ısrar etmek beni şaşırtıyor, çünkü ben bizim gerçekliğimizi, duygularla, tarihle ve hepimizin taşıdığı ve ama gerçek olan, günlük hayatımızla ilişkili tutku yüküyle etkilenen, görünebilen ve görünemeyen gerçekliği anlattığımızı hissediyorum.

Hepimizin aynı öyküyü anlattığını hissediyorum ve ben de onun bir parçasıyım.

İsabel Allende: "Biz Latin Amerikalılar kimliğimizi arıyoruz; yoksulluğun, bağımsızlığın ve bilgisizliğin haritasını tarihin bizi içine sürüklediği gemi kazasının kargaşası içinde, bir düzen yaratma denemesi olarak çiziyoruz. Eski ve yeni sömürgecilerin her yerde bizden alıp götürdüklerinin dökümünü çıkarmaya daha şimdi, yenice başlıyoruz..."

Benim anlattığım öyküler uydurma değil, ben onları bazen gazetelerden, insanların sokakta bana anlattığından, kendi yaşadığım olaylardan alıyorum. Bunlar Latin Amerikalı yazarların anlattığı aynı şeyler, o bir akım.

Gelecek romanınız için nasıl bir konu seçtiniz?

Bir kadının yaşamı. Kadın olmanın, kadın olarak doğmanın ve yaşamanın, daima yol üzerinde olan ve her şeyden önce kafalara yerleştirilen tüm güçlüklere boyun eğmenin ne anlama geldiğini anlatmak niyetindeyim.

Feminist bir döküman kaleme almayı amaçlamıyorum, politik bir dökümanı kaleme almayı hiç düşünmediğim gibi. Fakat bir kadın olmanın ne anlama geldiğini anlatmak istiyorum.

Bu Şilili bir kadın mı, yoksa Latin Amerikalı bir kadın mı?

Şilili değil, Latin Amerikalı. Ülke olarak adlandırmıyorum, bunu önce kitaplarımın hiç birinde yapmadım, yani daha önceki konuştuğumuz nedenle, Latin Amerikalı hissetmek nedeniyle. "Ben Şililiyim" diye söylemeyeli 13 yıl oldu. "Ben Latin Amerikalıyım" diyorum. Çünkü ben kader birliğimize ve bir kadının probleminin Şili'de veya Venezuella'da ya da Brezilya'da aynı olduğunu hissediyorum.

Bu insanın imtiyazlı bir grup içinde kültür, eğitim ve sağlık imkanlarıyla doğma şansına veya proleter bir kadın işçi, köylü yerli bir kadın olma şansına bağlı. Yerkürenin hangi parçasında yaşanılırsa yaşanılsın, insan bunlarla şekilleniyor.

(Cuardernos del Tercer Mundo, Montevideo, Nr. 91/Ekim 1986, s. 75-80)

Sevincin ressamı: Abidin Dino

Aydın KARAHASAN

1954 yılında İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'ne girdiğimde her zaman adını saygıyla andığım Ahmet Fırıncı'dan sık sık duyardım Abidin Dino'yu. On sekiz yaşımın deneyimsiz delikanlılık yıllarımda Zonguldak'tan kopup İstanbul'a gelmek; hele yetenek sınavlarını kazanıp da GSA öğrencisi olmak az erişilmez mutluluklardan değildi. Akademi resim galerisinde efendi, terbiyeli, son derece uygar bir insan olan ressam Halil Dikmen'in, daha sonra Paris'ten Fernand Léger'nin (Fernan Leje) atölyesinden yeni dönen Neşet Günal'ın öğrencisi olmak delikanlılık çağımın başımda kavak yelleri estiği yıllarda ressamlarla yazarları, hem de hiç yüzlerini görmediğim sanatçıları eserleri aracılığıyla kendime dost edinmek sevincime sevinç, mutluluğuma mutluluk katıyordu. Bir yanda Balzac, Zola, Stendhal, Dostoyevski, Tolstoy'un romanlarıyla haşır neşir olurken, öte yanda Van Gogh, Gauguin, Vermeer, Cézanne, Renoir gibi ressamların orjinal eserleriyle değil ama oldukça iyi basılmış röprodüksiyonlarıyla tanışıyordum. O zamana dek resim sanatı adına sinema afişlerindeki ilüstrasyonlarla, gazete köşelerindeki karikatür veya resimli romanların çizgilerinden başka tanışıklığım yoktu. Allah için karikatürcülerle, resimli roman ilüstratörleri oldukça usta desencilerdi. Ramiz Gökçe, Necmi Rıza, Sururi Gümen, Orhan Ural, Ratip Tahir benim gençlik yıllarımın çizgi ustalarıydı. Genç ressam adayları bu ustaları ressamdan saymazlardı ama kendilerini birer Leonardo veya Michelangelo saymaktan da geri kalmazlardı. Hele Ratip Tahir ile Ramiz Gökçe'nin çizgileri beni büyülüyordu adeta. Genç Leonardo'larla Michelangelo'lar bu çizgi ustalarını varsın ressamdan saymasınlar; ben bir yolunu yordamını bulup bu sanatçıların sırlarını çözmeliydim. Deseni nasıl çiziyorlardı? Karikatür konularını her gün kendileri mi buluyordu? Kendilerinden başka hangi ustalara bakıyorlardı? Sonra Orhan Ural'la Ratip Tahir'i tanıyınca, bir de Falih Rıfkı'nın başında bulunduğu Dünya gazetesinde Nehar Tüblek'in tereyağından kıl çekercesine gazetedeki odasında karikatürlerini çizdiğini görünce cesaretim daha da arttı. Bir gün Ratip Tahir'in "Bak Hasan" diye eline kalemi alıp sihirli parmaklarıyla "bu katır, bu eşek, bu da at" diye harikulade desenleri ezberden çizmesi, anatomik yapıları öylesine birbirine benzeyen hayvanların nüans farklarını belirterek çizgilerle yansıtması bana Delacroix'nın o ünlü sözünü anımsatıyordu: "Ressam dediğin, altıncı kattan düşen bir insanın, yere varıncaya kadar desenini çizip bitirendir!" Sanat tarihinde öyle hızlı, öyle yavaş ressamlar vardır ki, hepsi de sapına kadar ressamdır. Belki Delacroix usta çok hızlı çiziyordu ama ressam Vermeer de çok yavaş çizen ressamlardan biriydi. Söz sözü açtı, derken İpin ucu kaçtı. Ben Abidin ustayı anlatacaktım size, onun ressam atalarını anlatmaya başladım.

Evet, Türkiye'de her ilerici aydının başından geçtiği gibi binbir engele takılan pasaport macerasından sonra Abidin usta çoktan İtalya'ya uçmuştu ben 1954'te Akademi'ye girdiğim zaman. O, İtalya'da Renato Guttuso ile tanışır, onunla çalışırken, ben İstanbul Resim-Heykel Müzesi'ndeki soyut anlayışla yapılmış, rengin ağır bastığı bir tablosuna bakıyordum. Dünya resim sanatının örnekleri bakımından fukaranın da fukarası olan İstanbul Resim-Heykel Müzesi Türk ressamları açısından oldukça zengindi. Ama Abidin ustadan bir tek örnek vardı Dolmabahçe Sarayı'nın müze olarak kullanılan birkaç salonunda. Sanatıyla sosyal bilincini işçi sınıfının ideolojisine adamış insanların bizim gelişmemiş yerli burjuva kafasında pek yeri yoktur. Sanatçıları eserlerinin kalitesine göre değerlendirmekten çok "sizden mi-bizden mi?" ölçüleriyle yargılamak bizim doğu kafasına daha yatkın düştüğü için Abidin'in de Balaban'ın da eserleri devletin resmi sanat teorisyenlerini pek doyurmaz. Bunun aksi de geçerlidir bizde. Bazı ilericilere ters gelse de Necip Fazıl'ın da Yahya Kemal'in de güçlü şairler olduklarını söylemek onların tutucu konumlarını paylaşmak demek değildir. Vakta ki, Necip Fazıl için değil ama Yahya Kemal için tutucu demek pek mümkün değildir.

Abidin usta Essen VHS'de küçük boyutlu resimlerini sergiledi. Nasıl ki usta ressam olmak için ille de çok resim değil ama iyi resim yapmak gerekirse, büyük, kalıcı resim yapmak için de tablonun boyutlarının büyük olması gerekmez. Belki bu sergide mutluluğun resmi yoktu ama sevincin, neşenin, sevginin resimleri vardı.

Resim yapmak başlı başına mutluluk değil miydi? Sainte-Beuve'ün (Sent Böv) dediği gibi: "Ce qu'on peut faire de plus sage, c'est de bien voir et d'observer, et ce qu'il y a de plus beau, quand on le peut, c'est de peindre" (Yapılabilirse görmek de araştırmak da en akıllıca işlerdendir ama en güzel olanı resim yapmaktır, tabii insanın elinden gelirse) diyor Sainte-Beuve. Abidin Dino bu güzeller güzeli uğraşının en güzellerini yapıyor. Büyük sözler söylemeden, iri lakırdılar etmeden rengin armonisiyle, çizginin ritminden doğan küçük kompozisyonlar resim sanatında plastik değerin ne olduğunu pek açık gösteriyor bize. Ferit Edgü ne güzel belirtmiş: "Bakın ve gözlerinizi kapayın; gözkapaklarınızın ardındaki görüntü Abidin'in küçük resimleri."

Essen şehrinin katkılarıyla da hazırladığımız mütevazi katalogta onun için söylenmiş sözlerden bazılarını almak istiyorum yazıma. Örneğin ünlü Fransız yazarı Phillippe Soupault (Filip Supo) 1955 yılında Paris'teki bir sergisi için şunları söylemiş: "Dökülen, kara olan tiksintiyi Abidin'in resimleri kadar bana ansıtan pek az resim biliyorum. Abidin, çağdaş ressamların birçoğunun bize resmetmekten kaçındığı şeyi veriyor:çağımızla ilişkiyi. Bunu, ressam olmaktan bir an olsun uzaklaşmadan, sözcüğün en gerçek anlamıyla başarıyor... Bu ressam bir tanıktır, Goya ve Daumier'nin bir zamanlar olduğu gibi."

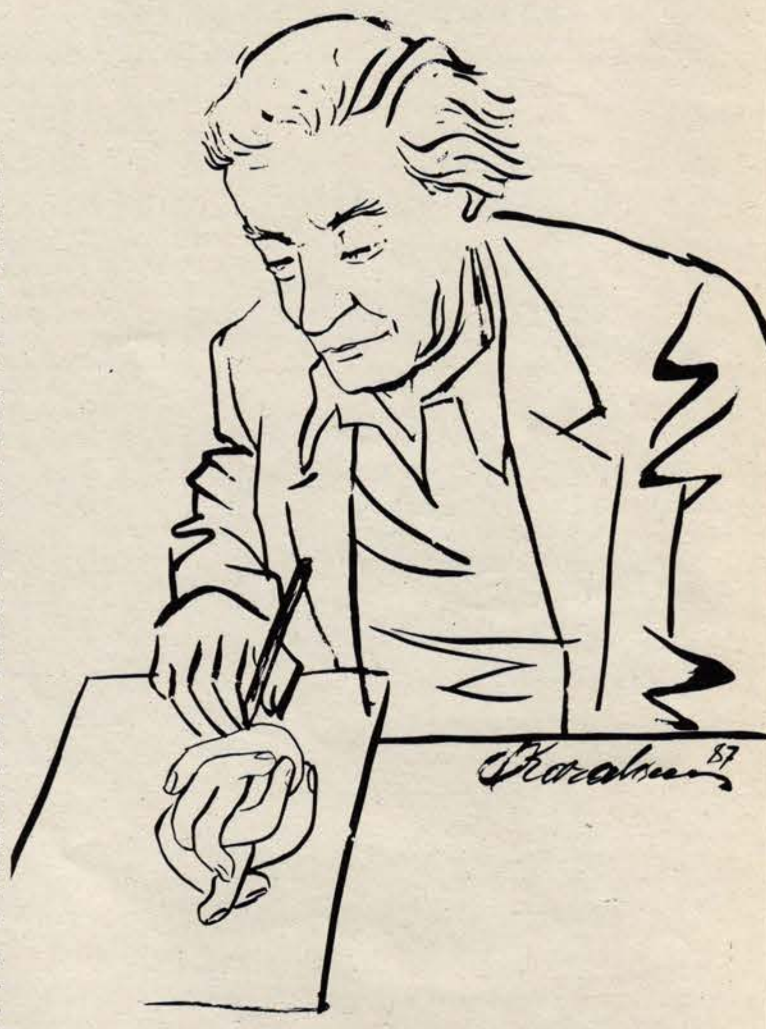
İlhan Selçuk, Cumhuriyet'teki köşesinde 16 Eylül 1986'da şunları yazmış: "Abidin çatı penceresinden dışarıya görünmeyen bir dev teleskop uzatıyor, uzayın derinliklerindeki göktaşlarından okyanusların derinliklerindeki yaratıklara değin bütün evreni taramaya yöneliyor. Bitip tükenmez deneyimlerde altın orantıyı keşfetmeye çalışan simyager gibi renkleri palette yoğuruyor... Paris'te bir çatı katında durmadan çalışan Abidin'in işi resim yapmak... An'ı sonsuzlaştırmak."

Yaşar Kemal, "Doğa bir büyüdür, bir yaratmadır görene. Abidin'in resmi de bir büyü, dehşetli bir patlama, bir yaratmadır..." diyor.

Melih Cevdet Anday 19 Ocak 1979 tarihli Cumhuriyet'te onun için şunları yazmış: "Bunca değişik yollar denediği halde Abidin Dino, kendi sağlam kalıbını her resmine basmayı bildi: İşte Abidin! dedirtti."

John Berger'nin (Jon Berje) sözü de çok anlamlı: "Abidin'in hangi resminde olursa olsun kendimi kaybedebilirim."

Abidin Dino, büyük bir alçakgönüllülükle çağrımıza uyup Essen VHS'de bize bir sergi açtı. Resimlerinin röprolarını sanatseverlere imzaladı. Bize unutulmaz anılarını anlattı. Onları gizli gizli not ettik. Sesini sözünü banda kaydettik. Izin verir de onları yazıya döker, sanat tarihine yeni belgeler olarak sunarsak sevincin ressamı Abidin Dino bizleri de sevindirecektir.

Abidin Dino resim yaparken, desen Aydın Karahasan, 1987

Pamuk dizisinden desen, Abidin Dino, suluboya

Desen (altta), Abidin Dino

Sait Faik hikaye ödülü Tomris Uyar'ın

Ünlü hikâyecimiz Sait Faik' in anısına 1955 yılından bu yana verilen Sait Faik Hikâye Ödülü'nü bu yıl "Yaza Yolculuk" adlı yapıtıyla Tomris Uyar aldı.

Tomris Uyar, 1980 yılında da "Yürekte Bukağı" adlı hikâye kitabıyla aynı ödülü almıştı. Kısa bir süre önce "Hiawata" adlı oyunun çevirisiyle Avni Dilligil Ödülü'ne de değer görülen Tomris Uyar, 1975'te Turgut Uyar'la birlikte Lucretius'tan çevirdiği "Evrenin Yapısı" ile Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü'nü de kazanmıştı.

1961'de Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ni bitiren Tomris Uyar, 1961-63 arasında İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü'nde öğrenim gördü. Daha sonra yazarlığı ve çevirmenliği uğraş edinen Uyar, ilk hikâyesi "Kristin"i 1965'te Türk Dili dergisinde yayımladıktan sonra Dost, Papirüs, Yeni Dergi, Soyut, Gösteri, Günümüzde Kitaplar vb. gibi birçok dergiye yazı, hikâye ve çevirileriyle katkıda bulundu. Son yıllarda günce türünde yazmaya da yönelen Tomris Uyar, Virginia Woolf, Gabriel Garcia Marquez, Juan Rulfo, Lewis Carroll, Kurt Vonnegut Jr., Julio Cortazar ve Jorge Luis Borges gibi çağdaş dünya edebiyatının önde gelen adlarını Türkçeye kazandırdı.

Tomris Uyar'ın bugüne kadar "İpek ve Bakır", "Ödeşmeler", "Dizboyu Papatyalar", "Yürekte Bukağı", "Yaz Düşleri/Düş Kışları", "Gecegezen Kızlar", "Dön Geri Bak", "Rus Ruleti", "Yaza Yolculuk" gibi hikâye kitaplarının yanısıra "Gündökümü 75", "Sesler, Yüzler ve Sokaklar", "Günlerin Tortusu" gibi günceleri de yayımlandı. Öyküleri Rusça, Lehçe, İngilizce, Sırpça ve Almancaya çevrilen Tomris Uyar, bir de "Amerikan Hikâyeler Antolojisi" adlı bir seçki derledi.

Münih'te kitap sergisi ve okuma

Yaklaşık bir yıldır kültür ve sanatsal faaliyetlerde bulunan "Dükkan-İnternational Kulturladen", Münih İnsiyatif Grubu'yla birlikte 3.5.1987 tarihinde, bir kitap sergisi ve okuma akşamı düzenledi.

Kültürel, edebi, politik ve turistik vb. alanlarda Almancaya çevrilmiş kitapların yanısıra Türkiye üzerine Almanca yazılmış kitapların sunulduğu sergi Münih'lilerin geniş ilgisini çekti.

Saliha Scheinhardt

Aynı günün akşamı, F.Almanya'da yaşayan Türkiyeli yazar Saliha Scheinhardt geniş bir dinleyici kitlesine Almanca yazdığı kitaplardan "okuma" yaptı.

Bir cezaevi hücresinde yaşamaya mecbur edilmiş bir kadınla, dışarıda bir hücre yaşamı sürdüren kadının yaşamları arasındaki benzerlikleri dile getirdiği kitabından parçalar okuyan Saliha Scheinhardt, okumasının sonunda dinleyicilerin kendisine ve yapıtlarına yönelik sorularını cevaplandırdı.

Sanatçıların "Yurttaşlık Bildirgesi"

12 Eylül 1980 günü iktidarı silah zoruyla gaspeden askerler ve bugünkü sivil uzantısı Özal hükümeti eline geçiremediği yurtseverleri, ilerici aydınları vatandaşlıktan atmaya devam ediyor. Günlük basına yansıdığı kadarıyla 14 civarında Türkiyeli çeşitli vesilelerle vatandaşlıktan atılmış.

Bugün B.Avrupa ülkelerinde yaşamlarını sürdüren Dursun Akçam, Tektaş Ağaoğlu, Nizamettin Arıç, Yusuf Ziya Bahadınlı, Ataol Behramoğlu, Nihat Behram, Sümeyra Çakır, Melike Demirağ, Yücel Fevzioğlu, Tülay German, Demir Özlü, Ömer Polat ve Şanar Yurdatapan'ın da aralarında bulunduğu yazar ve sanatçılar geçtiğimiz Nisan ayı içinde F.Almanya'da biraraya gelerek Evren-Özal rejiminin yurttaşlıktan atma, pasaportlara el koyma vb. uygulamalarını tartıştılar.

Düzenlenen toplantı sonrasında "YURTTAŞLIK BİLDİRGESİ" adı altında bir belge hazırlayan ve kamuoyuna dağıtan yazar ve sanatçılar, bildirgede; hükümetin kaygı verici uygulamalarından örnekler vererek bu insanlık dışı davranışların durdurulmasını istediler.

Bildirgede, "insanların hava gibi, su gibi en doğal haklarının gaspedilemeyeceği, düşünme, konuşma, örgütlenme ve benzeri demokratik hak ve özgürlüklerin ellerinden alınamayacağı, insanca, eşitçe, özgürce yaşanan bir Türkiye istiyoruz" denildi.

GÜNEY KORE'DE YOĞUN GÖSTERİLER

(Baştarafı 1. sayfada)

18 Mayıs günü olayların başladığı Chonnam Üniversitesi ve ülkedeki 62 üniversitede 22 binden fazla öğrencinin yanısıra sokaklarda geniş kitle gösterileri oldu. Polisin silahla saldırdığı gösteriler tüm ülkeye yayılarak sürdü, yüzlerce kişi gözaltına alındı. Öte yandan diktatör Chun, 1988 Olimpiyatları öncesi "ülkenin görüntüsüne zarar veriyor" gerekçesiyle yaklaşık bir yıldır sürmekte olan seçim sisteminin değiştirilmesiyle ilgili tartışmaları kestiğini ilan etti. Chun önümüzdeki Şubat ayında görev süresinin bitiminde yeniden adaylığını koymayacağını söylerken, halefinin halk tarafından değil askerlerin güdümünde belirlenmesini planlıyor. Ülkede her alanda protesto ve direnişin sürdüğü sırada Chun, işkenceden sorumlu olduğunu resmen kabul etmek zorunda kalan hükümeti değiştirdi.

DİNSEL İRTİCANIN SİYASAL TERÖRÜ

(Baştarafı 1. sayfada)

faşist mihraklar, solcuların oruç tutmamakla sağcıları tahrik ettiklerini ileri sürüyorlar. YÖK camiası solcuları suçluyor. Hükümet cinayet çetelerine arka çıkacağının mesajını duyuruyor. 12 Eylül ve kurumlaşmasını, yükselen demokrasi mücadelesi karşısında savunmanın argümanlarından olarak, "12 Eylül öncesi geri geliyor" çığırtkanlığı, sivil sokak terörüyle beslenmek isteniyor.

Van'da değil sadece, her yerde ve bütün üniversitelerde, sokaklarda ve işyerlerinde, oruç tutmayanların can güvenliği tehdit ediliyor. Bununla gerçekte, demokratlığın, ilericiliğin, rejime muhalif olmanın, demokrasi mücadelesine katılmanın, "can güvenliğinden yoksun kalmak" olacağı vurgulanmak isteniyor. Dini gericilik faşizme ideolojik hizmetini gördükten sonra, şimdi vurucu güç olarak hizmet ediyor.

Dinin "bu tarz" örgütlenmesi Çankaya'dan başlıyor, başbakanlıktan geçerek bakanlara ve bütün bir devlet aygıtına doğru yayılıyor, sokaktaki dinci-faşist çetelere kadar uzanıyor. MHP-MSP yakınlaşmasından ve hatta birleşmesinden sözedilmesi, demokrasi güçlerine karşı, ordu ve polisten başka kullanılacak "üçüncü vurucu gücün" kim olacağını açıkça gösteriyor. Devleti arkasında bulan irticanın sol üzerindeki mevcut siyasal terördeki rolünün giderek hızla artacağının kanıtları ortaya çıkmaya başlamıştır.

Demokratik güçlere dönük dini irtica kılığındaki terör, gerici siyasal terörden başka bir şey değildir; çünkü din örtüsü arkasında biriken örgütlenme siyasi irticadan başka bir şey değildir.

ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ NE GETİRİYOR?

(Baştarafı 1. sayfada)

Zaten anayasa değişikliğinin yüksek oy oranlarına bağlanması soyut demokrasi kavramıyla da bağdaşmaz. Çünkü öylesi durumlar olabilir ki çoğunluk değişiklikten yana olduğu halde gerekli orana erişilemediği durumlarda anayasa değiştirilemez ve böylece demokrasi, *formel* olarak da azınlığın çoğunluğa hükmetmesine yol açmış olur.

O zaman nasıl oldu da Özal anayasanın değiştirilmesini kolaylaştırmayı savunurken sosyal demokratlar tam tersi bir tutum benimsediler?

Özal'ın tutumunda herhangi bir demokratik öge aramak boş. Özal sadece ve sadece anayasa değişikliği de kendi yetkisinde bulunsun istiyor, o kadar. Buna da ihtiyacı var. Çünkü ANAP'ın oylarıyla TBMM'den geçen bir kısım kanunlar, örneğin seçimlerde değişiklikler öngören kanunun bazı bölümleri, ya da yabancılara mülk edinme hakkını tanıyan kanun Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilebilirler. Özal böylesi durumlara düşmek istemediği için Anayasa değişikliğini de kendi yetkisi altına almak istiyor. Yani anayasa değişikliği için gerekli oranın salt çoğunluk olmasını isterken onu motive eden demokratlık değil. Tam tersine 14. Louis içgüdüsü: "Kanun benim!"

SHP'liler ise Özal'a karşı çıkarken, oranın düşürülmesinin şeriat düzenine kapı açacağını öne sürüyorlar. Tabii düpedüz saçmalıyorlar. Çünkü Türkiye'de şeriat düzeninin anayasa meselesi olmadığını, bunu tekelci burjuvazinin seçmesi gerektiğini, bu kadarının da yetmediğini, Atatürkçü ve Batıcı generallerin de böylesini istemelerinin şart olduğunu hâlâ anlamış değiller. Üstelik Özal, Türkiye'nin vardığı aşamada şeriatın uygulanmasının mümkün olmadığını bilmeyecek kadar budala değil.

Kaldı ki, mevcut anayasa olabileceklerin en kötüsü. Yani diyelim 1961 anayasası gibi geriye doğru değiştirilebilecek bir yanı da yok ki, *taktik* olarak değiştirilmesinin kolaylaştırılmasına karşı çıkılsın.

Sonuçta ortaya çıkan tablo ilginç: Anayasa değişikliğinin kolaylaştırılmasında, demokratlıkla uzak yakın ilişkisi olmayan Özal, sosyal demokratlardan daha demokrat bir görünümde!

Son değerlendirmede anayasada yapılan değişikliklerin en azından geriye doğru olmadıkları söylenebilir. Ancak bu değişikliklerin rejimin özüne ilişkin olmadıkları da ortada. Rejimin özünün değiştirilmesi için ise demokratik hak ve özgürlükleri bütünüyle garantiye alan yeni bir anayasanın mevcut anayasa ile değiştirilmesi, bunun için de hakların esas sahipleri emekçi yığınların aktif olarak davranmaları gerekiyor.

Arjantin'de cuntacılar hesap vermelidir

Arjantin'de cunta dönemlerinde işledikleri insanlık suçlarından dolayı mahkeme önüne çıkmamak için geçen Nisan ayında ülkenin çeşitli bölgelerinde ayaklanan askerler Alfonsin yönetiminin cunta dönemi sorumlularından hesap sorma konusundaki istikrarsız politik çizgisinde yeni ödünler koparttılar. Önce Aralık ayında halkın yoğun tepki ve muhalefetine rağmen parlamentodan geçirilen bir kanunla, Arjantin halkına karşı işlenen suçların hesabının sorulmasına kısıtlamalar getirilerek geri adım atılmıştı. Bunu Nisan ayındaki ayaklanmadan sonra, 200'den fazla alt ve orta kademedeki subayın "emirleri yerine getiriyorlardı" gerekçesiyle yargılanmamalarını öngören bir kanun teklifi izledi. Oysa daha "af" öncesinde cuntacıları yargılayan mahkeme insanlığa ve topluma karşı işlenen suçların böyle bir gerekçeyle cezasız kalamayacağını açıklamıştı. Arjantin'deki gelişmeler demokrasinin demokrasi ve halk düşmanlarına ödün vererek değil, onlardan hesap sorarak korunabileceğine işaret ediyor.

PETROL-İŞ GREVLERİ SÜRÜYOR

(Baştarafı 1. sayfada)

de 63 işyerinde uygulamaya koyduğu 9700 işçiyi kapsayan grevleri sürüyor. Petrol-İş'in yanısıra diğer işkollarındaki sendikaların da uyguladıkları grevlerle, grevdeki işçi sayısı 10.400 işçiye ulaşmış bulunuyor.

Petrol-İş sendikasının grevlerini desteklemek amacıyla Türk-İş'in düzenlediği İzmit mitingi yaklaşık 25 bin kişinin katılımıyla gerçekleşti. Oldukça çoşkulu geçen mitinge katılanlar polisçe sık sık arandılar.

Mitingde yapılan konuşmalarda özetle şunlar vurgulandı: "Geçici 4. madde ile iş bitiyor mu? Nerede kamu özgürlükleri önündeki kısıtlamalar, işçi hak ve özgürlükleri önündeki engeller nerede? Bunlar anayasada kalacak, demokrasi mi olacak. Yok böyle şey. Bugünkü siyasal iktidar demokrasiden korkuyor. Hem de ne korku, ödü patlıyor. İşverenlerin kendilerinden yana olan yasalara ve bu yasaların, her türlü grev kırıcılığına izin vermesine ve hatta desteklemesine rağmen grevlerimiz kırılamamıştır, kırılamayacaktır. Dimdik ayaktayız."

TSİP YÖNETİCİLERİNE MAHKUMİYET

(Baştarafı 1. sayfada)

Çağatay Anadol, Veli Gürcan, Nurettin Bayram'a 8'er yıl 10'ar ay 20'şer gün, Bahri Gedik, Ali Aktürk, Mustafa Duru, Orhan Cengiz, Cahittin Çakır, Sezin Karatekin'e 5'er yıl 6'şar ay 20'şer gün ağır hapis cezası; Yusuf Ertürk'e 2 yıl 1 ay 10 gün, Yelda Cengiz ve Zekeriya Çaylı'ya da birer yıl hapis cezası verildi. Yine aynı mahkeme bir kişi hakkında dosyanın ayrılması, 6 kişi hakkında da görevsizlik kararı aldı. Diğer sanıkların beraat ettiği davanın Askeri Yargıtay'a gitmesi bekleniyor.

TSİP ile ilgili olarak, 12 Eylül 1980'den bu yana açılan davalarda yüzlerce insan işkenceden geçirilip sorgulandı. Bu davaların pek çoğu sonuçlanmış bulunuyor. Şu anda pek çok TSİP'li üye ve yönetici cezaevlerinde bulunmaktadır.

Egemen güçler, bir yandan ülkeye "demokrasi getirme" iddiasını sürdürürken, diğer yandan demokrasiden yana olan herkesi, insan onurunu kırıcı kararlara boyun eğmeyenleri, insanca yaşamaktan ve düşünmekten yana olanları cezaevlerine doldurup olağanüstü mahkemeler aracılığıyla ceza yağmuruna tutmayı sürdürmektedir.

SOVYETLER'İN KIBRIS'A BARIŞ ÖNERİLERİ

(Baştarafı 1. sayfada)

lenmesi gerektiğini belirtirken, adanın bağımsız ve bağlantısız bir cumhuriyet olarak kalması ve başka ülkelerin Kıbrıs'ın içişlerine karışmaması çağrısında bulunuyordu. Bölgesel sorunlarla bağlantısı başta olmak üzere Kıbrıs sorununun dış yönüyle ilgili olarak Sovyetler Birliği'nin daha önce 22 Ağustos 1974'te önerdiği ve 21 Ocak 1986'da tekrarladığı üzere bir uluslararası konferansın toplanması ise sorunun çözümü doğrultusunda hayati bir adımı oluşturuyor. Kısaca belirtmek gerekirse Sovyet önerisi şu esaslara dayanıyor.

- Kıbrıs Cumhuriyeti, egemenliği adanın istisnasız bütün toprağını kapsayan, bağımsız, toprağı bütün ve birleşik bir devlet olarak kalmalıdır. Kıbrıs'ın hangi şekilde olursa olsun taksimi veya bir bölümünün ya da tümünün başka herhangi bir ülke veya ülkeler tarafından ilhakı kabul edilemez.
- Kıbrıs devletinin bir federasyon oluşturulması olasılığı da dahil olmak üzere, iç meseleleri bizzat Kıbrıslılar tarafından herhangi bir dış müdahale ya da halkın çıkarlarına yabancı bir çözüm dayatma teşebbüsü olmadan her iki toplumun meşru çıkarlarını gözeterek barışçı, yapıcı görüşmeler yoluyla çözümlenmelidir. Kıbrıs'ın gelecekteki devlet şekli toplumların tam güvenlik içinde yaşamalarını öngörmelidir.
- Bir çözüme ulaşılması için Ada topraklarının bağlantısızlık statüsüne uygun olarak tamamen askerden arındırılması kaçınılmazdır. Adanın başka devletler tarafından askeri maksatlarla kullanılması kabul edilemez. Tüm yabancı birlikler adadan çekilmeli ve yabancı askeri üs ve tesislerin faaliyetine son verilmelidir. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin egemenliği ve bağımsızlığını kısıtlayan eşitsiz anlaşma ve sözleşmeler iptal edilmelidir.
- Kıbrıs sorununa köklü biçimde çözüm getirmenin gerçekçi yollarından biri de BM çerçevesinde bir uluslararası konferansın toplanmasıdır. Her iki toplumun da temsil edilmesi suretiyle Kıbrıs'ın, Yunanistan, Türkiye ve BM Güvenlik Konseyi'nin tüm üyelerinin katılacağı; diğer ülkelerin, özellikle bağlantısızların da davet edilebileceği böyle bir konferansta şu hususları güvence altına alacak bir anlaşma ya da belge imzalanabilir: Bütün yabancı askerlerin adadan çekilmesi, bütün yabancı askeri üs ve tesislerin sökülmesi dahil olmak üzere adanın askerden arındırılması; Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı, egemenliğini, birliğini ve toprak bütünlüğünü sonuç alıcı biçimde güvence altına alacak bir uluslararası garanti sisteminin oluşturulması; bütün tarafların bağlantısızlık statüsüne saygı göstermesi; Kıbrıs'ın bağımsızlığını teminat altına alacak uluslararası garantilerle ileride Cumhuriyet'in içişlerine yabancıların müdahale etme olasılığının tamamen bertaraf edilmesi.

Garantörler olarak BM Güvenlik Konseyi'nin daimi veya tüm üyeleri, Yunanistan ve Türkiye ile bazı bağlantısız ülkeler sayılabilir. Kıbrıs'ın bağımsızlık, egemenlik, birlik ve toprak bütünlüğü ve bağlantısızlık statüsüne saygı gösterilmesi konusunda garantilerin uygulanması için gerekli tedbirler ancak tüm garantör devletlerin rızası ile alınabilir. Kıbrıs, şiddet kullanmaya veya şiddeti kullanma tehdidine hedef olmamalıdır.

Sovyetler'in bu yaklaşımına karşılık uluslararası bir konferansın toplanması, Kıbrıs'ın sürekli olarak bir barut fıçısı halinde kalmasından medet uman, Kıbrıs'ı adada ve bölgede gerginlik ve halklar arasında düşmanlık yaratmak üzere askeri ve siyasi malzeme olarak kullanan, Kıbrıs sorununun çözümsüz, adanın bölünmüş kalmasından çıkarı olan emperyalizm ve işbirlikçileri, hele faşist Evren cuntasının işine hiç gelmiyor.

İLK CİNAYET İLK MİTİNG

(Baştarafı 1. sayfada)

yuna duyurabilmek için, zamanında ve haklı bir zeminde, sonuna kadar mücadele kararı alan öğrenci dernekleri, bir dizi eyleme girişti. İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa ve Adana'da yemek boykotlarıyla başlayıp, çeşitli illerde Ankara'ya yürüyüşler ve protesto gösterileri ve açlık grevleriyle devam eden eylemler, polisin müdahelesiyle yüzlerce öğrencinin gözaltına alınmasıyla ve hatta OTDÜ'de olduğu gibi jandarmanın dipçikle öğrencilere saldırmasına kadar vardırıldı, öğrencilere gözdağı verilerek, onlar korkutulup yıldırılmak istendi.

ANAP iktidarı bu beklemediği tepki karşısında yasa önerisini şimdilik geri çekti. Bu eylemlere katılan yüzlerce öğrenci gözaltına alındı, işkenceden geçirilidi. Daha sonra da DGM'ler tarafından tutuklandılar. Bu öğrencilerin büyük bir bölümü şu anda hâlâ cezaevlerinde tutuluyorlar.

Bütün bu gelişmeler karşısında, sürekli olarak "12 Eylül'e dönülüyor" tehdidinde bulunan egemen güçler 12 Eylül'e dönmek isteyenlerin asıl kendileri olduğunu, Van 100. Yıl Üniversitesi'nde bir kez daha gösterdiler. Hakim güçler Van'da resmi yetkililerin teşviğinde ve desteğinde, devreye sivil faşistleri soktular. 3 Mayıs 1987 günü ilerici yurtsever öğrenci Mehmet Şirin Tekin bir grup arkadaşıyla birlikte sivil faşistlerin saldırısına uğrayarak öldürüldü. Yanında bulunan beş kişi de ağır yaralandılar. Mehmet Şirin Tekin'in öldürülmesiyle 12 Eylül sonrasında faşist devletin işlediği yığınla cinayetin dışında sivil faşistlerce ilk siyasi cinayet işlenmiş oldu.

Öğrenci dernekleri Van'da bir arkadaşlarının öldürülmesini, dernekleri kapatmak için hükümetin giriştiği ve bundan sonra da girişebileceği oyunları, okullardan öğrencilerin atılmasını ve YÖK'ü protesto için İzmir'de yine 12 Eylül sonrası ilk öğrenci mitingini gerçekleştirdiler.

16 Mayıs günü yapılan İzmir mitinginde polis katılımı engellemek için yoğun bir baskı uygulandı. Miting öncesi ve sonrasında çok sayıda öğrenci gözaltına alındı. Tüm girişimlere rağmen miting amacına ulaştı ve başarılı oldu.

DİSK VE DGB F.ALMANYA'DA ORTAK

(Baştarafı 1. sayfada)

çağrıda bulunarak, toplantı öncesinde kitle örgütleri temsilcileri ile biraraya gelineceğini, etkin bir katılım için çalışma yapılacağını duyurdu.

Toplantıda yer alması öngörülen kültür bölümüne, çok sayıda Türkiye ve Avrupa'daki Türkiyeli sanatçılardan katılacaklar olduğu ve toplantının 18 Haziran 1987 günü saat 16'da Köln Sporthalle'de yapılacağı açıklandı.

Gazetemiz baskıya girdiği sırada hazırlıkları yoğun biçimde sürdürülen, onbinlerce bildiri ve afişle duyurusu yapılmakta olan toplantıyla ilgili habere gelecek sayımızda geniş yer vereceğiz.

REFERANDUMDA EVET ANAYASAYA HAYIR!

(Baştarafı 1. sayfada)

yolsuzluklarını açıklama yasakları sürecek. 12 Eylül'ün kanun diye çıkardığı emirler sürecek. YÖK sürecek, baskı, şiddet, keyfiyet, işkence sürecek.

Demirel ve Ecevit üzerindeki zaten işlemez hale gelmiş siyaset yapma yasağının kalkması, fiilen büyük ölçüde gerçekleşmiş olanın hukuken de tanınmasından başka anlama gelmiyor. Evren-Özal takımının niyeti, böylece rejime, onun anayasasına ve 12 Eylül'ün tüm icraatına meşruiyet kılıfı geçirmektir. Avrupa'ya rejimi şirin gösterme ve içeride rejimin dayanaklarını pekiştirme, Anayasa sorununu hasıraltı etme, kısacası mevcut tüm kurumlarıyla rejimin ömrünü uzatma ve yeni bir manevra alanı elde etme çabaları açıkça sırıtmaktadır. Bu kadarlık rötüşla demokrasi ve anayasa sorununun hal yoluna gireceğini söyleyenler, Evren ve Özal takımından ibaret değil. DYP açısından, rejime ve cunta anayasasına karşı ileri sürdükleri başlıca itiraz, bu "demokrasi ayıbı"nın telafi edilmesiyle ortadan kalkmış olacaktır. Bu yasakların kalkması halinde, DYP için referandum sonrasında bir anayasa sorunu kalmayacağı açıktır. "Yasaksız Türkiye"den Demirel'in üzerindeki yasağın kalkmasını, "Konuşan Türkiye"den ise Demirel'in konuşmasını anlayan DYP'nin bu iki şiarı da referandumla birlikte rafa kalkacaktır.

Elbette bu kadarıyla bile yasakların kalkması olumludur. "Kefili Çankaya'da" Anayasanın "delinmesi" olumludur. Ama bu demokrasi değildir, anayasa bütünüyle demokrasinin engelidir. Yeni bir anayasa ve yeniden referandum: Halk bunu istiyor ve demokrasiye buradan gidilecektir. Siyaset yasaklarının kalkmasına "evet" diyelim, ancak bu anayasaya toptan "hayır" demenin peşini de bırakmayalım. Anayasa sorununu sürekli gündemde tutma ve rejimin niyetlerini boşa çıkarmanın yolu, sol güçlerin yığınlara yönelik çabalarından geçiyor. Referandum öncesinde oluşacak siyasi hareketlilik bu yönde mutlaka değerlendirilmesi gereken imkanlar getirecektir.

"Bürokrasi yok edilmelidir"

Dayanışma'nın Ocak 1985 / Mayıs 1986 tarihleri arasındaki sayılarında dizi olarak yayınladığımız "Torunumun Çocuğuna Mektuplar"ın yazarı ve okurlarımızın yakından tanıdığı D.Alman bilimadamı Prof. Jürgen Kuczynski ile Konkret dergisi bir söyleşi yaptı. Derginin Mayıs 1987 sayısında yer alan söyleşinin çevirisini okurlarımıza sunuyoruz:

Bir komünist, sosyalist ülkesindeki mevcut durumlara karşı sert eleştiriler yöneltiyor. "Bürokrasinin zor katlanılabilir görünümleri"nden bahsediyor; "demokrasimizin genişletilmesi"ni talep ediyor; sosyalizmin "mazeretçilerinin", "durumu olduğundan daha güzel gösterenlerin" "lafazanlıklarını" eleştiriyor; basını "tamamen yetersiz eleştirici tavrından" dolayı suçluyor; oybirliğinden vazgeçmeyi ve seçimi talep ediyor; her tarafa sızmış batının tüketici toplum ruhuna karşı mücadele edilmesini istiyor. Bütün bunlar sizin 1983 yılında yayınlanan "Torunumun Çocuğuna Mektuplar" kitabınızda yer alıyor. Bu kitaptaki yazılar en küçük formülasyona kadar Gorbaçov'un SBKP MK'sında bu yılın Ocak ayında yaptığı konuşmayla uyum içinde. Sovyet Genel Sekreteri'nin ghostwriter'i (gölge yazarı) mısınız?

Birincisi, hem Gorbaçov'un hem de benim önce sosyalizmin parlaklıklarından bahsettiğimizi ve daha sonra olağanüstü derecede önemli, ama tabii ikinci dereceden görünümlere değindiğimizi yok sayıyorsun. Burada ben, hangi görünümlerin kendi hatalarımızdan, hangi görünümlerin dünyadaki durumun zorluklarından kaynaklandığını tespit etmeye çalıştım. İkincisi, Gorbaçov ve benim, şöyle formüle etmeme izin verin, müşterek bir tarafımız var, o da her ikimizin Lenin'e dayanması.

Gorbaçov gibi siz de gerektiğinde sadece Lenin'den alıntı yapıyorsunuz. Aradaki parti liderlerinden pek az söz ediliyor.

Evet, toplum bilimcilerden biraz az söz edildiği gibi. Gorbaçov, toplum bilimcilerinin son yarım yüzyılda çok az yarattıklarından söz etmişti. Buna ben çok daha önceden değinmiştim.

Siz de sosyalizmin kendisinin neden olduğu deformasyonlar ile "dünya sınıf mücadelesinin" zorladığı deformasyonlar arasında bir ayrım yapıyorsunuz. Bu mücadelenin baskısı altında kimi deformasyonların kaçınılmaz olduğu argümanıyla, doğal olarak hemen hemen tüm eleştirilerin canına okumak mümkün.

O kadar da çok canına okumadım.

Fakat mazeretçilerin, durumu olduğundan güzel gösterenlerin her ufak şey için dahi bu argümana ihtiyacı var. Her zaman, dikkat düşman duyar, diyorlar.

Doğal olarak bu ahmaklıktır. Düşmanın bizi duyması ve hakkımızda oldukça fazla şeyler bilmesi, biz bunu söylesek de söylemesek de anlaşılır bir şeydir. Aksine halkımız bu eksiklikler üzerine açıkça konuşulmasını oldukça memnuniyetle karşılayacaktır.

Sosyalist ülkelerin bu hata ve eksiklikleri niçin şimdi eleştiriliyor?

Ben yıllar öncesinden beri eleştiriyorum ve Brejnev 26. parti kongresinde, felsefecilerin her zaman sadece çok önceleri ispat edilmiş şeyleri yeniden ispat ettiklerini söylediğinde çok sevinmiştim. Andropov, ekonomistlerimizin akıllarına artık yeni şeylerin gelmesi gerektiğini söylediğinde, çok mutlu olmuştum. Fakat Gorbaçov bütün bunları çok daha güzel söyledi. Benim için insanlık tarihindeki toplumsal bilimlerin üç büyük dönemi var: Birincisi, antik Yunanistan, ikincisi rönesans ve üçüncüsü Sovyetler Birliği'ndeki yirmili yıllar ile otuzlu yılların başı. Ve şimdi Gorbaçov Lenin'e bu kadar sık ve bu kadar mükemmel başvuruyorsa, bu bana Lenin'in ve onun öğrencilerinin zamanını hatırlatıyor. O zamanlar hem büyük ve olumlu şeyler yaratan cesaret, hem de müthiş zekanın hataları egemendi. Bugün henüz zekice hataların önemini kavramış değiliz ve bunun tartışılması, bizi binlerce küçük doğrunun tartışılmasından çok daha ileri götürür.

Gorbaçov yaptıklarını devrim olarak niteliyor. Bu ne tür bir devrim olabilir?

Bu düşüncenin bir devrimidir. Her şey tümüyle yeniden ve cesurca enine boyuna düşünülmelidir. Mesela şimdi emperyalizmin silahlanmasız yaşayıp yaşayamayacağı sorunu üzerine bir makale yazıyorum. Engels 19. yüzyılda silahsızlanma üzerine bir makale yazmış ve kapitalizmin tamamiyle silahsızlanabileceğini ve varlığını devam ettirebileceğini tespit etmişti. Daha sonra Lenin geldi ve tamamen haklı olarak, emperyalizmin savaşsız işleyemeyeceğini tespit etti. Bugün durum daha başka, çünkü bir savaştan kimse sağ olarak çıkamaz. O halde bütün bunlar tamamen yeniden gözden geçirilmelidir. Bir çok başka alanlarda da durum böyledir.

Gorbaçov'un girişimini böyle muhteşem buluyorsanız, Erich Honecker'in SED MK'sında, Gorbaçov'un yoldaşları önünde yaptığına benzer bir konuşma yapmasını nasıl buluyorsunuz?

Biliyor musunuz, bu karmaşık bir şey. Biz Sovyetler Birliği'yle dış politikada, savaş ve barış sorunlarında tamamen uyum içindeyiz. Biz ekonomi alanında bir dizi tedbiri çok daha önceleri almıştık. Fakat Gorbaçov'un getirdiği büyük ve temel şey, Lenin'in açık ve atak tavrına dönmesidir ve burada biz Sovyetler Birliği'nden çok şey öğrenebiliriz.

O halde her zamanki gibi, "Sovyetler Birliği'nden öğrenmek, yenmeyi öğrenmek" mi?

Her zaman değil. Öyle olmayan zamanlar da oldu, ama ben gayet safça her şeye katıldığımı itiraf etmek zorundayım.

Gorbaçov, "solumak için havaya ihtiyacımız olduğu gibi, demokrasiye ihtiyacımız var" demişti. Nasıl bir demokrasi kastedilmiş olabilir?

Demokrasi kavramında Gorbaçov'un da kullandığı gibi esas belirleyici olan, tabandaki insanların gelişmeye katılmalarıdır. Weissensee bölgesinin herhangi bir köşesindeki bir fırın, belediye meclisinde bulunan birisinin yeteri kadar fırın olduğunu düşünmesi nedeniyle kapatılıyor. Demokratik olanı, onun milletvekillerinden —ne için milletvekillerimiz var?— halkla konuşmalarını, onların da çok sayıda fırın olduğu düşüncesinde olup olmadıklarını öğrenmelerini talep etmesi olurdu. İşletmelerde, hepsinde değil ama çoğunda, işçilerin insiyatifi onları işlerinde rahatsız eden ilişkileri değiştirmeleri için uyandırılmalıydı. İşçilerin işletmede, ulaştırmada, beslenmede vb. talep ettikleriyle ilgili olarak çok daha fazla çaba gösterilmelidir. Lenin insanların hoşnutsuzluğundan memnun olurdu, çünkü hoşnutsuzluk inisiyatifi yaratır. Bu bizde artık böyle değil, çünkü bürokrasiyle olan kötü tecrübeler nedeniyle, fazlasıyla uyuşukluk ve pasifizm hakimdir. Bizde bürokrasi çok korkunçtur.

Fakat sosyalist bürokrasi herkese uygulandığı için, kapitalizmdeki bürokrasiden daha iyidir diye yazmıştınız.

Doğru. Ya da o korkunç kararların oybirliğiyle alınmasını ele alalım. Barış mücadelesiyle ilgili kararlar var, bunlar oybirliğiyle alınmalıdır. Fakat tüm pratiğe değgin tartışmalar, eğer bir dizi zeki insan, işletmede ya da Merkez Komitesi'nde olsun, bir araya gelmişlerse, farklı düşünceler oluşturabilmelidir. Lenin olsaydı, pratiğe değgin kararların oy birliğiyle alındığı tüm toplantıları, oradakilerin hepsinin koyun ve aptallar olduğunu düşünerek dağıtırdı. Çünkü eğer zeki insanlar en iyi yol üzerinde tartışıyorlarsa, farklı düşüncelerin olması zorunludur. Bu nedenle partimizdeki tüzükte, kararların çoğunlukla alınıp, oybirliğiyle uygulanacağı yazılıdır.

Fakat Lenin'den sonra işçi sınıfı iradenin bu tür oluşturulması biçimini tamamen unuttu.

Sadece işçi sınıfı değil.

Hatta aydınlar ve...

Herkes.

Buna yeniden nasıl alışılır? Onlar şimdi diktatörce bir eğitimle, fikirlerini söylemeye zorlanmalılar mı?

Hayır. Bizde az gelişmiş, olağanüstü derecede önemli bir şey var: Fikir münakaşası. Sadece pratiğe değgin kararlarda değil, bilimsel tartışmalarda da. Bizdeki bilimsel eleştiriyi görseniz, tarif edilemeyecek kadar can sıkıcıdır.

Bu nasıl değiştirilir?

Cesaretlendirmeyle. Size bir hikaye anlatmak istiyorum. Partinin temel örgütlerinin yılda bir kere, bölge yönetiminden de birisinin katıldığı seçim toplantıları yapılır. Benim enstitümde — ben o zamanlar direktördüm— ciddi bir tartışma olmuştu. Toplantının sonunda bölge örgütünün temsilcisi şunları söyledi: "Beni özellikle memnun eden şey, Kuczynski yoldaşın da eleştirilmesi oldu". Arkadaşlarım ağızları açık kalakaldılar, çünkü bizde enstitü direktörünün eleştirilmesi çok doğaldı. Fakat belli ki, o böyle bir şeyi hiç görmemişti ve bu onu memnun etti.

Kuczynski (solda) 80. doğumgününde Politbüro üyesi Günter Mittag ile.

Kitabınızda sosyalizmde sadece "uyum içinde çelişkiler" olduğu görüşüne karşı çıkıyor ve şöyle yazıyorsunuz: "Sosyalist bir toplumun günlük yaşamında uyum —bu, filisten ve küçük burjuvaların rüyasıdır". DAC'nde ne tür çelişkiler var?

Bürokrasi örneğini alalım. Bu tür çelişkileri, sentezle daha iyisini ortaya çıkaramayacak, bu nedenle taraflardan birisinin yok edilmesi gerekli antagonist çelişkiler olarak niteliyoruz. Sosyalist yönetim ve bürokrasi antagonist bir çelişkidir ve bürokrasi yok edilmelidir.

Başka bir yerde şöyle diyorsunuz: Büyük inşa zorlukları, kapitalizme ve onun çalışma metodlarına kapı aralamaktan daha iyidir.

Öyle mi? Bazen kendi zekama hayret ediyorum.

Peki, Intershop politikası üzerine ne düşünüyorsunuz?

Bu tamamen başka bir şey, tamamen bir döviz olayı. 1930 yılında Karl Radek'i ziyaret etmiştim. Uzun bir sohbet yapmıştık ve konuşma sırasında sürekli ağır anti-Sovyet fıkralar anlatıyordu. Radek yoldaş, niye böyle yapıyorsunuz, diye sordum. Şöyle cevap verdi: "Kuczynski yoldaş, bu çok önemlidir, biz bu fıkraları düşmana döviz karşılığında satıyoruz". Döviz sorunu tüm sosyalist ülkelerin çok eski bir sorunudur ve Intershop'larla döviz elde ediyorsak, mesele yok. Fakat bunlar gerçekten iyi değiller.

Ellerinde bir ikinci ve durumu daha iyi para olanlar, ayrıcalıklı bir kesim oluşturuyor. Bunun ideolojik bakımdan tahripkar sonuçları olmalı.

Bu sevindirici bir şey değil, fakat belli ki dövize olan ihtiyaç, ideolojik zarardan daha önemli görülmüş.

Bu kesinlikle zekice hatalar kategorisine dahil değil.

Hayır, hayır. Fakat bu konuda farklı görüşler var. Ben bu konuya çok soğuk bakıyorum ve Intershop'lara asla gitmiyorum.

Bugün reel sosyalizm denen toplum, önümüzdeki yıllarda nasıl bir gelişme gösterecek?

Sovyetler Birliği'ndeki gelişme belirleyici olacak. Eğer Gorbaçov ve Politbüro'nun arzuladığı gibi giderse, bu gelişme sosyalist ülkelerde büyük değişimlere neden olacak. İlk kez 1930'da Sovyetler Birliği'ne gittim. O zamanlar halktaki canlılık harikaydı. Bu canlılık büyük ölçüde kayboldu. Bu canlılığı yeniden kazanmak, Gorbaçov'un çaba gösterdiği devrimde tayin edici öneme sahip.

Bu devrimin karşı devrime ilerleyeceğinden korkan sosyalistler ve bunu umut eden kapitalistler var.

İnanıyoruz ve gerçek olan da odur ki, tayin edici sorunlarda kapitalizme üstünlüğümüz var ve bu, bizim büyük cesaretle yürüttüğümüz eski sınırları aşma ve liberalleşme uygulamalarının sermaye dünyasındaki gazetecilerin umut ettikleri yönde gelişmesine karşı bir güvence sunuyor.

Kapitalizmin silahlanmasız yaşayıp yaşamayacağı sorununa ilişkin bir makale üzerinde çalıştığınızı söylemiştiniz. Kapitalizmin nasıl yaşayıp yaşamayacağını niçin kendinize dert ediniyorsunuz?

Bu meseleyi kendime çok dert ediniyorum. Çıkarlarımız hâlâ, Dimitrov'un Komintern'in 7. Dünya Kongresi'nde ifade ettiği gibi, tekelci sermayeye değil, ama onun faşizmi ifade eden en gerici kesimlerine karşı cephe almayı gerektiriyor. Bugün durum şöyledir: ABD'de ekonominin üretkenliği hiç yükselmiyor, belki yüzde yarım ya da bir oranında yükseliyor. Bu eskiden yılda yüzde üç, dörttü. Bu bilim adamlarının yarısından fazlasının üretimin yüzde sekiziyle, yani silahlanmayla uğraşmasından kaynaklanıyor. Bilim adamlarının yarısından azı, ekonominin geri kalan yüzde 92'sinde istihdam edilmiş. Bu sivil sanayii etkiliyor. Amerikan ürünlerindeki kalite düşmesiyle ilgili haberlere her yerde rastlayabilirsiniz. Tekelci sermayenin bu kesimine, silahlanmanın kapitalist dünya ölçüsünde yoğunlaşması nedeniyle sürekli kaybedeceğini göstermek istiyorum.

Bu gerçekçi mi? Bilim adamlarının bugün silahlanmayla uğraşan yüzde ellisi işsiz kalmayacak mı?

Hayır, hayır. Japonya ve ABD'yi mukayese ediniz. Japonya bir alanda, teknik bakımdan diğerinin önüne niçin bu kadar alışılmadık biçimde geçti? Çünkü, japonya tüm bilim adamlarını sivil sanayide yoğunlaştırdı.

Fakat Japonya'da da Gayri Safi Milli Hasıla düşüyor, orada da işsizlik artıyor ve siz de "kapitalizm ölüme çoktan mahkum oldu" diye yazıyorsunuz. Tavsiyeleriniz ölüme yardımcı olacak mı?

Ölüm sürecinin silahsızlanma olursa daha da uzayacağından eminim. Bu anlayışla sivil tekellerin ilgisini silahsızlanmaya çekmek istiyorum. Lenin bir keresinde, genel toplumsal çıkarlar, proletaryanın çıkarlarının üstündedir demişti. Silahsızlanma ve barışın korunması, genel toplumsal bir çıkardır ve bu nedenle Amerikan sivil sanayinin kârını dert edinmem, beni hiç rahatsız etmiyor.

Fakat sivil sanayii kimin için üretecek? Üçüncü Dünya pazar olmaktan adeta çıktı, kapitalist pazar giderek daha çok iç pazar oluyor. Eğer ABD tekelleri buralarda yeniden biraz daha fazla satarsa, Japonlar ve Batı Avrupalılar biraz daha az satacaklar. Kapitalist kampın genel durumunda hiçbir değişiklik olmayacak.

Aksine. Eğer Amerikan sermayesi silahlanarak gerilerse, bu toplam olarak dünyanın durumunu değiştirebilir. Hiç kimse emperyalist rekabete karşı bir şey yapamaz, ama emperyalist silahlanmaya karşı bir şeyler yapılabilir.

Bana öyle geliyor ki, siz ABD'nin çok büyük bir ekonomik sıkıntıya girmesinden ve onun can çekişirken kavga yapmaya başlamasından korkuyorsunuz.

Bu tehlike kesinlikle mevcut. Bundan 140 yıl önce Marx, sermayenin her krizinden memnun olurdu. Çünkü bu krizin devrimi yakınlaştıracağına inanırdı. Bugün ben sermaye dünyasındaki periyodik bir krize asla sevinemiyorum, çünkü Amerikan tekelci sermayesi iç ilişkilerini dışarıya karşı saldırıyla saptırmayı deneyebilir. Bu önemli bir düşüncedir.

O halde ABD sermayesine hayatta kalma imkanı tanımak, sosyalist kampın görevi oluyor.

Sadece uzun yaşaması için, hayatta kalması için değil.

Periyodik bir kriz düşüncesinden fazla memnun olmadığınızı söylemiştiniz.

Şimdi tipik bir kriz gelirse, evet.

Gelmeyeceğini mi kastediyorsunuz?

Böyle bir krizi bu yıl bekliyorum ve bu beni endişelendiriyor. Mesela Nikaragua için endişeleniyorum.

İşsizleri vatansever kahramanlıklara yöneltme eski stratejisi mi?

Tam da o. 1922 yılında bir Sovyet delegasyonu ilk defa La Hey'de uluslararası bir barış kongresine davet edilmişti. Lenin daha önce delegelerle konuşmuş ve onlara şöyle demişti: Savaş her şartta önlenmelidir, çünkü savaş koptuğu zaman egemen sınıf, işçi sınıfı da dahil halkın ezici çoğunluğunu vatan savunması sloganı altında arkasına alır. Bu 1914'ün bir dersiydi. Ve benim endişem de bu yöndedir. Fakat krize karşı hiçbir şey yapılamaz, doğal olarak yapılamaz.

Bir sonraki kriz son kriz olabilir mi?

Hayır, inşallah olmaz.

araştırma çeviri **Dayanışma** inceleme yorum

DAYANIŞMA'NIN EKİDİR

HAZİRAN 1987 SAYI: 59

Nasıl bir sol parti?

Tektaş AĞAOĞLU

Ülkemizde yasal siyaset alanında bir sol partinin kuruluşuna yönelik olarak esas alınabilecek noktaların tartışılıp, ortaklaşa bir görüşe varılması; böyle bir partinin işlev ve görevlerinin belirlenmesi üzerine açıklama ve tartışmalar sürüyor. Böylesine önem taşıyan konu kuşkusuz yalnızca yurtiçinde değil, yurtdışında da gündeme gelmek durumundadır.

Bu doğrultuda, geçtiğimiz günlerde İsviçre'de yapılan ve gazetemizin Mayıs/1987 sayısında haberini duyurduğumuz "Türkiye'de Sol Parti Tartışmaları" konulu konferansa konuşmacı olarak katılan Tektaş Ağaoğlu'nun konuşmasını özetle sunuyoruz:

12 Eylül —13 Eylül günü ayan beyan belli olduğu gibi— bir depolitizasyon harekâtıydı. 12 Eylül'ün rejimi ilk baştan itibaren ülkenin tüm politik-demokratik kurumlarını karşısına almakta hiç tereddüt geçirmedi: Parlamento, yerel yönetim meclisleri, siyasi partiler, demokratik kitle örgütleri ve —tabii— ilerici sendikalar, DİSK. Hepsi kapatıldı; yöneticileri, üyeleri, emekçilerin ve aydın kesimin aktif politikaya angaje olmuş ileri unsurları üzerinde faşist terör estirildi. Basının ağzına kilit vuruldu. Generaller cuntası kendinden başka herkese politikayı yasakladı ve ileri hedefinin de toplumda kendisine karşı politizasyonu asgariye indirmek, bunun için gereken fiili ve yasal her tedbiri almak olduğunu ilan etti.

Ne ki ülkenin tüm politika üreten ve politikaları kitlesel taleplere dönüştüren kurumlarına politikanın yasaklanması bizatihi bir politikaydı. Rejim kendi politikasından, yani sınıfsal karakteri açık seçik belli olan ve gerek rejimin, gerekse sermayenin sözcülerince sık sık altı çizilerekten belirtilen belli bir politikadan başkasına hayat hakkı tanımayacağını kararlılıkla ortaya koyuyordu.

Konsey, o politikanın, geçerliğini milli irade ve anayasa ihlalinden, yetki gaspından alan "meşruiyet" odağıydı. Konseyin hazırlayıp sözde oylamadan geçirdiği 82 anayasası o politikanın öngördüğü kalıcı yasal çerçeveyi oluşturdu. "83 Genel Seçimi" o politikayı yürütme ve sürdürme işlevinin yeddi eminden rejimin asli sahiplerine devrine araç oldu. Fakat yeddi eminle asli sahipler içiçe geçmiş olduklarından, yeddi eminin genel nezaret ve bekçilik işlevi geçerliliğini yitirmedi. Aynı politikanın müşterek emanetçileri emanette sadakatte iştiraki şimdi de sürdürüyorlar.

Depolitizasyon o politikanın alabildiğine politizasyonuna elveren fiili ve yasal uygulamaların hem ortamı hem de ürünüydü. Ama o uygulamalarla yetinilmedi. Depolitizasyonu daha da derinleştirme yönünde, zihinleri ve yürekleri de büsbütün sarması için, daha başka çarelere başvuruldu. O politikanın "sosyal meşruiyet" gerekçesini güçlendirmede din faktörü sistemli uygulamalar ve vurgulamalarla öne çıkarıldı. Bu yapılırken, aynı zamanda, görülmemiş ekonomik sıkıntı ve gelecekten endişe kıskacı altına sürülen kitlelere bireysel "kurtuluş" hayalleri aşılandı. Toplumun en üst tepe noktalarından en aşağılarına doğru herkesi köşeyi dönme tutkusunun sarması için ne gerekiyorsa yapıldı. Gemisini kurtaran kaptan anlayışıyla tepelerde her türlü yolsuzluğa, üçkağıtçılığa, vurguncu açıkgözlüğe, hırsızlığa geçit verilirken, emekçiler arasında hayat pahalılığı ve geçim sıkıntısının her türlü moral çürümeyi, ahlâk düşüklüğünü adeta mübah kıldığı görüşüne kasıtla yaygınlık kazandırıldı. Toplumu tepeden aşağı yozlaştırma politikası depolitizasyonun maddi ve manevi alanda tahribatı gittikçe artan bir veçhesi olarak hâlâ sürüyor.

Depolitizasyon —adı üstünde— kitleleri, çalışanları ve çalışanlardan yana düşünenleri politikadan uzak tutmayı amaçlıyor. Ülkenin ve halkın başına örülen bu ağı yırtmanın yolu politikaya dört elle sarılmaktan geçer. Bu politika da, besbelli, 12 Eylül'ün politikasına temelden karşı olmak zorundadır. O politikaya temelden karşıtlığını açıkça yüklenen ve yüklendiğini kitleler nezdinde ortaya koyan bir politika olmak zorundadır.

1983 seçimi arifesinde kurulmasına izin verilen partiler ve onların bugünkü uzantılarının bu karşıtlığı yüklenmeye ne sınıfsal yapıları, ne temsil ettikleri çıkarların bir fonksiyonu olan ideolojik yönelimleri, ne de rejimin çizdiği siyasal çerçeve içindeki konumları elverir.

Açıkça sağda yer alan burjuva partiler, DYP'den başlayarak, 12 Eylül politikasının sınıfsal tercihlerine, ana yönelimine ortaktırlar. Nerde rejime karşı çıktıklarını, nerde onunla bütünleşmeye her şeyden çok değer verdiklerini günlük olayların akışı içinde her vesileyle görüyor, izliyoruz.

Sosyal demokrasi, ikircikli sınıfsal yapısını da, ordan kaynaklanan tedirgin, çelişkili, ürkek ve uzlaşmacı muhalefet anlayışını da doğal olarak sürdürüyor. İki kanadı da, SHP olsun, DSP olsun, depolitizasyonun sürüp gitmesine katkılarını esirgemiyorlar. SHP'nin zaman zaman yaptığı yarım yamalak ataklar kendisini korkutmaktan öte bir sonuç vermiyor. Rejime karşı hiç bir açılıma ya da birikime hizmet etmiyor. DSP'nin ve Ecevitçiliğin büyük ve iddialı söz etme merakı, populist tekerlemeleri, içi boş demokrasi edebiyatı ise pratikte sergilediği iki yüzlülüğü, fırsatçılığı, rejimin özel hesaplarından, manevralarından medet ummayı "politika yapmak"la özdeşleştirmeci tavrını büsbütün açığa çıkarıyor. Bütünüyle sosyal demokrasi rejime karşı demokratik bir alternatif sunabilmenin somut gereklerini yerine getirmekten âciz olduğunu her tutumu ve davranışıyla belli ediyor.

Öte yandan, bakıyoruz, Türkiye'de 12 Eylül ertesinden bu yana "sol" terimiyle de esas olarak hep sosyal demokrasi kastediliyor. Rejime karşı sosyal muhalefetin asli itici gücü olan sol, yani sosyal demokrasinin daha solunda yer alan sol güçler ya hepten yok sayılarak, ya da susuş kumkumasıyla üzerleri örtülerek toplumsal ve politik meşruiyet alanı dışında tutulmak isteniyor. En hayırhah bir bakışla, sosyal demokrasi dışı solun kendi bağımsız kimliğinden, özgün politikalarından ve eyleminden, günün özel koşullarını gözeterek "solun birliği" uğruna feragat etmesi isteniyor.

Bu durum, yani Türkiye'de sol ya da sol muhalefet denilince akla sosyal demokrasinin gelmesi ve solun toplumsal ve politik meşruiyet alanının tek başına sosyal demokrasi tarafından doldurulması, rejime muhalefet adına da, sol adına da çok büyük sakıncalar taşımaktadır. Sosyal demokrasi, geçmişte çoğu zaman olduğu gibi bugün de, onun solunda yer alan kesimlerin sırtında bir yüktür. Türkiye'de sol (bundan işçi sınıfı ideolojisine bağlı bilimsel sosyalist solu ve o ideolojiden ileri ölçülerde esinlenen siyasi hareketleri ya da tek tek gruplar ve kişileri kastediyorum) bu yükü sırtından atmadıkça depolitizasyona dolaylı katkıda bulunmanın sorumluluğunu da taşıyacaktır. Her kritik durumda, sözde solun ya da demokrasi güçlerinin "birliği" adına soldan kendi kimliğini sosyal demokrasiye teslim etmesini bekleme alışkanlığı bir vakıadır. Solda da, bu beklentiyi kaale almama tavrı giderek güçlenmekle birlikte, çoğu zaman, alışılagelen bir deyişle, "belli bir yolu sosyal demokrasiyle birlikte alma" anlayışı, sonu hep hüsrana varan yanlış ve mesnetsiz bir "taktik" olagelmiştir. Bu tavır işçi sınıfının, emekçilerin ve ülkenin tam da o kritik durumlarda, en çok muhtaç oldukları kendi asli işlevini solun gerektiği gibi üstlenmemesi sonucunu doğuruyor. Solun kendi kimliğini sosyal demokrasiden en kalın bir çizgiyle ayırması —ve ayırdığının kitleler nezdinde ayan beyan açıklık kazanması— soyut bir hüviyet ispatı sorunu değildir; doğrudan doğruya, iki ayrı dünya görüşüne dayalı iki ayrı politika temelinde tarihi maddi koşulların sola yüklediği işlevin bir gereğidir. O işlevin bugün güncel planda öne çıkan ucu, ülkenin başına örülen depolitizasyon ağını yırtıp atmakla içiçe geçmiştir.

Türkiye solu bugün bu işlevi ne ölçüde üstlenmiştir, ya da üstlendiği ölçüde ne kadar yerine getirebiliyor?... Bunu Türkiye'de etkin, ses verici, sonuç alıcı çalışma ve legalite sorununu gözeterek soruyorum. Sosyal demokrasiden bağımsız politikalar hiç üretilmiyor ve hayata geçirilmiyor değil elbette. Ama, sanırım, yapılanların yeterli etkinlikte olmadığı görüşünde birleşenlerin sayısı bir haylidir. Gereken etkinliğe ulaşılamamasının en önemli nedenlerinden biri de, yukarıda tanımladığım anlamda sol güçleri Türkiye'de bir araya getiren legal bir partinin var olmamasıdır. Oysa sola düşen işlev bir vakıadır, öyle olduğu için de sol parti konusu bugün yurt içinde ve yurt dışında heyecanla tartışılan âcil konuların başında yer alıyor.

Ben bu tartışmanın, kendini dayatan gerçek bir ihtiyaçtan kaynaklandığı görüşündeyim. Türkiye'de genel durumun böylesi bir sol partinin oluşturulması aşamasına geldiğini, hattâ bunda bir hayli gecikilmiş olduğunu düşünüyorum.

Legal partisiz politik mücadele, Türkiye'de sol güçleri bugün geçerli olan özgül koşullarda asgari ortak hedefler doğrultusunda birleştirmenin ve kitlelerle bağ kurmanın en hayati araçlarından birinden yoksun kalmak demektir. Özgül koşulların, mevcut legalite imkanlarını sonuna kadar kullanmaya ve o imkânları yaratıcı ve kararlı insiyatiflerle zorlavıp daha da genişletmeye elverişli olduğu kanısındayım. Bunu başarmanın tek başına ve yegâne değil ama, en etkin ve en verimli bir aracı legal partidir.

Kaldı ki en elverişsiz koşullarda dahi politika yapmanın imkanı vardır. Politika yapmayı insan, son tahlilde, ancak kendi kendisine yasaklayabilir. Politika yapmaya niyetli ve kararlı olanlar için her koşul elverişlidir. Ama bazı koşullarda legal politikanın önemi öne çıkabilir. O zaman da, koşullar ne olursa olsun, onları legal politika için elverişli hale dönüştürmek yine, politika yapmayı yüklenenlerin cesaretine ve becerisine kalmıştır.

Evet, legal bir parti. Ama 1) Nasıl bir sol parti? Partinin, ana hatlarıyla, programatik niteliği. 2) Kimleri biraraya getirecek? 3) misyonu ne olacak?

Bu soruları kendi düşünceme göre cevaplandırmaya çalışacağım. 1) Partinin çıkış noktası ülkenin ve toplumun politik gündemine solun politikasının müdahalesini sağlamak olduğuna göre, gündemdeki sorunlara yaklaşımını belirleyecek ilkeler de bellidir. Bu bakımdan, sol partinin programatik karakterinin antifaşist , antiemperyalist, antitekel, antişoven olması gerekir diye düşünüyorum. Mevcut rejimin emrivakici, meşruiyet dışı niteliğinin ve faşist uygulamalarının üzerine yürümek. Rejime karşı toplumsal muhalefete öncülük etmek, kitle potansiyelini harekete geçirmek. 82 anayasasının yasakladığı ya da kısıtladığı demokratik hak ve özgürlüklerin bilfiil kullanılmasına önayak olmak... Emperyalizme bağımlılığa son verme dâvasını, bütün acil ve uzun erimli veçheleriyle gündemde tutmak, gereken radikal çıkışları yapmak... Tekelci burjuvazinin ekonomik, politik, sosyal her alanda geriletilmesi, giderek tekellerin egemenliğine son verilmesi için ajitasyon-propagandanın yanısıra politik mücadele yürütmek. Faşizmin ekonomik sosyal politikalarının "alternatifsiz"liği iddiasını kitlelerin hayat koşulları temelinde somut eleştiriler ve önerilerle çürütmek... Burjuvazinin genel şovenist zihniyetini ve uygulamalarını teşhir etmek, özel olarak ulusal-demokratik hakların hayata geçmesini savunmak.

Bütün bunlar, içi ayrıntılı özgül taleplerle doldurulacak olan genel bir çerçevedir. Parti, legalite koşullarını her alanda sonuna dek değerlendirerek ve sınırları zorlayarak, saptanan somut hedefler doğrultusunda solun politikasını rejime muhalefetin cazibe merkezi kılmaya çalışacaktır.

Görüldüğü gibi, Sol Partinin önüne koyacağı görevler, öz bakımından demokratiktir. Partinin faaliyetinin, ajitasyon-propagandasının eyleminin, ağırlık merkezi de, despotizmin emperyalizmin doğrudan güdümünde ekonomik soygun ve politik baskı uygulamalarını teşhir etmek için, kitlelere çok görülen demokratik hak ve özgürlüklerin fiili ve yasal teminata bağlanmasını sağlamak için, özgürlük alanını sürekli yaygınlaştırmak ve derinleştirmek için kararlı mücadele vermek, bu yönde kitleleri örgütleyip seferber etmek olacaktır.

Bununla birlikte Sol Parti, aynı zamanda, genel olarak sosyalizmi de savunmalıdır. Antifaşist, anti-emperyalist, anti-tekel, anti-şoven bir platformun sosyalizme açılımı ifade ettiği besbelli ortadadır. Solun sosyal demokrasiden bağımsız politikasının temelleri de, hedefleri de sosyalizmden soyutlanamaz. Ve sol güçlerin uzun erimli hedefi elbette ki sosyalizmdir. Bu bakımdan ben, böyle bir sol partinin toplumdaki ileri sosyalist birikime hitap etmeyi, sosyalizmin propagandasını yapmayı, burjuvazinin sosyalizm üzerine örtmeye çalıştığı yasakçı perdeyi yırtıp sosyalizmin toplumsal meşruiyetini ve saygınlığını tahkime çalışmayı, gerçek kurtuluşun sosyalizmde olduğu gerçeğini vurgulamayı, ve bu arada bugünün ve yakın geleceğin sosyalist militanları için bir yeşerme alanı olmayı görevleri arasında saymamasını düşünemiyorum. Partinin bu görevleri üstlenmesini, meselâ devrimci durum analizi, devrim, sosyalizmin inşası ve nasıl bir sosyalizm gibi sorunlarda parti içinde varolabilecek görüş ve değerlendirme ayrılıklarıyla bağdaşmayacak gibi de görmüyorum.

2) Sol parti kimleri biraraya getirecek?

Kendine sosyalistim diyen ve sosyal demokrasi dışındaki solun birliğinden yana olan ve o birliği içtenlikle özleyen herkesi. İşçi sınıfının, köy emekçilerinin, öğrencilerin, öğretmenlerin, teknik elemanların, ilerici aydınların sosyalizme inanmış ya da ona sempati besleyen diri unsurlarını. Sosyal demokrasinin ülkenin başına örülen depolitizasyon ağını yırtmadaki yapısal aczini görüp de umudunu yine de, herşeye rağmen, ona bağlamanın mesnetsizliğinin bilincinde olanları.

Ama bir tek şartla: Dünya sosyalist sistemine düşmanlık gütmemek şartıyla. Bunun anlamı, **herkesin sosyalist sistem konusunda aynı** düşünceyi taşımakta, aynı değerlendirmeyi yapmakta birlik olması demek değildir. Sözkonusu sol partinin spesifik ideolojik yapısı homojen olamaz. Ama sosyalist sistemi inkâr edici, aşağılayıcı, düşmanca bir tavır takınmamakta pekâlâ birleşilebilir. Birleşmek zorunludur, çünkü bunun aksinin, demin ana hatlarıyla belirtmeye çalıştığım programatik ve politik hedefler doğrultusunda sağlıklı çalışmayla, politika üretmekle, politikaları hayata geçirmekle nesnel olarak bağdaşmadığını ve sosyalist sistem düşmanlığının güçleri birleştirici değil, parçalaycı bir faktör olduğunu tarihi tecrübe yeterince göstermiştir.

Bunun dışında, homojen olmayan parti yapısından çok fazla tedirginlik duymaya mahal olmadığını düşünüyorum. Partinin rejime karşı demokratik mücadele ve sosyalizmin genel savunusunda yükleneceği işlev ayrılık nok**talarından çok, birlik noktalarını öne çıkar**makta ağır basacaktır. Nesnel durumun gereği budur. Böyle olunca, partinin birliği içinde yer alan heterojen yapılar ve tek tek kişiler bunun gerektirdiği subjektif sorumluluğu göstermekle yükümlü olduklarının idrakine varacaklardır. Ben buna inanıyorum.

3) Sol Partinin misyonuna gelince: Bir kere, faşizmin despotik rejimine bugünkü koşullarda da sol güçler olarak, sosyalistler olarak hep birlikte karşı çıkılabileceğini göstermek. Toplumda tüm moral değerlerin yozlaştırılması, çürütülmesiyle, ayrıca dine ve dinci akımlara yüklenen özel işlevle depolitizasyon arasındaki yakın bağlantının mücadelenin hedefleri açısından taşıdığı önemi vurgulamak; aydın kesimde ve kitlelerdeki yılgınlık, umutsuzluk, karamsarlık eğilimlerinin, faşizmin zorbalığını sineye çekmeyi mübah gören ve gösteren "çaresiz"lik psikolojisinin, korkunun, nemelâzımcılığın, kenardan seyirciliğin üzerine yürümek. Bu yöndeki kimi öğünülesi ama münferit çıkışların ortak politik hedeflere bağlı sistematiğinin kurulmasını, taazzuvunu sağlamak. Kısacası, bir avuç tekelcinin bütün bir toplumu köleleştirme projesine ve pratiğine bütün solun birliği kapsamında direnme ve insan onuruna sahip çıkma gereğine politik mahreç sağlamak.

Bu misyon, partinin kurulma çalışmalarından başlayarak örgütlenmesinin her aşamasına ve sürdüreceği politik eylemine karşı rejimin çıkaracağı ciddi engelleri aşma mücadelesini de içerir. Böyle bir partinin oluşturulmasına yönelik engellerin öyle çok kolay aşılacağı düşüncesinde değilim. Ama bunda da bir hayır vardır diyorum. Zorlukları göğüslemeyi, solun toplumsal ve politik meşruiyeti adına kavga vermeyi partinin misyonunun asli bir bileşeni olarak görüyorum.

Sol Partinin misyonunun bir başka veçhesi, birliğe hizmettir. "Birlik" sözü herkesin ağzında. Çünkü nesnel bir ihtiyaç olarak kendini dayatıyor. Sol Partinin oluşturulma süreci ve oluşturulduktan sonraki tüm eylemi birlik özleminin ve hedefinin hayata geçirilmesinin pratiğini de dayatacaktır. Heterojen yapı buna engel değildir. Tersine, birliğin içerik olarak, ayağını sağlam yere basmasına, kitle tabanının yaygınlaşmasına, olabildiğince güç toparlamasına ve giderek birliğin daha ileri düzeylere sıçrayabilmesine hizmet eder.

Nihayet, Sol Partinin misyonu konusunda özellikle vurgulanması gereken bir nokta bence şudur.

Partinin oluşturulmasına öncülük edenler de, onun içinde yer alanlar da tarihi yeniden başlatma hevesine kapılmamalıdırlar. Böyle bir tutum bazı gerçekleri ve vakıaları görmezlikten gelme ya da inkâr etme anlamını taşır, gerçekçi değildir, ayağı yere basmaz; ve, zaten de, birliğe hizmet misyonuna ters düşer. Sol Partiye sınıfın partisi, öz örgüt türünden nitelemeler yakıştırmanın ne gereği, ne yararı, ne de bir anlamı vardır. Bu nokta iyi kavranmazsa, parti özgül işlevini yerine getiremeyeceği gibi, üstelik bölünmeye, parçalanmaya yeni bir kapı daha açılmış olur. İllâ öyle bir kapıdan geçmek isteyenler bunun sorumluluğunu yüklenip kendi partilerini kurabilirler. Sol Partinin kendine, ya da herkesin Sol Partiye atfedeceği misyon, günün koşullarının dayattığı işlevle mütenasip olmalıdır.

Basından... Basından... Basından... Basından... Basından... Basından...

SÖYLEŞİ / TURGUT ATALAY

nokta
3 Mayıs 1987

'Bir Kürt sorunu var'

SHP MKYK üyesi Turgut Atalay'ın Siirt bölge toplantısında yaptığı konuşma günün konusu haline geliyordu. Bu konuşmanın ardından Turgut Atalay 'kesin ihraç' istemiyle tedbirli olarak Merkez Disiplin Kurulu'na sevk ediliyordu. Bu arada ise Turgut Atalay'ın bu konuşmasına tepkiler yağmaya başlıyordu. Atalay'ı telefonla arayarak olumsuz tepkilerini aktaran ve konuşmayı yerinde bulmadıklarını söyleyenlerin yanı sıra, yine telefonla haklı bulduklarını iletenler de oldukça yoğundu. Atalay Siirt'teki konuşmasını ve bunu izleyen olayları Nokta'*ya anlattı.*

Nokta: Tartışmaya konu olan Kürtçe meselerini nasıl dile getirdiniz?

Atalay: Bugün Türkiye'de her kesimden daha çok demokrasiyi özleyen, isteyen, ona ihtiyaç duyan kesim bizim Doğu'da yaşayan vatandaşlarımızdır. Doğu'da yaşayan insanlarımız T.C. vatandaşıdırlar. Vatandaşlıktan gelen görevlerini, askerlik, vergi gibi görevlerini yerine getirirken vatandaşlıktan doğan haklarını kullanmada sıkıntıyla karşılaşmaktadırlar. Bugünkü hükümet bu vatandaşlarımızın vatandaşlık haklarına tam olarak saygı göstermemektedir. Bugün T.C. vatandaşlarının belli bir bölümü kendi aralarında anlaşma dili olarak Kürtçe konuşmaktadırlar. Bu vatandaşlarımızın Kürtçe konuşmalarından dolayı hor görülmelerinin demokratlıkla, demokrasiyle ve insan haklarıyla bağdaşmaz, dedim. Ve şöyle devam ettim. Bakın, dedim, Türk hukuk mevzuatında yasaklanmış diller diye bir kavram vardır. Nereden gelmektedir bu? Hangi kanunun hangi maddesinde yasaklanmıştır? Ve bu diller hangileridir? Nerede tadat edilmiştir, öğrenmek istiyorum diye bir soru sordum. Ama bakın dedim, benim bildiğim bir yasa ve onun da bir maddesi var. O da Siyasi Partiler Kanunu. Bu kanunun bir maddesinde diyor ki, "siyasi partilerin tüzük ve programları yasaklanmış diller dışında başka yabancı dillere çevrilebilir" der. Yani Fransızcaya, Almancaya, İngilizceye çevrilebilir. Ancak yasaklanmış diller hariç. Peki, hangi diller bunlar? Yasaklamalarla bir yerlere varabilir miyiz? Bir başka konu Türkiye'de bulunan aileler ve Türkiye'de bulunan ana babalar doğan çocuklarına istedikleri ismi özgürce verememektedirler. Ve sonra şunu söyledim. Bu yasakçı tavır ve uygulamalarla bir yerlere varılamaz. Bu konuları konuşmaktan artık çekinmeyelim, korkmayalım.

Nokta: Basında yer alan haberlere göre Kürtçe konuşmak serbest bırakılsın, program İngilizceye, Almancaya, Fransızcaya çevriliyor da neden Kürtçeye çevrilmiyor demiştiniz?

Atalay: Ben demin neleri söylediğimi anlattım size. Eğer o söylediklerimden bunları çıkaramıyorsanız bu demektir ki ben bunları söylememişim.

Nokta: O zaman kopan fırtınanın kaynağı nedir?

Atalay: Ben Türkiye'de T.C. vatandaşlarının belli bir bölümünün Kürtçe konuştuklarını söyledim, aralarında anlaşma dili olarak. Bu gerçeğin görmezlikten gelinmemesi gerektiğini anlatmaya çalıştım. Ve dolayısıyla sonuçta dedim ki bu insanlarımız Kürtçe konuşmalarından dolayı hor görülmektedirler. Bu hor görme olayı yanlıştır. Bu demokratlıkla, demokrasiyle ve insan haklarıyla bağdaşmaz dedim. Ha, bunun mefhumu muhalifinden ne çıkar? Onu konuşmamı dinleyenler yorumlarlar.

Nokta: Fakat bu konuşmanızın ardından olay, partiden ihraç istemiyle tedbirli olarak Merkez Disiplin Kurulu'na sevkedilmenize kadar geldi. Bu rahatsızlığın kaynağı ne?

Atalay: Şimdi tabii Genel Başkanla, konuşmamdan sonra bir kısım yörelerde karşılaştık ama basın toplantısındaki olaya kadar-ki orada bile ben alınmadım doğrusu-bana herhangi bir şey ima etmiş değildir.

Nokta: Doğu'daki olayları nasıl değerlendiriyorsunuz? Bir Kürt sorunu var mıdır?

Atalay: Sorunları görmezlikten gelerek, gerçekleri kabul etmeyerek bir yere varamazsınız. Tıpta olduğu gibi nasıl doktor hastasına teşhis koyamadan tedavi edemez. Siyasette de bu böyledir. Ülkenin ve halkın içinde bulunduğu sorunları bilmek, tanımak lazım. Buradan hareketle elbette Türkiye'de bir Kürt sorunu vardır. Elbette Türkiye'de Kürtçe konuşan ama devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olan T.C. vatandaşları vardır. Ve bu insanlar kendi aralarında rahatça konuşamamaktadırlar, bu dilden müzik dinleyememektedirler. Bunları yaptıkları zaman yargılamaya, sorgulamaya, kovuşturmaya tabi tutulmaktadırlar. Hatta çoğu zaman mahkûm olmaktadırlar ●

FİKİR SUÇLULARI/İSMAİL BEŞİKÇİ

nokta
31 Mayıs 1987

İsmail Beşikçi için özgürlük çanları

"İsmail Beşikçi'yi görmek istiyorum"

"İsmail Beşikçi benim, hoş geldiniz."

"Ama ben İsmail Beşikçi'yi görmeye geldim."

Esmer, uzun boylu 45-50 yaşlarındaki Sasonlu köylü vatandaş şaşırmıştı. Soruyu birkaç kez yeniden sordu. Konuşma böyle uzayıp gidebilirdi, ancak araya bir başkası giriyor ve şöyle diyordu:

"Ula Beşikçi budur işte... Beşikçi ille de senin gibi kocaman mı olmalıdır? İlle de senin gibi kapkara mı olmalıdır? Aha Beşikçi budur."

Evet karşısında duran Beşikçi'ydi ama Sasonlu köylü vatandaş bir türlü inanmamıştı. "Kürtler vardır'"diyen adamı merak etmiş kalkıp Sason'dan Diyarbakır Sıkıyönetim Tutukevi'nde yatan Beşikçi'yi görmeye gelmişti. Ama karşısında sarışın mavi gözlü ufak tefek bir Türk'ü görünce şaşırmıştı. 1970'li yıllarda yaşanan bu olayın üzerinden yıllar geçti. Ama Beşikçi'nin yakası bir türlü mahpusluktan kurtulamadı.

Araştırmacı bir öğrenci. İsmail Beşikçi, 1939 yılında Çorum'un İskilip ilçesinde doğmuş, 1958 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne girmişti. Daha öğrenciyken 1961 yılında "Tahsil İçi Staj Programı" uyarınca Elazığ ve ilçelerine gidiyor ve ilk kez "Kürtlerle" karşılaşıyordu. Staj sonunda fakülteye dönen Beşikçi, konuyla ilgili araştırmaya başlıyordu. Bir süre devlet memurluğu yapan Beşikçi, 1964 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi'. asistan olarak girecek ve araştırm larına orada devam edecekti. Asistanken hazırladığı "Göçebe Alikan Aşireti" adlı çalışması ile 1967 yılında sosyoloji doktoru olan Beşikçi, daha sonra kamuoyunda önemli yankılar uyandıran "Doğu Anadolu'nun Düzeni, Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller" adlı kitabını yayınlıyordu. Fakat kitap üniversite yönetimi tarafından tepkiyle karşılanıyor ve "ülke bütünlüğüne aykırı bulunduğu" gerekçesiyle Beşikçi'nin görevine son veriliyordu. Ne var ki Beşikçi, Danıştay'a başvuracak ve yürütmeyi durdurma kararı alacaktı. Ancak üniversite yönetimi kararı uygulamayacaktı. 1971 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde çalışmaya başlayan Beşikçi, aynı yılın haziran ayında Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından yayınlanan kitapları ve yazıları nedeniyle tutuklanacaktı.

İsmail, yazık olmuyor mu? Diyarbakır Askeri Mahkemesi'ne yargılanmak üzere götürülen Beşikçi ve arkadaşları mahkemeye girmeden önce indiriliyor ve tek sıra halinde diziliyorlardı. Dönemin sıkıyönetim komutanı Korgeneral Suat Aktolga Beşikçi'yi merak etmiş ve tutukluların yanına gelerek "İsmail Beşikçi hanginiz?" diye sormuştu. Beşikçi "Benim" deyince, komutan: "İsmail şu ünlü kitabı sen mi yazdın? Sen Kürt vardır diyorsun. Var mı öyle bir şey" diyordu. Beşikçi ise "Bu konu ayaküstü konuşulmaz, istiyorsanız tartışabiliriz" diyecek, ancak Suat Aktolga "İsmail yazık olmuyor mu ülkemize" diyerek konuşmasını sürdürecekti. Beşikçi'nin yanıtı "İsterseniz bunu da tartışabiliriz" olacaktı.

1974 yılında genel af nedeniyle tahliye edilen Beşikçi, yeniden Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne dönmek isteyecek ama başvurusu kabul edilmeyecekti. Serbest yazar olarak yaşamını sürdürmeye başlayan Beşikçi, 1975 yılında "Bilim Yöntemi", daha sonra da, "Kürtler'in Mecburi İskânı" adlı kitaplarını yayınlayacaktı. 1977 yılında tekrar hakkında dava açılan Beşikçi, 1979 yılında İstanbul Toplu Basın Asliye Ceza Mahkemesi'nce 2 yıl 12 ay hapis cezasına çarptırılarak Toptaşı Cezaevi'ne gönderilecekti. Buradan Gölcük ve Seymen cezaevlerine gönderilen Beşikçi için yeni bir mahpusluk serüveni başlayacaktı.

Bir mektuba 10 yıl. 1981 yılında tahliye olan Beşikçi, aradan iki ay gibi kısa bir süre sonra cezaevinde yapılan bir aramada ele geçen bir mektup nedeniyle yeniden tutuklanıyordu. 1980 yılında Toptaşı Cezaevi'nden İsviçre Yazarlar Sendikası Başkanı Madam Boulanger'e gönderilen mektup nedeniyle Gölcük Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yargılanan Beşikçi 10 yıl ağır hapis ve 5 yıl da Edirne'de sürgün cezası ile cezalandırılıyordu. "Yabancı bir memlekette asılsız, mübalağalı veya maksadı mahsusa müstenit" haber neşretmekten 10 yıl ağır hapis cezasına çarptırılan Beşikçi'nin avukatı Serhat Bucak, konuyla ilgili olarak şöyle diyordu: "Dışişleri Bakanlığı'ndan gelen yazıda da söz konusu mektup hiçbir yerde neşredilmediği belirtiliyordu. Ama mahkeme bunu dikkate almadı. Savcı esas hakkındaki mütalaasında "Her ne kadar yayınlanmamışsa da milli menfaatlerimize zarar verecek faaliyette bulunmadan hapse mahkûm edilebilir" dedi.

PEN üyesi Beşikçi. Yazdığı kitaplardan dolayı toplam 16 yıl hapis cezasına çarptırılan İsmail Beşikçi, Seymen Cezaevi'nden Çanakkale'ye oradan da Gaziantep Cezaevi'ne gönderiliyordu. Mektuplarının gönderilmemesinden, bilimsel çalışma ortamının engellenmesinden şikâyetçi olduğu bilinen Beşikçi için Avrupa'da değişik kampanyalar açılıyordu. PEN Kulüp tarafından onur üyesi, Uluslararası Af Örgütü tarafından üç kez "ayın mahkûmu" seçilen Beşikçi ile ilgili Dünya Sosyologlar Birliği de bir kampanya açıyordu.

İSPANYOL OLSAYDIM

İşte, Frankocular Madrit'e yürüyor. Miro, İspanya'ya yardım çağrısını o güzelim afişine döküyor. Franko, Hitler ve Mussolini'nin öldürdüğü Guernica'yı Picasso ölümsüzleştiriyor.

Çağatay ANADOL

Görüş
Mayıs 1987

İspanyol olsaydım İspanya'nın tadına varmak isterdim. Kastilya'nın yaylalarını, Valansiya'nın portakal ağaçlarıyla kaplı ovalarını gezer, Alonzon ırmağı kıyılarındaki parklarda güneşlenir, Kordoba ve Sevilla'nın gölgeli iç avlularında serinler, kiliseleri, Müslüman saraylarını dolaşırdım.

İspanya'nın tadına varmak için onu gezip görmek yetmezdi. Murillo'nun, resimlerindeki kara gözlü çocukları, Velasquez'in acılı cücelerini, El Greco'nun, Toledo'da San Vicente Kilisesi'ndeki fresklerini, Goya'nın Maya'sını, serserilerini, dilencilerini seyreder, Lope de Vega'nın mısralarını okur, Manuel de Falla'dan İberya Suiti'ni dinlerdim. Sayfalarında sıska Rozinante'nin, kendisi kadar sıska süvarisini yeldeğirmenlerine doğru dörtnala kaldırdığı Don Kişot'u başucumdan eksik etmezdim.

Ama bunlar da yetmezdi İspanya'nın tadına varmak için. Onun tarihiyle de yoğrulmak gerekirdi. Bu topraklar üzerinde İberler'in, Keltler'in, Fenikeliler'in, Kartacalılar'ın, Yunanlılar'ın, Romalılar'ın, Vandallar, Vizigotlar'ın, Araplar'ın ve Yahudiler'in oluşturduğu tarihi öğrenirdim.

İşte Kolomb'un gemileri Santa Maria, Pinta ve Ninya okyanusa açılıyor, insana Mars'a giden bir roketin heyecanını vererek ve içinde olma isteği uyandırarak. İşte askerler bir tutukluyu engizisyon huzuruna çıkarıyor. Napolyon'un askerleri yurtseverleri kurşuna dizerken Goya'nın fırçası olaya tanıklık ediyor.

İşte İspanya Cumhuriyeti'nin düşmanı faşist Frankistler Madrit üzerine yürüyor. Miro, İspanya'ya yardım çağrısını o güzelim afişine döküyor. Madrit kapılarında "Faşizme geçit yok!" çığlığı, radyodan yükselen La Passionara'nın çağrısını yanıtlıyor. Franko, Hitler ve Mussolini Guernica'yı öldürüyor. Picasso Guernica'yı ölümsüzleştiriyor.

İspanya'nın tadına varmak... Ne coğrafyasına, ne tarihine, ne kültürüne tanıklık etmek yeter buna. İspanya için mücadele etmek, kırk yıllık Franko faşizmine karşı canını dişine takmak, İspanya'yı değiştirmek, dünyayı değiştirmeye katılmak gerek.

İspanya'nın tadına varmak... Ancak İspanyol olmayanlar da tadına varabilince İspanya'nın. Katalanlar, Basklar.

İspanyol olsaydım, bir Katalan "Ben Katalan'ım", bir Bask'lı "Ben bir Bask'lıyım" diyemediği müddetçe "İspanyol'um" demezdim. Bask ve Katalonya özgür değilken, kendi de özgür olamayan İspanya'nın bir yurttaşı olarak kendimi özgür hissetmezdim.

Bilirdim ki, ulusal devletler oluşurken, bir ulusun "ezen ulus" durumunda bulunduğu çok uluslu kapitalist devletler de ortaya çıkıyordu. Bu ulusların yurtlarını da kendi "iç pazarı" belleyen egemen burjuvazi onlara kendi dillerini kültürlerini unutturmak için, onları kendi ulusal benliği içinde eritmek için elinden geleni yapıyordu. Bunu engelleme çabalarını, eritilmek istenenlerin kendi dil ve kültürlerini koruma, geliştirme çabalarını şiddetle bastırıyordu.

Bilirdim ki, dünyayı yorumlamak değil değiştirmek gerek diyenler, tüm işçileri tek bir aile olarak görüyor; onlar açısından esas olanın ulusal ayrılıklar değil, sınıfsal ayrılıklar olduğunu söylüyorlardı. Ama onlar tüm işçilerin birliğini savunurken, ulus gerçeğini de görüyor ve temel ilkesini **eşitlik**, zora dayalı bağların tasfiyesi, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı şeklinde belirliyorlardı.

Bilirdim ki, uluslar arasındaki eşitsiz ilişkilerin ve zora dayalı bağların temelinde sömürü olgusu yeralıyor ve eşitsiz bağlantılar burjuvaziden kaynaklanıyordu. İşçilerin sömürüden kurtulma mücadelesi ile ezilen ulusların kurtuluşları birbirleriyle yakından ilişkili süreçler olarak beliriyordu. O halde bu iki mücadeleyi birleştirmek, ama bunu yaparken ezilen ulusun kendi kaderini tayin hakkını ambargosuz, ödünsüz, savunmak gerekiyordu; kendi tavsiyemiz ayrılmadan yana olmasa, tam eşitlik temelinde gönüllü birlikten yana olsa bile.

Bilirdim ki, baskı altındaki ulusların yarın ulaşılabilecek hedefleri için çalışırken, onlara bugün acil olarak gereken dil ve kültür özgürlüğü için demokratik mücadele vermek gerekiyordu.

İspanyol olsaydım, Katalan halkının, Bask halkının ulusal taleplerini savunurdum. Onların kendi dillerini, kültürlerini geliştirebilmelerine, kendi dilleriyle gazete, dergi yayınlayabilmelerine arka çıkardım. Bununla da yetinmezdim. Onların kendi kaderlerini özgürce belirleme hakları olduğunu savunurdum. Ülkemde İspanyol burjuvazisinin estirdiği şovenizm rüzgârıyla mücadele ederdim. Rüzgârdan etkilenen ve Bask ülkesini "kendilerine babalarından kalmış tapulu mülk" belleme eğilimine kapılan demokrat aydınları eleştirir, uyarmaya çalışırdım.

Bask, İspanyol ve Katalan halklarının, ulusların tam eşitliği temelinde **gönüllü** birliğini savunurdum. ETA'nın yöntemlerinin bu gönüllü birliğin yolunu uzatacağına inanırdım. Ve bu yüzden ETA'yı eleştirirdim. Ama bunu, ETA'yı özgürce savunmak da mümkünse yapardım. Hele de Franko'cu faşist diktatörlük altında ETA'ya yalnızca "bandido"-şakî demenin serbest olduğu bir ortamda, egemen ulusun ve onun diktatörlüğünün şoven korosuna katkıda bulunmamak için kendi özgün eleştirilerimi dile getirmezdim.

İspanyol olmak çok mu zor? ■

Senatör Helms'in haritasında Cibuti'nin bulunması

WASHINGTON- Eğitimciler ortalama Amerikan öğrencilerinin temel coğrafya bilgisinin kıtlığından uzunca zamandır yakınırlar. Ama ya Kongre'nin bu konuda bilgisi?

Çarşamba günü, New York senatörü, Harvard eski profesörü Daniel Patrick Moynihan, Dış İlişkiler Komitesi dış yardım bütçesi toplantısında bir meslektaşına coğrafya dersi vermek fırsatını elde etti.

Kuzey Caroline eyaleti senatörü Jesse Helms, Afrika'da komünizmden kaygılanarak, topraklarında yabancı kuvvetleri barındıran Afrika ülkelerine yardımın kesilmesi önerisinde bulundu. Yaptırım öncelikle, Sovyet askeri danışmanlarını barındıran Mozambik'i ve Kübalıların bulunduğu Angola'yı hedefliyordu.

Ama ya Çad, Fransa'nın yardımıyla "kızıl çeteleri sürüp atan" Çad ne olacaktı? Aynı şeyi Cibuti de yapmıştı, ya ona ne olacaktı?

Helms şaşırarak durakladı. Cibuti? Bu Cibuti neredeydi?

Moynihan ayaklarının ucunda yükseldi, toplantı salonunun duvarına uzandı, bir sandalyenin tepesine tırmandı ve koca bir haritayı gösterdi. Afrika boynuzunu işaret etti.

"Komünistler solda" dedi geniş bir bölgeyi tarayarak.

Sonra "sağda komünistler".

Ve parmağı haritanın ortasına saplandı: "Cibuti—tam ortadadır."

Helms aydınlanmış, hatta boyun eğmiş görünüyordu.

Öneri düşmüştü.

Herald Tribune
International Herald Tribune
25-26 Nisan 1987

Basından... Basından... Basından... Basından... Basından... Basından...

TYS Genel Başkanı'yla söyleşi *MİLLİYET SANAT DERGİSİ, 15 Mayıs 1987*

Aziz Nesin: "TYS'nin işi çok zor"

Türkiye Yazarlar Sendikası Yönetim Kurulu kendi arasında görev bölümü yaparak Genel Başkanlığa Aziz Nesin'i, İkinci Başkanlığa Demirtaş Ceyhun'u, Genel Sekreterliğe Adnan Özyalçıner'i, Saymanlığa Alpay Kabacalı'yı getirdi. Böylece, 12 Eylül 1980'de çalışmaları durdurulan, daha sonra da yöneticileri yargılandığı için çalışmasına izin verilmeyen TYS, yedi yıllık aradan sonra yeniden faaliyete geçti. Aşağıda Sanat Dergisi'nin TYS Genel Başkanı Aziz Nesin'e yönelttiği soruları ve Nesin'in cevaplarını bulacaksınız.

• Yeni Sendikalar Yasası'nın sendikal yaşama önemli kısıtlamalar getirdiği biliniyor. Bu yasa, sendikanızı ne yönde etkileyecek? Başka bir deyişle, TYS'nin çalışmaları önümüzdeki dönemde, 1980 öncesindekinden ne yönlerden farklı olacak?

Nesin — Havasız yaşamayız ama, yaşamamız için gerekli olan ve içinde bulunduğumuz havanın varlığını ayrımsamayız bile. Biz, havanın varlığını ve gerekliliğini ancak yokluğunda anlayabiliriz.

Su da gereklidir yaşamımız için, ama suyun varlığını görerek ve değinerek her zaman anlamaktayızdır. Üstelik, bir - iki gün gibi uzun zaman susuz kalabilirken, iki-üç dakika bile havasız kalamayız. Birkaç dakika bile onsuz kalamadığımız hava, görünmez ve değinilmez olduğundan, bize varlığını duyumsatmaz.

Demokrasi ve demokrasiyi var eden demokratik yasalar da hava gibidir; toplusal yaşamımız için vazgeçilmez ve çok gerekli olan demokrasi yasalarının varlığını içinde yaşarken hiç ayrımsayamayız. Ancak demokrasi yasaları yok olunca, bozulunca, değiştirilince, onların varlığının toplumsal yaşamımız için gerekli ve vazgeçilmez olduğunu anlarız.

Türkiye, 12 Eylül 1980'den bu yana, toplumsal yaşam için havasızlık demek olan demokrasinin yasalarından yoksun kalmıştır. Her nerde ve her ne zaman olursa olsun, sıkıyönetimler ve olağanüstü durum yönetimleri, demokrasi yasalarının bozulması demektir.

Türkiye'nin şöyle bir özel durumu var; sıkıyönetim ya da olağanüstü durum kalktı denildiği zaman da, bunlar üstü kapalı olarak sürmektedir. Çünkü 12 Eylül'de ve sonrasında konulan yasaların öz kendileri sıkıyönetimdir. Yasaların kendisi sıkıyönetim olunca, o yasaları uygulayacak olan Bakanlar Kurulu'nun ve yönetimin sivil kişilerden oluşması bir şeyi değiştirmez. Yönetimde askerler olmasa da, uygulanmakta olan askersel yasalar olduğu için, yine sıkıyönetim var demektir. Ancak bir tek ayrımı vardır: Askeri sıkıyönetim yerine sivil sıkıyönetim geçmiştir. Başta Anayasa olmak üzere, sıkıyönetim yasaları değiştirilip, yerine demokratik yasalar getirilmedikçe, bu sivil sıkıyönetim sürecektir.

Abdülhamit döneminde asker olmayan sivil paşalar da vardı. Bugünkü sivil sıkıyönetimde de, yönetimi ellerinde bulunduranlar sıkıyönetimsel yasalarla ülkeyi yönettiklerine göre, asker generaller değillerse de, eski dönemin sivil paşalarına benzemektedirler.

Bu açıklamadan sonra, şimdi sorunuza geliyorum. Sendikalar Yasası, TYS'yi ne yönde etkileyecek? TYS'nin çalışmaları önümüzdeki dönemde, 1980 öncesindekinden ne yönlerde ayrımlı olacak?

Bu sorunun yanıtını yukarda, salt TYS için değil, genel olarak bütün Türkiye için verdim. Sendikalar Yasası da, sıkıyönetimsel yasalardan biridir. Elbet TYS de sivil sıkıyönetimin baskısı altındadır.

Başta Başbakan olmak üzere, bakanlar, yurdumuzda bürokrasiyi ortadan kaldıracaklarını, bürokratik işlemleri en aza indirdiklerini söylüyorlar. Söylenilen bir söz gerçeğe uygun değilse, o söz için ne denir? Gerçeklere aykırı denilir, doğru değil denilir, yalan denilir. Hangisi denilirse denilsin, ortada açık bir (adını söylemek istemediğim) durum var. Örneğin, bürokratik işlemlerin azaltıldığı, en aza indirildiği söyleniyor en yetkililerce. Bu söz hem doğru, hem de doğru değil. Hayali ihracat için, kaçakçılık için, dalavereler için, batık şirketleri, holdingleri, bankaları kurtarmak için, hileli iflaslar için, çıkar sağlamak için, emekçileri daha da çok sömürmek için, kazanan devlet kurumlarını ve KİT'leri özelleştirmek ve zarar eden özel girişimleri de devletleştirmek için bürokratik işlemler alabildiğine azaltılmış ve kolaylaştırılmış, buna karşılık, işçilerin örgütlenmeleri için, bütün örgütler için, yurttaş haklarının alınması ve korunması için, özgürlüklerimizin elde edilmesi için bürokratik işlemler öyle zorlaştırılmıştır ki, içinden çıkılamaz bir bataklık durumuna getirilmiştir. TYS, bütün sendikalar ve dernekler ve demokratik örgütler gibi, işte bu bürokrasi batağının içindedir. Bu bürokratik zorluklar, örgütlerin kurulmaması, kurulabilirse işlememesi, işleyebilirse, iktidar isteyince kolayca kapatılması için bilinçli olarak yapılmıştır. TYS, işte zorluklar ve bürokrasi batağı ve sivil sıkıyönetim altında çalışacaktır. Hem de yapmamız gereken, 1980 öncesindekinden daha çok ve daha güç işlerimiz var. Üstelik, TYS için açılmış ve 7.5 yıl sürdükten sonra aklanmamızla sonuçlanan Sıkıyönetim Mahkemesi'ndeki dava yüzünden sendikamızın maddi olanakları sıfıra inmiştir.

• Genel olarak bugün, kültür-sanat ortamının demokratikleşmesinin ve gelişmesinin önündeki başlıca engeller nelerdir? Bunlar hangi yollarla aşılabilir?

Nesin — Bugün kültür-sanat ortamının demokratikleşmesinin ve gelişmesinin önündeki başlıca engeller, birinci sorunuzun yanıtında açıkladığımız gibi, sivil sıkıyönetimi getirmiş olan Anayasa ve başka yasalardır.

1980 askersel yönetiminin ve ondan sonraki sözde sivil yönetimin en büyük yanlışı, Türkiye'deki terör, anarşi ve cinayetlerin, soygunların, yasaların gevşekliği ve boşlukları yüzünden olduğunu sanmasıdır. Oysa Anayasa başta olmak üzere, bütün yasaları alabildiğine sıktılar ve sıkıştırdılar ama, 6-7 yıl sonra sonucun hiç de değişmediği görüldü. Bu kargaşa belki bugün, 1980 öncesindeki yoğunlukta yaşanmıyor ama, görünen gidiş, o eski felaketli günlere doğrudur. Üstelik onlara artı olarak, bugün bir de "irtica" diye Arapçasını benimsedikleri gericilik de göz yumulması, hatta desteklenmesi yüzünden azabildiğince azmıştır. Bütün bunlar her 10 yılda bir yinelenen askersel yönetimin dördüncüsü için şimdiden hazırlıklar mıdır diye düşünmemek, kuşkulanmamak elde değil.

Kültür-sanat ortamının demokratikleşmesinin bütün engelleri yine yasal yollarla kaldırılarak, yerlerine demokratik yasaların getirilmesiyle aşılabilir kanısındayım. Dünyanın politik dengesi bugünkü durumunda kaldıkça, bunun dışında başka bir umar göremiyorum. Dünyanın politik dengesinin bozulmasıysa, sonucunun ne olacağı bilinmeyen yeni durumlar doğuracaktır.

Çözüm şu: Yasal yollarla yasaları değiştirmek, demokratikleştirmek. Yaşamın demokratikleşmesi için yasaların demokratikleştirilmesi gerekir önce. Böylece demokratik baskı grupları oluşturarak, kamuoyu yaratmak... TYS üyesi yazarlar olarak bizim görevimizin, yazılarımızla, konuşmalarımız ve bütün eylem ve davranışlarımızla demokratikleşme yolunda kamuoyu yaratma olduğuna inanıyorum. Askerler silahla iktidara gelirler. Sermaye, parayla kendi çıkarlarının iktidara gelmesini ister. Aydınlarsa kamuoyu yaratarak, düşüncelerin iktidara egemen olmasına çalışırlar.

TYS, kamuoyu yaratan en büyük örgütlerden biridir. Çünkü bir yazar, çoklarınca sanıldığı gibi, bireysel bir kişi değil, okurlarının sayılarınca çoğalmış toplumsal bir kişidir. Bu yüzden TYS'nin gücü, üyelerinin matematik sayısıyla değil, okurlarının toplumsal sayısınca ölçülmelidir. Salt Türkiye'de değil, hangi dizgeyle yönetilirse yönetilsin, bütün dünya ülkelerinde yazar örgütlerinin önemi ve değeri bu toplumsal güçlerinden ileri gelir.

• Sözünü ettiğiniz engeller, yazarları mesleki açıdan ne yönde etkiliyor? Sendika olarak bu sorunların çözümü için neler yapmayı öngörüyorsunuz?

Nesin — Söz konusu engeller, yazarları mesleksel açıdan o denli çok yönde etkiliyor ki, bunları ancak özetin özeti olarak açıklayabilirim. En başta ekonomik olarak etkiliyor. Yazarların ekonomik dayanakları yok edimek istenmektedir. 1980'in askersel sıkıyönetimi ve ondan sonraki sivil sıkıyönetimi yazarları yok etmek, yok saymak ve onların yerine kendi doğrultularında ve kendilerini destekleyen yapay ve zorlama yollarla yazar yetiştirmek için (kabak ya da salatalık yetiştirir gibi) çok çaba harcamışlardır. Bunların, sanatla, yazınla, kültürle ilişkileri olmadığı için, yapay yolla, zorla yazar yetiştirilemeyeceğini anlamaları olanaksızdır. Türkiye'nin yazar denilebilecek bütün yazarları, üyesi olan TYS'yi yok etmek için ellerinden geleni yaparlarken, içinde yazar olmayan birtakım sözde yazar örgütlerini bakanların (yani devletin) kanadı koltuğu altında TV'ye, radyoyaya çıkararak zorla yaşatmak, var etmek istiyorlar.

"Görevimizin, yazılarımızla, konuşmalarımız ve bütün eylem ve davranışlarımızla demokratikleşme yolunda kamuoyu yaratma olduğuna inanıyorum"

Pek çok değerli yazara TRT kapıları, Devlet Tiyatroları adı altındaki hükümet tiyatroları, belediye tiyatroları kapalıdır. Kâğıt fiyatlarına yapılan sürekli zamlarla ve ona koşut olarak yükselen basım giderleriyle kitap fiyatları öyle yükselmiştir ki, yurttaşın (işçinin, emekçinin, öğrencinin, memurun, öğretmenin) kitap satın alım gücünü aşmıştır. Kitap posta fiyatları korkunç kertede yükseltilmiştir.

Bütün bunlar rastlantı olamaz. Bana göre, Türkiye'yi biçimsel olarak çağcıl görünümlü, ama özsel olarak orta çağ modeli bir ülke durumuna sokmak için korkunç bir gerici kültür politikası uygulanmaktadır ki, böylece Türkiye, iç ve dış güçlerce daha kolayca sömürülebilsin.

Sendika olarak bütün bu sorunların çözümü için neler yapmayı düşünüyoruz? Bu sorunların çözümü bir tek TYS'nin çabalarını çok aşar. Her ne yapmamız gerekirse, bunları demokratik güçlerin hep birlikte ortaklaşa yapmamız gerekir. Yapacağımız ön iş, bu dönen (döndürülen) oyunların iç yüzünü ve nedenlerini yapıtlarımızda, yazılarımızla açıklayarak, okurlarımızı uyararak, bilinçli bir kamuoyu yaratmaktır.

• Yukarda üzerinde durduğunuz sorunlar dışında, TYS ne gibi yazar sorunları saptadı? Bunların çözümü için neler yapacaksınız?

Nesin — Saptadığımız yazar sorunlarından ilk birkaçı şunlar:

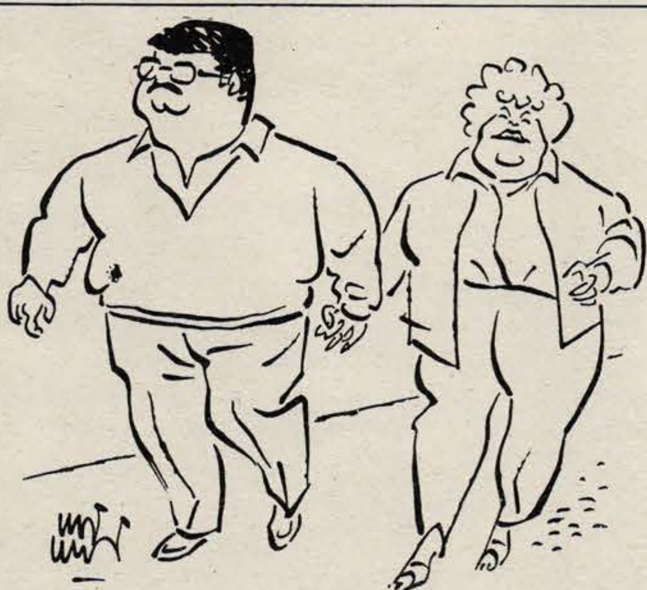
İktidarın bir oldu-bittiye getirdiği telif hakları kurumunun nasıl antidemokratik biçimde oluşturulduğunu ortaya koyarak, bu kurumun yazar lehine demokratikleştirilmesine çalışmak.

Dil özleşmesi ve başka dil sorunlarımız üzerinde çalışmak.

Bakanlar Kurulu kararıyla yuttaşlıktan çıkarılan yazarlarımızın bu açık haklarını elde etmeleri için savaşım vermek.

Cezaevlerinde bulunan yazarlarımızla ilişkilere girerek, gerekli yardım ve desteklemelerde bulunmak.

Daha bunlar gibi, üzerinde duracağımız pek çok sorunumuz var. ■

TURGUT BEY — "Seçim" dedim de aklıma geldi... Ne olacak bu ücretlinin, maaşlının, köylünün hali?..

Cumhuriyet, 22 Mayıs 1987

'Ş' harfinde komünizm propagandası

ERZİNCAN (Cumhuriyet) — Erzincan'da iki esnaf, mağazalarının vitrinine yapıştırdıkları **"Çamaşır Çeşitlerimiz Gelmiştir"** şeklindeki bir yazıyla **"komünizm propagandası yaptıkları"** gerekçesiyle önce gözaltına alındı, sonra DGM tarafından serbest bırakıldı.

"Yalçınlar Ticaret" adlı tuhafiye mağazasının sahipleri **Mümtaz Avcı** ve **Bekir Yalçın**, yeni gelen iç çamaşırı çeşitlerini müşterilerine duyurmak için tabelacı **Süleyman Gürkan**'a, bir karton üzerine **"Çamaşır Çeşitlerimiz Gelmiştir"** şeklinde bir yazı yazması için sipariş verdiler. Tabelacı Gürkan tarafından yazılan yazıyı iki ortak, daha sonra dükkânlarının vitrinine yapıştırdılar. Geçen salı günü Erzincan Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şubesi'ne bağlı bir tim, tuhafiye mağazasına gelerek mağaza sahipleri Mümtaz Avcı ve Bekir Yalçın'ı gözaltına aldılar. Polislerin gözaltına alma gerekçesi, söz konusu duyuru yazısındaki "Ş" harflerinin **"orak çekice benzediği"** ve bu yolla **"komünizm propagandası yapıldığı"**ydı. Polis, ayrıca vitrindeki yazıya da el koydu ve tabelayı yapan Süleyman Gürkan'ı gözaltına aldı. Üç kişi, önce emniyet müdürlüğüne götürüldüler. Burada sorguların yapılmasından sonra Bekir Yalçın salıverilirken, Mümtaz Avcı ve Süleyman Gürkan, Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne sevk edildiler. İki sanık, DGM'de salıverildiler. Siyasi polis, aynı gün sanıkların evlerinde de arama yaptı.

Türkiye'nin vergi cenneti olduğunun kanıtı...

Ücretliler dışındaki gelir vergisi mükelleflerinin yüzde 87'si asgari ücretliden biraz fazla vergi ödüyor... Gelir vergisi mükelleflerinin ortalama aylık vergisi, işçi ve memurların aylık vergisinden 4 bin lira daha az... Gelir vergisi mükelleflerinin ortalama ne kadar vergi ödediklerine ilişkin son veriler 1984 yılına ait... Maliye ve Gümrük Bakanı Alptemoçin, 1985 yılına ilişkin sonuçların açıklanmasını yasakladı. Bakan, kendisinin açıklayacağını belirttiği sonuçlar için "Henüz hazır değil" demekle yetiniyor...

ANKARA — Maliye ve Gümrük Bakanı Ahmet Kurtcebe Alptemoçin, 1985 yılı kazançları üzerinden memur ve işçiler dışındaki gelir vergisi mükelleflerinin ne kadarının ortalama hangi miktarda vergi ödediklerini gösteren bilgilerin kamuoyuna açıklanmasını yasakladı. Alptemoçin, geçen yılın Ekim ayında hazır olan bilgileri, "Henüz hazır olmadığı" gerekçesiyle açıklayamadıklarını savundu.

1984 Sonuçları

Maliye ve Gümrük Bakanı Alptemoçin'in 1985 sonuçlarını açıklamaya yanaşmadığı beyannameli gelir vergisi mükelleflerinin ödedikleri vergiye ilişkin dağılım, Türkiye'nin vergi cenneti olduğunu bir kez daha ortaya koydu.

1984 yılında faaliyet gösteren 1 milyon 165 bin 483 gelir vergisi mükellefinin yüzde 87'sini oluşturan 1 milyon 14 bin 684 kişi, 1984 yılıda ayda 23.013 lira kazandığını beyan etti ve bu kazanç üzerinden aylık 5.753 lira vergi ödedi.

1984 yılında 24.525 lira olan asgari ücretle çalışan bir işçi ise ayda 4.797 lira vergi verdi. Bu tutar, aylık net 16.196 lira olan ücretin tümünün vergi iadesinden yararlandırıldığı varsayılarak yapılan hesaplamaya göre 3.177 liraya geriledi.

Gelir vergisi mükellefi olan 1 milyon 165 bin kişinin ağırlıklı ortalama ile bulunan vergi öncesi aylık net geliri 58.527 lira olarak belirlendi ve bu mükellefler aylık ortalama 14.632 lira vergi ödedi.

Öte yandan DPT verileri, 1984 yılında Türkiye genelindeki ücretli ücretinin aylık net 54.414 lira olduğunu gösterdi. Ücretlilerin aylık vergisi de 18.000 lira olarak belirlendi.

Vergi Kaçağı Ortada

Asgari ücretlilerin 4.797 lira vergi ödediği bir dönemde serbest çalışan gelir vergisi mükelleflerinin yüzde 87'şine, vergiyi doğuran kazancın oluştuğu dönemden bir yıl sonra ödenmek üzere aylık 5.753 lira vergi tahakkuk ettirilmesi, vergi kaçağının boyutu hakkında çarpıcı bir örnek oluşturdu. Ayrıca, ücretlilerin aylık ortalam 18.000 lira vergi ödemesi gelir vergisi mükelleflerine ise aylık ortalama 14.632 lira vergi tahakkuk ettirilmesi dikkati çekti.

Alptemoçin'den Açıklama Bekleniyor

1984 yılı için çok olumsuz bir tablo sergileyen vergi dağılımının 1985 yılında hangi yön ve boyutta geliştiği merak konusu oldu. Ancak, Maliye ve Gümrük Bakanı Alptemoçin'in bu konudaki verileri açıklamaya yanaşmaması "gelişmenin olumsuz yönde olduğu" şeklinde yorumlara yol açtı.

Beyannameli gelir vergisi mükelleflerinin 1986 yılı kazançları üzerinden bu ödeyecekleri vergiye ilişkin dağılımlar ise Ekim ayında belli olacak.

Aşağıdaki tabloda, ücretliler dışındaki gelir vergisi mükelleflerinin beyan ettikleri gelire (vergi matrahı) göre dağılımı ve bugelir üzerinden ödedikleri vergi görülüyor: (TL olarak)

Mükellef	Payı (%)	Vergi Öncesi Aylık Net Geliri	Aylık Vergisi
1.014.684 kişi	87.0	23.013	5.753
109.175 "	9.4	136.983	34.245
21.063 "	1.8	319.043	79.761
13.990 "	1.2	568.246	142.061
3.341 "	0.3	1.003.205	250.801
1.945 "	0.2	1.575.805	393.951
1.285 "	0.1	6.863.192	1.715.798
1.165.483 "	100.0	58.527	14.632

anka günlük ekonomi bülteni *20 Mayıs 1987*

-13-

Lenin'e yapılan suikast

Vladimir İlyiç akşam üzeri Mihaii tribünlerinde, cepheye giden ilk sosyalist ordu birlikleri önünde bir konuşma yaptı.

Konuşma alanına girerken İlyiç'e İsviçreli yoldaş Platten ile bu satırların yazarı refakat ediyordu. Mitingden sonra kapalı arabalara binerek Smolni'ye doğru yola çıktık. 20-30 metre kadar ilerlemiştik ki birdenbire arka taraftan arabanın karoserine bezelye taneleri gibi mavzer kurşunları çarpmaya başladı. "Ateş ediyorlar" dedim. Platten de bunu doğruladı ve ilk iş olarak Vladimir İlyiç'in başını tutup (ikisi arkada oturuyorlardı) yana yatırdı. Buna rağmen Ilyiç yanıldığımızı ve bu sesleri mermi sesine benzettiğimizi söyleyerek bizi sakinleştirmeye çalışıyordu. Ateş edilmesinden sonra şoför arabayı hızlandırdı ve bir köşeyi döndükten sonra durup kapıyı açtı ve "herkes sağ mı" diye baktı. "Gerçekten ateş ettiler mi?" diye sordu İlyiç- "Elbette" diye cevap verdi şoför ve ekledi "ben hepinizin öldüğünü sanmıştım, bir kez daha şansınız yardım etti, lastiklerin birisine isabet ettirmiş olsalardı ilerleyemezdik, bu siste hızlı gitmek tehlikeli olduğundan daha hızlı sürmeme de imkan yoktu".

Gerçekten de etrafımız yoğun Petersburg sisiyle kaplıydı.

Smolni'ye vardıktan sonra arabayı inceledik. Karoserin birçok yerinde kurşun delikleri vardı, hatta kurşunlardan bazıları arabanın ön camını da delip geçmişti. Birden Platten'in elinin kanadığını farkettik. Vladimir İlyiç'in başını yana çektiği sırada kurşunlardan biri sıyırıp geçmiş olmalıydı, parmağı yaralanmıştı.

Vladimir İlyiç'in çalışma odasına giden merdivenleri çıkarken, "evet, bir kez daha şansımız yardım etti" dedik.

Dinlenme

Yazın ilk aylarında, Bonç-Bruyeviç Vladimir İlyiç'i Tarasovka'ya davet etti. Orada Bonç-Bruyeviç'lerin evlerinin yanında küçük bir çiftlik evinde boş iki küçük oda vardı. Yemeği Bonç-Bruyeviç'lerde yiyecektik.

Bonç-Bruyeviç'lerin misafirperverliklerine rağmen onlara yalnızca iki ya da üç kez gittik. Çünkü V. İlyiç tam bir sakinlik içinde dinlenmek istiyordu.

1907 yazını geçirdiği Styrs Udde'den (Finlandiya) annemize yazdığı mektupta "burada insan şahane dinlenebiliyor, yüzmek, gezintiler yapmak... kimsecikler yok, çalışmak yok. Yalnız kalmak ve hiçbir şey yapmadan durmak benim için en iyi dinlenme biçimi" demişti.(1)

Trasovka ise epey kalabalıktı. Tanıdıklarla karşılaşmaktan ve onlarla Lenin'in artık kalınacak durumda olmadığı kaçınılması imkansız konuşmalardan sakınmak için sabahleyin erkenden, tek başımıza ormana mümkün olduğu kadar uzağa, gidiyorduk. Ancak böylesi karşılaşmalardan tümden sakınmak da mümkün değildi, örneğin öğle yemeğinde, ya da çay içerken olduğu gibi. Böylesi durumlarda V.İlyiç tam dinlenemiyordu. Ama Tarasovka'da en büyük sorun V.İlyiç'in hiç mi hiç tahammül edemediği sivrisineklerdi. "Çiftlik evi"nin pencerelerinde koruyucu tel olmadığından sivrisinekler hiçbir engelle karşılaşmadan vızıldayarak odaya doluyorlardı. Bunlar gene bir gece V.İlyiç'i uyutmayınca daha o sabah karanlığında, kaçar gibi çiftlik binasını terkedip, şehre dönmüş ve bundan sonra da Tarasovka'ya gidip gelmeye son vermişti.

Kalabileceğimiz başka bir çiftlik evi de yoktu. Boş günlerde temiz hava alabilmek için hiç değilse birkaç saatliğine şehir dışına çıkmayı ve öğle yemeği yerine yanımıza arasına katık konmuş ekmek alıp yemeyi adet edinmiştik. Çeşitli yerlere gidiyorduk, fakat kısa bir süre sonra Barviha yakınlarında, Moskova Nehri kıyısındaki bir koruluk V.İlyiç'in sevdiği bir gezinti yeri oldu. Nehri ve çevredeki tarlaları uzaktan seyredebileceğimiz küçük bir tepede aradığımız sakin yeri bulmuştuk ve akşama kadar zamanımızı orada geçiriyorduk. V.İlyiç'in şoförü yoldaş Gil arabası ile yakınlarda beklerdi. O zamanlar V.İlyiç'in muhafızları yoktu. Çevreyi iyice incelemiştik ve tarlalar içinden dinlenme yerimize gidebilmek için hangi köprünün arabanın ağırlığını taşıyabileceğini biliyorduk. Ne var ki, bu bilgiyi ancak birkaç kötü deneyimden sonra edinebilmiştik. Epey ağır olan araba geçiş anında bu köprülerden birine zarar vermişti. Bunun üzerine V.İlyiç arabayı hemen durdurttu ve köprüyü imkanlar elverdiği ölçüde onarttırdı.

Bir başka defasında ise yolda giderken bir yüzer köprüye rastladık. Kararsız olarak bu köprünün önünde beklemeye başladık. Yakınlardaki bir köylü sözü edilen köprünün üzerinden arabayla geçemeyeceğimizi çünkü bunun uzun zamandan beri onarım görmediğini anlattı. Bu adam "böyle konuşmamı bağışlayın ama şimdi Sovyet iktidarı var" diye de ekledi.

Sözü geçen olay Sovyet iktidarının ilk zamanlarında, halkın işçi sınıfının yeni bir şeyler başaracağına henüz ikna olmadığı sıralarda geçiyordu, işçi sınıfı sadece eskiyi yıkmaya muktedir görülüyordu.

Bazen bir köyün içinden geçerken dağınık saçlı köy çocukları arabaya doğru koşar ve arabaya binmek isterlerdi. Çocukları çok seven V.İlyiç Gil'e durması için rica eder ve araba gürültü eden, bağırıp çağıran çocuklarla tıka basa dolardı. Bir ya da birbuçuk kilometre sonra çocuklar arabadan iner sevinç içinde bağırıp çağırarak köye dönerlerdi.

Bu tür dinlenme ne denli ilkel olursa olsun –başka şekilde dinlenme pek mümkün değildi– her defasında biz güzel anılarla ve dinlenmiş, memnun olarak eve dönerdik.

Suikast

Cuma, 30 Ağustos 1918 gününün sabahı yoldaş Uritski'nin Petrograd'da öldürüldüğü haberi geldi. Her yerde alarm durumu vardı.

O zamanlar her cuma işletmelerde gösteriler yapılır ve İlyiç alışageldiği üzere böylesi gösterilerde konuşurdu. Sözü edilen günde de şehre gitmek niyetindeydi. Buharin'den öğle yemeğini bizde yemesini ve yardım etmesini rica etmiştim; İlyiç'i o gün topluluk önünde konuşmaktan caydırmak istiyorduk. Ne var ki, İlyiç bir şakayla olayı geçiştirip kesin bir cevap vermedi. Sadece "şöyle bir bakmak istiyorum, bakalım ne olacak" dedi. Ben soğuk algınlığından dolayı evde kalmak zorundaydım ve o akşam redaksiyona gitmemiştim. Saat beş sıralarında İlyiç çalışma odasından yanıma geldi. Paltosunu giymişti, gene de gösteriye gideceğini söyledi. Beni birlikte götürmeyi kesinlikle reddetti. Bir saat geçti, iki saat geçti. Büyük bir sabırsızlık içinde pencere kenarında ayakta duruyor ve tanıdık arabanın görünmesini bekliyordum. İşte en nihayet, hızla yaklaşıyor -bana olağandan daha hızlı gibi geldi– o ne? Şoför dışarı atlıyor ve arabanın tentesini açıyor. Tanımadığım birtakım insanlar İlyiç'in arabadan inmesine yardım ediyorlar. Üstünde palto ve ceketi yok. Yürürken de yoldaşlara dayanıyor. Aceleyle aşağıya koşuyor ve onları merdivende karşılıyorum. İlyiç'in yüzü kireç gibi, ama her iki yanındaki destekle yürüyebiliyordu. Arkasından şoförümüz Gil geliyordu. Soruma İlyiç kolundan hafifçe yaralandığını söyleyerek teskin edici cevap verdi. Kapıları açmaya, yatağı hazırlamaya gidiyorum. Bir iki dakika sonra da İlyiç'i yatağına yatırıyorlar. Onu getirmiş olan yoldaşlar da bu sırada yardım ediyorlardı. Bunlar (anıları yazdığım) şu sırada Moskova komitesinin ajitasyon bölümünde çalışan kadın yoldaşımız Gonçarova, yoldaş Polutorni ve Mihelson fabrikasından işçi İvanov'du. İvanov, İlyiç'in hayatını kurtarmak için hiç de azımsanmayacak şeyler yapmıştı, daha İlyiç yaralanır yaralanmaz onun kolunu omuzuna bağlayıp askıya alarak daha fazla kan kaybını önlemişti. Şimdi de soğukkanlılığını sürdürüyordu: "Hemen bir doktor, sargıbezleri ve iyot" diye seslendi.

Kime telefon etsem ki? Birden İlyiç'in yöneteceği Halk Komiserleri Kurulu'nun saat sekizde toplanmak üzere çağırıldıkları aklıma geliyor. Saat de sekize gelmek üzere. Yoldaşlar mutlaka toplanmış olmalı. Halk Komiserleri Kurulu'na koşuyor ve hemen bir doktor getirilmesini rica ediyorum: İlyiç yaralandı! Orada bulunan yoldaş Vinokuro, derhal benimle birlikte geliyor. Kendisi doktor olduğuna göre hemen ilk yardımda bulunabilir. Ve vakit geçirmeden yarayı sarıyor. Eve durmadan yoldaşlar geliyor, bilgi alıyor ve ne yapabileceklerini öğrenmek istiyorlar. Telefon çalıyor. Kremlin'deki santral memurelerinden bize telefonları bağlamamalarını rica etmek hemen aklımıza gelmemişti. Birkaç kişi doktor getirmek amacıyla hemen yola çıkıyor. Şoför Gil de orada. Soluk soluğa olayın nasıl meydana geldiğini anlatıyor. Sonra da bir eczaneye telefon etmeye gidiyor. Ayrıca aynı sıralarda eve gelmesi gereken Nadejda Konstantinovna'yı yolda durdurup, onu olaya hazırlamak niyetinde. Oysa buna gerek kalmıyor, Nadejda Konstantinovna ne olup bittiğini tahmin ediyor ve sadece şu soruyu yöneltiyor: "Yaşıyor mu?"

Yavaş yavaş her şey yoluna giriyor. Başka doktorlar da geliyor; ilk gelen, kadın yoldaşlardan Veliçkina-Bruyeviç. Diğerleriyle birlikte zorluklarla dolu ilk zamanlarda uzun süre İlyiç'in başında nöbet tutuyor. Weisbrod, Obuh ve Mins de oradalar, Rosanov ve Mamonov onlara katılıyor. Hepsi yüzü ciddi

ve benzi atıktı. Sorularımıza belirsiz cevaplar veriyorlar: Durum ciddi, şimdi bir şey söylemek mümkün değil ama bünyesi kuvvetliymiş. Zor bir gece olacak. İlyiç yatakta yatıyor ve alçak sesle inliyor. Benzi solgun, yüzünde bir damla kan yok. Ben ya da Nadejda Konstantinovna odada göründüğümüzde bize canlı görünmeye çalışıyor; endişeye kapılmamamızı istiyor. Biz de ona endişemizi belli etmemeye çalışıyoruz. Merkez Komitesi'nden en yakın çalışma arkadaşları Sverdlov, Zinovyev ve diğerleri geceyi geçirmek üzere İlyiç'in çalışma odasındaki koltuklara yerleşiyorlar ve muhtemel bir ihtiyacı karşılamak için hazır bekliyorlardı. Hasta bakıcılar da serum vermek üzere hazırlık yapıyorlar. Weisbrod geceyi geçirmek üzere kalıyor ve ziyaretçilerin beklediği odadaki divana yerleşiyor. Sanki her an biri onu uyandırıyor; uyuyamayıp bizim yanımızda oturursa, yahut odada ileri geri dolaşırsa her şey iyi gidecekmiş gibi. Sabaha karşı İlyiç biraz kendine geliyor; gülümsüyor ve bize doğru elini uzatıyor. Yavaş yavaş iyileşiyor. İlk tehlike atlatılmış durumda. Gene de bir enfeksiyon ortaya çıkabilir. Dördüncü ya da beşinci günü beklemek zorundayız. İlyiç'i yatakta tutmak ne kadar zor! Doktorlar yanımızda olmadığı zaman nasıl da bizi kandırmaya çalışıyor: Doktorların söylediklerine harfi harfine uymamıza gerek yokmuş; hastalığı süresince çıkan gazetelerin hepsini hiçbiri eksik kalmamak üzere toplamalı ve bunları kendisine vermeli, ya da kendisine okumalıymışız.

İlk başlarda doktorlar, hemşire ve hasta bakıcılar İlyiç'in başında nöbet tuttular. Sonraları İlyiç'in durumu iyileşti. Oturmasına izin veriyorlardı artık. Bunun üzerine artık eski gücüne kavuştuğunu öne sürüp birazcık dolaşmaya başladı. Fakat kalbinin de bu yaralanmada etkilenebileceğini söyleyen doktorlar onun bu gezintilerini biraz engelleyebildiler. Bir de kırık kolu ona engel oluyordu. Sonunda beklenenin aksine ayağa kalkmasına izin verildi. Sağlığına tam kavuşması için Gorki'ye gitmesine izin verildi. Her ne kadar İlyiç protesto etse de Weisbrod İlyiç'i oraya kendisinin götürmesini kabul ettirebildi. Araba hareket ediyor, ne ki avluda bulunan yoldaş Sverdlov uzaktan arabayı durduruyor. "Bu, her halde son vedalaşmadır" diyorum. Herkes gülüyor. Birkaç dakika sonra kentin dışına çıkıyoruz; tabiatın ortasında yolculuk ediyoruz. Bir saat sonra da, çabuk iyileşeceği Gorki'ye ulaşıyoruz.

İlyiç'in konuşma melekesini yitirmesinden birkaç saat önce 1923 Martı'nın bir gününde onun yatağının yanında oturuyor ve geçmişi gözümüzün önünden geçiriyoruz. "1917'de Beyaz Muhafız'lardan subay namzetleri sayesinde Zestrerezk çevresinde sazdan bir kulübede dinlenebilmiştim" dedi, İlyiç. "1918'de ise Kaplan ateş ederek bana bu hizmette bulundu. Ama o zamandan bu yana böyle bir olay bir daha gerçekleşmedi." Evet, böyle bir olay bir daha olmamıştı, ne ki şimdi onu, aralıksız çalışma gerilimi yıkmıştı.

(Sürecek)

---

1) V.İ.Lenin, T.Eserler, C. 37, s. 306 (Alm.)